

Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży.

Prawne ABC dyrektora przedszkola, szkoły i placówki.

OWEJ
MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ
MINISTERS
ISTERS
TWO
EDUKACJI
NARODOWEJ
MINISTERS
TWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej

im. M. Grzegorzewskiej

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPECJALNE POTRZEBY EDUKACYJNE DZIECI I MŁODZIEŻY
PRAWNE ABC DYREKTORA PRZEDSZKOLA, SZKOŁY I PLACÓWKI

Wydawca
Ministerstwo Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa
tel. +48 22 34 74 228
fax. +48 22 34 74 229
e-mail: dzse_men@men.gov.pl

egzemplarz bezpłatny

Autorzy:
Małgorzata Jas
Małgorzata Jarosińska

Współpraca:
Emilia Wojdyła
Departament Zwiększania
Szans Edukacyjnych MEN

Opracowanie graficzne, łamanie, skład i druk:
Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
ul. Powsińska 69/71, 02-903 Warszawa
tel. 22 694-67-52
faks 22 694-60-48
www.wydawnictwa.cokprm.gov.pl
e-mail: wydawnictwa@cokprm.gov.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, przygotowana jako jeden z rezultatów projektu systemowego *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*. Projekt realizowany jest w latach 2010-2011 przez Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych MEN w ramach Poddziałania 3.3.3. Priorytetu III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Organizowanie i udzielanie uczniom w przedszkolach, szkołach i placówkach pomocy psychologiczno-pedagogicznej – nowe regulacje prawne w kontekście polityki oświatowej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyzwań współczesnego świata	9
2. Od nowej definicji pomocy psychologiczno-pedagogicznej do zadań dyrektora i nauczycieli	16
2.1. „Rozpoznawanie” i „zaspokajanie” jako filary wsparcia ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	19
2.2. Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i specyfika jego funkcjonowania	23
2.3. Jakie formy pomocy dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi przewidziane zostały w nowych przepisach prawa?	32
2.4. Kto organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla ucznia w przedszkolu, szkole i placówce?	39
2.5. Kto udziela uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej?	38
2.6. Kto może inicjować objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną?	42
3. Zespołowa formuła pracy nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów	43
3.1. Organizacja pracy zespołu planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologicznej uczniowi	44
3.2. Zadania zespołu nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem	47
3.3. Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) oraz plan działań wspierających (PDW)	49
3.4. Karta indywidualnych potrzeb ucznia	53
4. Jak organizować kształcenie specjalne oraz pomoc psychologiczno-pedagogiczną w okresie przejściowym?	55
4.1. Co wynika z przepisów przejściowych dla uczniów, nauczycieli i dyrektorów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych i integracyjnych oraz przedszkoli i szkół z oddziałami integracyjnymi?	56
4.2. Co wynika z przepisów przejściowych dla uczniów, nauczycieli i dyrektorów przedszkoli specjalnych, szkół specjalnych, przedszkoli i szkół ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi oraz dla ośrodków?	57
4.3. Działania przedszkoli, gimnazjów, szkół specjalnych i placówek w roku szkolnym 2010/2011	58

4.4. Działania szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych – ogólnodostępnych i integracyjnych	.64
5. Ważne regulacje dotyczące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zawarte w rozporządzeniu zmieniającym rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy	.66
5.1. Definicja specyficznych trudności w uczeniu się	.66
5.2. Indywidualizacja pracy z uczniem oraz dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia	.66
5.3. Zasady wydawania uczniom opinii o specyficznych trudnościach w uczeniu się w świetle nowych regulacji prawnych	.70
5.4. Opinie i orzeczenia wydane przed wejściem w życie nowych regulacji prawnych	.72
5.5. Dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych do potrzeb i możliwości uczniów	.74
5.6. Warunki i formy przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym	.79
6. Podsumowanie – organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej „krok po kroku”	.84
7. Projekt „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” a inne projekty oraz przedsięwzięcia Ministerstwa Edukacji Narodowej	.88
8. Teksty podpisanych rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej dotyczących kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym organizacji pomocy psychologiczno- pedagogicznej	.90
8.1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487)	.91
8.2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1489)	.97
8.3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1490)	100

- 8.4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1491) 103
- 8.5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1488) . . . 109
- 8.6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1492) 112

Szanowni Państwo

Dyrektorzy Przedszkoli, Szkół i Placówek,

podpisane zostały rozporządzenia, regulujące sposób organizacji kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nowa formuła organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej jak najbliżej dziecka, w środowisku jego nauczania i wychowania pozwoli na indywidualne spojrzenie na każdego ucznia i odkrycie jego talentów oraz zainteresowań, a także na lepsze dostrzeżenie trudności i problemów, z którymi nie potrafi sobie poradzić, i przede wszystkim udzielenie mu wsparcia odpowiednio do jego potrzeb i możliwości.

Przygotowane regulacje prawne dają jednocześnie przedszkolom, szkołom i placówkom czas na przygotowanie się do realizacji nowych zadań, na ogólnoszkolną dyskusję i analizę posiadanych zasobów kadrowych i bazy dydaktycznej. Ten czas wykorzystać trzeba również na zapoznanie się z przepisami prawa, bo dobre ich zrozumienie oraz wdrożenie da każdemu dziecku szansę na dostosowaną do potrzeb edukację, niezależnie od miejsca kształcenia, które wybrali dla niego rodzice.

Bardzo ważna jest w tym wszystkim rola dyrektora, który stanie się realizatorem rekomendacji i ustaleń zespołu nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Szczególnie ważne jest zwrócenie uwagi na diagnozę i rozwój mocnych stron naszych uczniów. Ostatnia edycja badań międzynarodowych PISA pokazała, że zmniejsza się w Polsce grupa uczniów bardzo słabych, rośnie grupa średnich, natomiast tych najlepszych, najzdolniejszych mamy na tle innych krajów nadal bardzo mało. Być może po prostu nie pracujemy z nimi odpowiednio do ich potrzeb. Liczę, że nowe rozwiązania pozwolą poświęcać większą uwagę nie tylko pomocy uczniom w przezwyciężaniu trudności, ale także w dobrym rozwijaniu zdolności.

Mając to na względzie, przekazuję Państwu poradnik, który zawiera analizę zmian w prawie oświatowym, pokazuje różnice w porównaniu z dotychczasowymi regulacjami i podpowiada jakie „krok po kroku” podjąć działania, aby pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla dzieci i młodzieży była zorganizowana zgodnie z wymogami tego prawa i przynosiła zamierzone efekty.

Wierzę, że pomoże on Państwu w jak najlepszym przygotowaniu swoich placówek do pracy z uczniem w sposób zindywidualizowany.

Katarzyna Hall

Minister Edukacji Narodowej

1. ORGANIZOWANIE I UDZIELANIE UCZNIOM W PRZEDSZKOLACH, SZKOŁACH I PLACÓWKACH POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ — NOWE REGULACJE PRAWNE W KONTEKŚCIE POLITYKI OŚWIATOWEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ORAZ WYZWAŃ WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA

*Troska o dziecko jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem
stosunku człowieka do człowieka.*

Jan Paweł II

Od pierwszego września 2011 roku, stopniowo – krok po kroku, rok po roku – do polskich przedszkoli, szkół i placówek wchodzi nowy model udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, ich rodzicom i nauczycielom.

Ramy prawne wspierające edukację włączającą stanowią zapisy **Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, określającej zobowiązania systemu oświaty wobec uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**. W preambule czytamy: „Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju”. Zgodnie z art. 1 tej ustawy system oświaty (a więc i jego podmioty – przedszkola, szkoły i placówki) zapewnia „realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju”.

Ważne zadania dla szkoły w zakresie organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej wynikają z kolejnych punktów art. 1 ustawy o systemie oświaty, gwarantujących:

- ~ dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej (art. 1 pkt 4);
- ~ możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami (art. 1 pkt 5);
- ~ opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych (art. 1 pkt 5a);
- ~ opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie (art. 1 pkt 6);
- ~ przygotowywanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia (art. 1 pkt 14);

- ~ warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego (art. 1 pkt 15).

Do innych zapisów ustawy o systemie oświaty będziemy się odwoływać w dalszych rozdziałach niniejszej publikacji.

Nowy model organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej określają rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie:

- 1. zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487),**
- 2. warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1490),**
- 3. warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1489),**
- 4. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1491),**
- 5. szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1488),**
- 6. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1492).**

Przygotowane są także zmiany w rozporządzeniach w sprawie:

- 7. rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych,**
- 8. ramowych statutów publicznego przedszkola oraz szkół publicznych.**

Nowa koncepcja pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie jest rewolucją – to zmiana ewolucyjna, co więcej, implikowana mankamentami poprzedniego modelu, sygnalizowanymi przez jego „interesariuszy” – dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek, nauczycieli, wreszcie samych uczniów i ich rodziców oraz przez ekspertów – naukowców, badaczy,

autorytety z dziedziny nauk społecznych¹. Istotny wpływ na treści znowelizowanych rozporządzeń miały wnioski i rekomendacje wielu środowisk, które aktywnie uczestniczyły w konsultacjach społecznych wymienionych wyżej aktów prawnych.

Najważniejsze wyznaczniki jakości nowego modelu organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wpisane w szczegółowe przepisy wykonawcze Ministra Edukacji Narodowej, to:

- ~ Zasada **indywidualizacji pracy z uczniem**, realizowana na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.
- ~ Zasada „pomoc **bliżej ucznia**” – wspieranie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu, szkole lub placówce, do której uczęszcza, w środowisku jego nauczania i wychowania.
- ~ Zasada „pomoc **bliżej rodzica**” – wspieranie rodziców/opiekunów prawnych ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, prowadzone w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń przez nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, w szkole lub placówce, w środowisku nauczania i wychowania dziecka. Wspieranie rodziców jest ukierunkowane na rozwiązywanie problemów wychowawczych i dydaktycznych, powinno podnosić ich umiejętności wychowawcze, a w konsekwencji – zwiększać efektywność pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.
- ~ Zasada „**pomoc bliżej nauczyciela**” – wspieranie nauczycieli pracujących z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przez innych nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, w środowisku funkcjonowania ucznia oraz przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym – poradnie specjalistyczne. Wspieranie nauczycieli (podobnie jak rodziców uczniów) jest ukierunkowane na doskonalenie ich kompetencji potrzebnych do skutecznej pomocy uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- ~ **Elastyczność i adekwatność** planowanych i realizowanych działań do potrzeb ucznia – likwidacja dotychczas istniejących barier formalnoprawnych (np. odejście od określania minimalnej liczby uczniów na zajęciach).

---

¹ Por. m.in.: Domagalska K., Niepełnosprawny-niepełnoprawny, www.oskko.edu.pl/publikacje, Grondas M., Liciński M., Dzieci bez przyszłości w szkole, „Psychologia w Szkole”, nr 1(17)/2008, s. 3–8, Szaban J., Nie ma rady na bezradność?, „Psychologia w Szkole”, nr 1(17)/2008, s. 17–24, Marzec M., Uczeń zdolny... niespecjalnej troski, „Psychologia w Szkole”, nr 1(17)/2008, s. 45–54, Pomianowski R., Szkoła skażona bezradnością, „Psychologia w Szkole”, nr 2(18)/2008, s. 3–10. Interesujące wątki znaleźć można również w publikowanych w ostatnich latach raportach o charakterze statystycznym i diagnostycznym, np.: Raport o kapitale intelektualnym Polski (2008), Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków, Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz systemu kształcenia i szkolenia w ramach EFS. Raport końcowy (2008).

- ~ **Instytucjonalne i osobowe partnerstwo**, widoczne po pierwsze w spójności przepisów regulujących funkcjonowanie instytucji-partnerów (np. szkoła i poradnia psychologiczno-pedagogiczna, szkoła i jednostka samorządu terytorialnego jako organ prowadzący publiczne przedszkole, szkołę lub placówkę), po drugie – w budowaniu sieci podmiotów, współpracujących na rzecz zwiększania efektywności pomocy udzielanej uczniowi (np. szkoła – rodzice – poradnia psychologiczno-pedagogiczna – placówki doskonalenia nauczycieli – inne przedszkola, szkoły i placówki – organizacje trzeciego sektora oraz instytucje i placówki działające na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży).
- ~ **Aktualizacja** w klasyfikacji specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów – terminologia oraz filozofia zmiany zgodne ze stanem najnowszej wiedzy psychologicznej, pedagogicznej, socjologicznej, medycznej itp.
- ~ **Zaufanie** do profesjonalizmu nauczycieli i wychowawców – pierwszych diagnostów specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych i rozwojowych swoich podopiecznych.
- ~ **Zaufanie** do szkoły – swoistej instytucji „szybkiego reagowania” zarówno na specjalne potrzeby uczniów sklasyfikowane w rozporządzeniach, jak i na potrzeby nieokreślone, trudne do skodyfikowania.

W niniejszym poradniku odniesiemy się do nowych rozporządzeń, związanych z organizowaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zwracając szczególną uwagę na ich zastosowanie w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych.

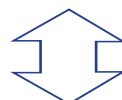
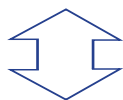
Na początek prezentujemy wzajemne zależności między tymi rozporządzeniami:

Rozporządzenie z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

Rozporządzenie kluczowe dla nowej organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej – zawiera podstawowe, obowiązujące każde przedszkole, szkołę i placówkę, informacje i wskazówki dotyczące organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, w szczególności:

- ~ definiuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz uściśla terminologię stosowaną w przepisach, w tym szczególne potrzeby edukacyjne i rozwojowe ucznia;
- ~ podkreśla dobrowolność i nieodpłatność pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- ~ opisuje podstawowe role i zadania osób odpowiedzialnych za organizowanie, udzielanie i inicjowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia;

- ~ wymienia i opisuje formy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi, a także jego rodzicom i nauczycielom;
- ~ objaśnia zespołową formułę pracy nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów – opisuje organizację pracy i zadania zespołu planującego i koordynującego pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla ucznia;
- ~ podkreśla rolę rodziców w planowaniu i realizacji działań wspierających wobec ich dziecka;
- ~ objaśnia, czym jest plan działań wspierających (PDW) i karta indywidualnych potrzeb ucznia ze specjalnymi potrzebami;
- ~ wskazuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) jako dokument opracowywany wyłącznie dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego;
- ~ reguluje możliwości dodatkowego zatrudniania nauczycieli i specjalistów w przedszkolach, szkołach i placówkach;
- ~ podaje zasady i terminy obowiązujące w tzw. okresie przejściowym.

Rozporządzenie z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki **dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie** w przedszkolach, szkołach i oddziałach **ogólnodostępnych lub integracyjnych**

Rozporządzenie z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla **dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych** przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach

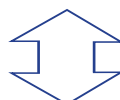
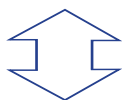
Zawiera konkretne, szczegółowe wskazówki, jak organizować kształcenie uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym w:

- ~ przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych;
- ~ przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi;
- ~ przedszkolach i szkołach integracyjnych.

- ~ przedszkolach specjalnych oraz oddziałach specjalnych w przedszkolach ogólnodostępnych;
- ~ szkołach specjalnych wszystkich typów, w tym szkołach przysposabiających do pracy, oraz oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych;

	<ul style="list-style-type: none"> ~ młodzieżowych ośrodkach wychowawczych; ~ młodzieżowych ośrodkach socjoterapii; ~ specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych; ~ specjalnych ośrodkach wychowawczych; ~ ośrodkach umożliwiających dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio: obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego, obowiązku nauki.
<p>Reguluje w szczególności następujące kwestie:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ~ wskazuje rodzaje niepełnosprawności uczniów, dla których organizuje się kształcenie specjalne w tych przedszkolach i szkołach (dotychczasowe rozporządzenie nie zawiera katalogu niepełnosprawności). 	<ul style="list-style-type: none"> ~ uszczegóławia rodzaje niepełnosprawności uczniów, dla których organizuje się kształcenie specjalne w tych przedszkolach, szkołach i ośrodkach; doprecyzowuje katalog niepełnosprawności w stosunku do poprzednio obowiązujących przepisów prawa.
<ul style="list-style-type: none"> ~ zmienia górną granicę wieku uczniów objętych kształceniem specjalnym: 	
<ul style="list-style-type: none"> ~ wprowadza w szkołach ogólnodostępnych obowiązek opracowywania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego; 	

- ~ dotychczasowy indywidualny program edukacyjny (IPE), który opracowuje się dla uczniów w szkołach specjalnych, oddziałach specjalnych, w ośrodkach oraz w szkołach integracyjnych, zastępuje indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym (IPET);
  - ~ określa cele opracowania takiego programu;
  - ~ określa szczegółowo zakres indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET);
  - ~ wskazuje osoby odpowiedzialne za realizację indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET);
-
- ~ obejmuje możliwością dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych wszystkich uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
-
- ~ wprowadza regulacje przejściowe (zadania, zasady i terminy).

Rozporządzenie z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

- ~ dotyczy wszystkich szkół i placówek, w których uczniowie realizują obowiązek szkolny lub obowiązek nauki (a więc i tych, w których obowiązują rozporządzenia wymienione w wyżej zamieszczonych tabelach);
- ~ wprowadza **nową definicję specyficznych trudności w uczeniu** się oraz wskazuje **okres, w którym uczniowi może być wydana przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną opinia o specyficznych trudnościach w uczeniu się**;
- ~ zobowiązuje nauczyciela **do indywidualizacji pracy z uczniem** na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych;
- ~ nakłada na nauczyciela **obowiązek dostosowania wymagań edukacyjnych** do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną;
- ~ określa **zasady dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów** do potrzeb i możliwości uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną;
- ~ wprowadza regulacje przejściowe (zadania, zasady i terminy).

Rozporządzenia z dnia 17 listopada 2010 r.: w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych oraz zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutów poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych

Określa cele, zadania i formy działalności poradni w zakresie wspierania uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, we współpracy z ich rodzicami oraz przedszkolami, szkołami i placówkami, których dotyczą rozporządzenia wymienione w tabelach wyżej. Istotne jest podkreślenie, że poradnie psychologiczno-pedagogiczne działają „bliżej szkoły” oraz „bliżej ucznia” – w jego środowisku.

Tabela 1. Najważniejsze treści rozporządzeń regulujących organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wzajemne zależności tych przepisów prawa.

2. OD NOWEJ DEFINICJI POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ DO ZADAŃ DYREKTORA I NAUCZYCIELI

Podpisane 17 listopada 2010 r. rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach zastępuje dotychczas obowiązujące rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114).

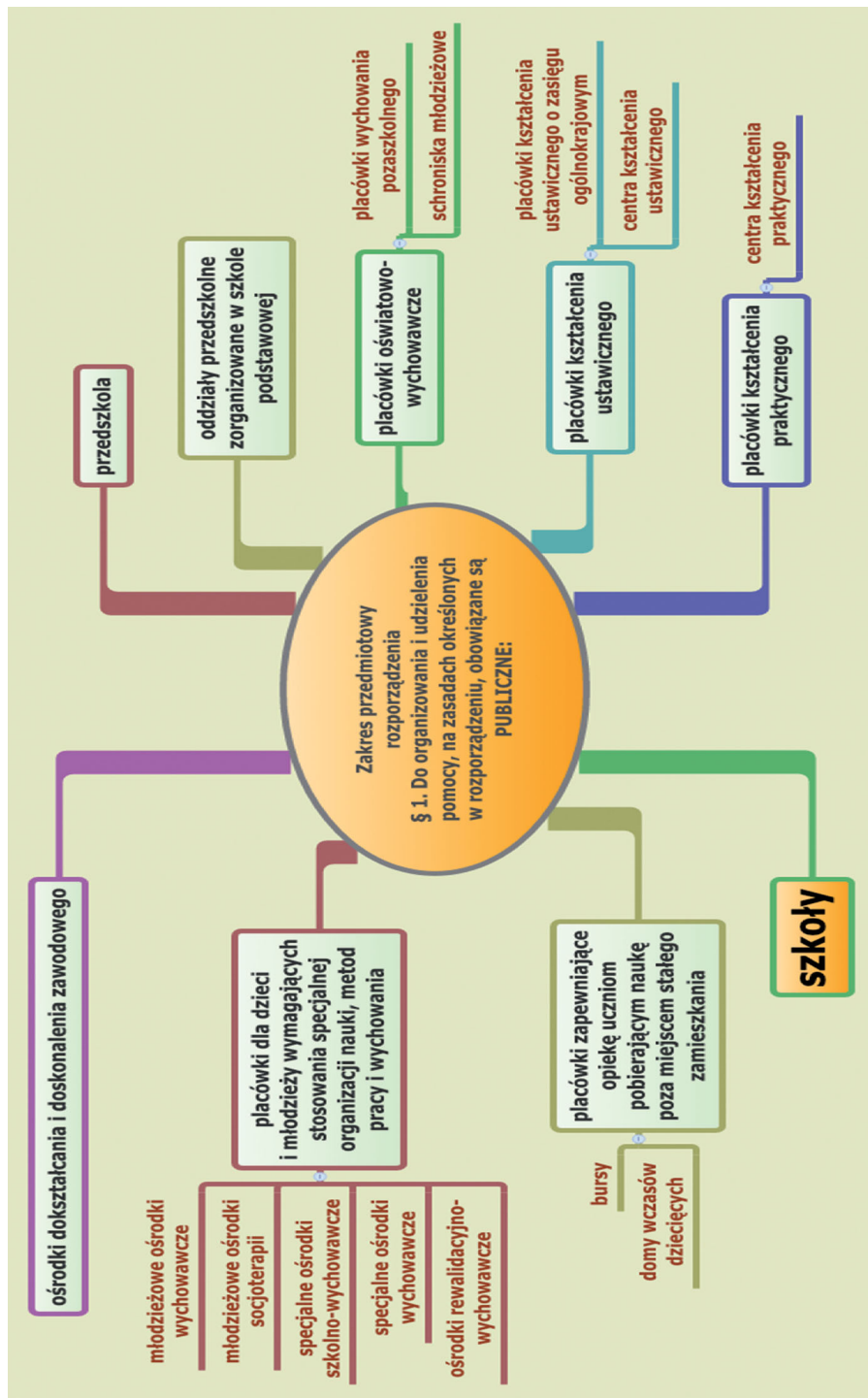
Jest ono kluczowym rozporządzeniem z pakietu przepisów, regulującym organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Podkreśla **dobrowolne i nieodpłatne** korzystanie przez ucznia, rodzica i nauczyciela z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Szczegółowo objaśnia, jak „krok po kroku” powinno realizować się zadania związane ze wspieraniem ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu, szkole i placówce oświatowej.

Rozporządzenie dotyczy publicznych przedszkoli, szkół i placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3, 3a, 5 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Nowe ramy prawne dotyczące pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi to dopiero początek – należy stworzyć ścieżkę realizacyjną norm prawnych, polegającą m.in. na:

- ~ nowelizacji aktów prawa wewnątrzszkolnego (przede wszystkim statut przedszkola, szkoły i placówki);
- ~ ustaleniu zasad odpowiedniego finansowania nowych zadań (arkusz organizacji przedszkola, szkoły, placówki);

- ~ przygotowaniu kadr (doskonalenie, szkolenie pracowników szkoły, pozyskanie do współpracy/zatrudnienie nowych osób itp.);
- ~ organizowaniu klas szkolnych (np. klas terapeutycznych, oddziałów integracyjnych itp.), grup wychowawczych z uwzględnieniem potrzeb uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną;
- ~ podjęciu decyzji i działań dotyczących np. liczebności zespołów, aranżacji przestrzeni edukacyjnej itp.;
- ~ wypracowaniu optymalnych modeli współdziałania szkoły z rodzicami uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, w tym – skutecznych i przyjaznych rodzicom sposobów przekazywania informacji;
- ~ wdrożeniu spójnych rozwiązań organizacyjnych i programowych, ułatwiających tworzenie nowej jakości we współdziałaniu przedszkola, szkoły i ośrodków z poradnią psychologiczno-pedagogiczną (w tym – z poradnią specjalistyczną), placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, z organizacjami pozarządowymi, z instytucjami pracującymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, takimi jak: centra pomocy rodzinie, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki pomocy społecznej, świetlice socjoterapeutyczne i środowiskowe itp.;
- ~ stworzeniu „koalicji na rzecz wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” – połączeniu sił nauczycieli, wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych, innych specjalistów;
- ~ budowaniu warunków do efektywnej, codziennej współpracy ludzi z tejże „koalicji” (baza lokalowa, wyposażenie, sprzęt i pomoce dydaktyczne, normy i zasady współpracy oraz sprzyjający pracy zespołowej klimat przedszkola, szkoły lub placówki);
- ~ wypracowaniu najlepszych sposobów dokumentowania pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ograniczeniu procedur i objętości dokumentacji do niezbędnego minimum (ustawodawca stwarza ku temu warunki, ustalając np., że: podpisy na karcie indywidualnych potrzeb ucznia osób obecnych na posiedzeniu zespołu są potwierdzeniem pracy zespołu, bez konieczności przygotowywania protokołu z odbytego spotkania; **raz wydana opinia** poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się będzie **na każdym etapie edukacyjnym** podstawą dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia oraz podstawą do dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Rys. 1. Przedszkola, szkoły i placówki, określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

2.1. „ROZPOZNAWANIE” I „ZASPOKAJANIE” JAKO FILARY WSPARCIA UCZNIA ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

Porównajmy sposób definiowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w dotychczas obowiązującym rozporządzeniu z definicją zawartą w rozporządzeniu z dnia 17 listopada 2010 r.:²

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach – § 2	Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach – § 2
<p>1. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega w szczególności na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) diagnozowaniu środowiska ucznia; 2) rozpoznawaniu potencjalnych możliwości oraz indywidualnych potrzeb ucznia i umożliwianiu ich zaspokojenia; 3) rozpoznawaniu przyczyn trudności w nauce i niepowodzeń szkolnych; 4) wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami; 5) organizowaniu różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej; 6) podejmowaniu działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczego szkoły i programu profilaktyki, o których mowa w odrębnych przepisach, oraz wspieraniu nauczycieli w tym zakresie; 	<p>1. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) z niepełnosprawności; 2) z niedostosowania społecznego; 3) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym; 4) ze szczególnych uzdolnień; 5) ze specyficznych trudności w uczeniu się; 6) z zaburzeń komunikacji językowej; 7) z choroby przewlekłej; 8) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;

² W tabelach i zestawieniach, porównujących poprzednio obowiązujące rozporządzenie z rozporządzeniem z dnia 17 listopada 2010 r., stosujemy szare tło dla treści „starego” przepisu oraz pomarańczowe tło dla „nowego”.

<p>7) prowadzeniu edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia wśród uczniów, nauczycieli i rodziców;</p> <p>8) wspieraniu uczniów metodami aktywnymi w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz w udzielaniu informacji w tym zakresie;</p> <p>9) wspieraniu nauczycieli w organizowaniu wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;</p> <p>10) wspieraniu nauczycieli i rodziców w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne ucznia;</p> <p>11) udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowaniu wymagań edukacyjnych, wynikających z realizowanych przez nich programów nauczania, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom;</p> <p>12) wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych;</p> <p>13) umożliwianiu rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli;</p> <p>14) podejmowaniu działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.</p>	<p>9) z niepowodzeń edukacyjnych;</p> <p>10) z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi;</p> <p>11) z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.</p> <p>2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu, szkole i placówce rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.</p>
--	--

Tabela 2. Definicja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w dotychczas obowiązującym oraz w nowym rozporządzeniu w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Różnice są zasadnicze.

Dawny przepis katalogował i objaśniał szczegółowo przede wszystkim zadania szkoły adresowane do uczniów – tak więc **skupiano się na przedmiotowym aspekcie** działań.

Nowe rozporządzenie kładzie nacisk na cel działań szkoły i nauczycieli – definiuje zadania szkoły w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, stosując **słowa-klucze, wskazujące na nierozłączność i kolejność czynności**:

Rys. 2. Nowa definicja organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce.

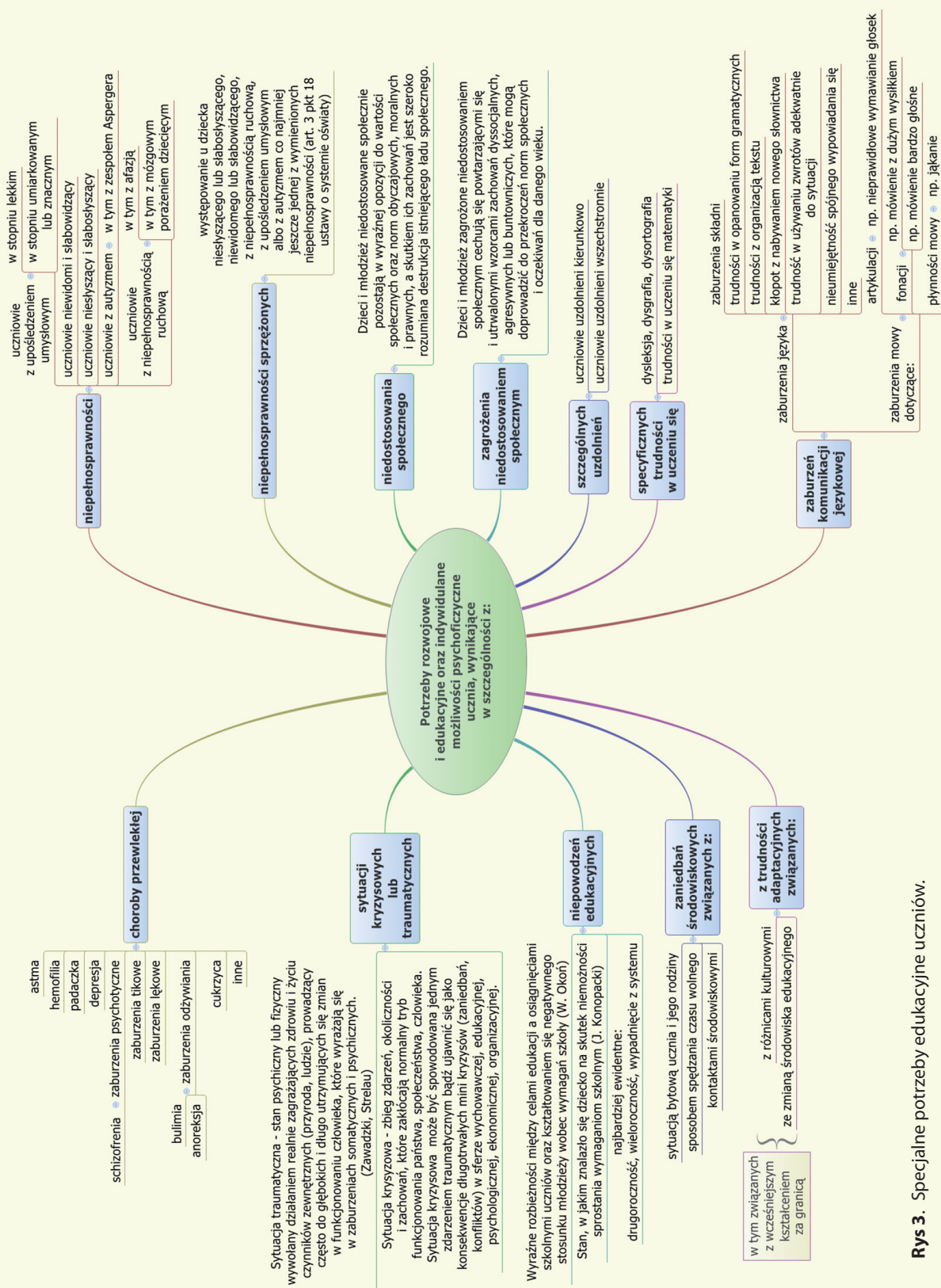
W § 2 ust. 1 pkt 1-11 rozporządzenie wskazuje, z czego mogą wynikać, w szczególności, **specjalne potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów** (rys. 3).

Zawarcie w rozporządzeniu przykładowego katalogu nie zwalnia przedszkola, szkoły i placówki z obowiązku obserwacji ucznia pod kątem innych indywidualnych potrzeb, które mogą się u niego pojawić, choćby w związku ze specyfiką konkretnego środowiska. **Katalog zawarty w rozporządzeniu uwzględnia zatem potrzeby uczniów, które powinny być w pierwszym rzędzie identyfikowane** przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów podczas pracy z uczniem, w szczególności podczas prowadzenia zajęć. **Lista skatalogowanych specjalnych potrzeb ma charakter otwarty** – można powiedzieć, że to funkcjonowanie ucznia wskazuje na jego potrzeby, a nie przepisy rozporządzenia.

Tym samym **UCZEŃ staje się rzeczywistym, konkretnie opisanym PODMIOTEM działań szkoły**.

Warto zwrócić uwagę na ostatnią z przesłanek wymienionych w § 2 ust. 1 pkt 11 ww rozporządzenia. Zmieniające się warunki społeczno-ekonomiczne wymagają uwzględniania nowego rodzaju potrzeb, będących podstawą objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną – trudności adaptacyjnych ucznia wynikających z różnic kulturowych lub ze zmiany środowiska edukacyjnego, w tym z wcześniejszego kształcenia za granicą.

Rys 3. Specjalne potrzeby edukacyjne uczniów.

2.2. UCZEŃ ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI I SPECYFIKA JEGO FUNKCJONOWANIA

Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest scharakteryzowany w nowych rozporządzeniach przez pryzmat jego indywidualnych potrzeb (rys. 3). Wymienione zostały w przepisie kluczowym dla organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, czyli w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*.

Uszczegółowienie opisu grup uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi znajdziemy w innych rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r.: *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych oraz w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach*.

Udzielanie i organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest niezbędnym elementem również w organizacji kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Materia kluczowego rozporządzenia, wymienionego jako pierwsze w tym podrozdziale, dotyczy opisu działań przedszkola, szkoły i placówki podejmowanych wobec ucznia, któremu należy udzielić wsparcia, natomiast dwa pozostałe rozporządzenia wskazane wyżej szczegółowo opisują, jak tym grupom dzieci i młodzieży zorganizować edukację. Wszystkie trzy akty prawne wymagają zatem wspólnej analizy, tak aby potrzeby uczniów były należycie zaspokajane.

Informacje o potencjale i problemach uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi powinno się czerpać z różnych źródeł, np.:

- ~ z informacji zawartych w orzeczeniu lub opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- ~ z obserwacji prowadzonych przez nauczycieli w przedszkolu, w szkole czy w placówce,
- ~ z rozmów i wywiadów prowadzonych z rodzicami lub opiekunami prawnymi,
- ~ z informacji nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, w tym – pracujących z dzieckiem,
- ~ z analizy prac dziecka,
- ~ z analizy oceny opisowej ucznia,

- ~ z literatury (książki, artykuły w prasie specjalistycznej),
- ~ z uznanych portali internetowych,
- ~ ze stron internetowych i publikacji organizacji społecznych i innych instytucji działających na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, m.in.: centrów pomocy rodzinie, ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków pomocy społecznej, świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych itp.

W odbiorze i interpretacji informacji o problemach uczniów liczy się wrażliwość i empatia nauczyciela, który powinien nie tylko **POSIADAĆ WIEDZĘ** o potrzebach konkretnego dziecka, ale także **ODCZUWAĆ** jego problemy i **ROZUMIEĆ** ich przyczyny, aby szukać najskuteczniejszych sposobów zaspokajania jego potrzeb.

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej tworzą ramy prawne dla wdrożenia – w przedszkolach, szkołach i placówkach – pożądaných we współczesnym, zróżnicowanym społeczeństwie działań, ukierunkowanych na upowszechnienie idei edukacji włączającej. Szkolna ścieżka realizacyjna nowych przepisów powinna polegać na dążeniu do osiągnięcia takich standardów, aby „przyjęcie niepełnosprawnego do szkoły było tak naturalne jak dziecka z płaskostopiem czy wadą wzroku. (...) Można obrazowo powiedzieć, że najlepszym dowodem sprawności systemu [i szkoły] będzie sytuacja, w której dziecko niepełnosprawne, a jednocześnie w jakiejś dziedzinie wybitnie zdolne, będzie miało szansę wykorzystać swój potencjał.”³

WAŻNE!

W odniesieniu do uczniów niepełnosprawnych:

w rozporządzeniach z dnia 17 listopada 2010 r. zadbano o to, aby w sposób spójny określić rodzaje niepełnosprawności uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dla których organizowane jest kształcenie specjalne lub integracyjne:

- ~ doprecyzowano określenie w zakresie niepełnosprawności ruchowej poprzez uwzględnienie niepełnosprawności ruchowej z afazją (afazja może skutkować zaburzeniami aparatu artykulacyjnego mowy),
- ~ doprecyzowano określenie w zakresie autyzmu poprzez uwzględnienie autyzmu z zespołem Aspergera (zespół Aspergera w literaturze przedmiotu uważany jest za autyzm wysokofunkcjonujący).

Wprowadzone zmiany zapobiegają zdarzającym się w przeszłości sytuacjom, w których poradnie psychologiczno-pedagogiczne odmawiały wydania orzeczenia o potrzebie

³ Domagalska K., Niepełnosprawni-niepełnoprawny, www.oskko.edu.pl/publikacje

kształcenia specjalnego, uzasadniając odmowę tym, że w obowiązujących przepisach nie zostały wymienione literalnie „afazja” i „zespół Aspergera”.

~ W § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych podkreśla się, że kształcenie uczniów niepełnosprawnych odbywa się w integracji z uczniami pełnosprawnymi, w przedszkolu i szkole najbliższej ich miejsca zamieszkania.

Ostateczną decyzję dotyczącą wyboru przedszkola czy szkoły dla dziecka niepełnosprawnego podejmuje jego rodzice. Stąd ogromnie istotne są kontakty rodziców z kadrą pedagogiczną, pracującą w przedszkolu czy szkole, którą widzą jako miejsce realizacji rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego czy też obowiązku nauki swojego dziecka. Wszyscy powinni być gotowi do życzliwej i uczciwej rozmowy o warunkach, jakich wymaga dziecko, oraz jakie jest w stanie zapewnić dziecku przedszkole lub szkoła, którą wybrali.

Dyrektor, nauczyciele, specjaliści powinni umożliwić rodzicowi dokładne poznanie tego miejsca. W przyjaznej, merytorycznej rozmowie warto np. zastanowić się wspólnie, czy budynek przedszkola lub szkoły będzie zapewniał dziecku bezpieczną przestrzeń funkcjonowania, czy kompetencje i kwalifikacje nauczycieli są dziś wystarczające do tego, aby pomóc dziecku, czy środowisko rówieśnicze, z jakim będzie przebywać dziecko, jest dla niego środowiskiem odpowiednim, czy przedszkole lub szkoła jest w stanie pozyskać najlepszych specjalistów, których wiedza i umiejętności są optymalne dla zaspokojenia indywidualnych potrzeb przyszłego ucznia itp. Dyrektor przedszkola, szkoły czy placówki, odpowiedzialny za organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów powinien zastanowić się również, czy nauczyciele rozumieją, na czym polegają potrzeby edukacyjne i rozwojowe uczniów, wymienione w nowych rozporządzeniach? Czy są wolni od stereotypów w postrzeganiu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi? Czy w rozmowie z rodzicami dziecka (potencjalnego ucznia przedszkola, szkoły lub placówki, wymagającego opieki psychologiczno-pedagogicznej) wykazują się w równym stopniu wiedzą, empatią, doświadczeniem, umiejętnością słuchania? Czy argumenty, jakimi posługują się w rozmowach z rodzicami, świadczą o ich profesjonalizmie? Jakiego wsparcia potrzebują? Jak zaplanować ich doskonalenie i doksztalcanie? Kto może im pomóc?

Czasami okaże się, że przedszkole czy szkoła ogólnodostępna potrzebują czasu na przygotowanie się do tego, aby zaopiekować się dzieckiem o określonej niepełnosprawności – chodzi przecież o to, aby stworzyć mu warunki do odkrywania swojego potencjału.

Może w takiej sytuacji lepiej doradzić rodzicowi kształcenie dziecka w szkole specjalnej, która ma doświadczenie w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz odpowiednich specjalistów, w której dziecko będzie czuło się bezpieczne, szczęśliwe i będzie mogło odnosić sukcesy na miarę swoich możliwości.

WAŻNE!

Każdy przypadek ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest bowiem przypadkiem indywidualnym, jedynym i неповtarzalnym. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. są jedynie drogowskazem, a wybór drogi najlepszej dla dziecka leży w gestii dorosłych osób, które posiadają rzetelną wiedzę o jego potrzebach i sposobach ich zaspokajania. Ścieżka edukacyjna ucznia jest drożna – kształcenie ogólnodostępne, integracyjne lub specjalne jest wyborem adekwatnym do możliwości i potrzeb dziecka „dziś”, a kolejne miesiące i lata w wybranym przedszkolu, szkole czy placówce weryfikują tę decyzję i często skutkują podejmowaniem innych.

Rozporządzenia z 17 listopada 2010 r. zawierają również istotne informacje, dotyczące organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

WAŻNE!

W odniesieniu do uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym:

- ~ zrezygnowano z dotychczas stosowanej w rozporządzeniach klasyfikacji czterech kategorii uczniów: *niedostosowanych społecznie, zagrożonych niedostosowaniem społecznym, zagrożonych uzależnieniem i z zaburzeniami zachowania*;
- ~ **w miejsce wcześniejszych czterech kategorii wprowadzono dwie: uczniów niedostosowanych społecznie oraz uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym.** To rozwiązanie jest bardziej uzasadnione merytorycznie – zarówno definiowane we wcześniejszych przepisach zaburzenia zachowania, jak i zagrożenie uzależnieniem, stanowią bowiem objawy niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym, a zatem nie zostały wyodrębnione w nowych regulacjach jako odrębne przesłanki do organizacji kształcenia specjalnego. Zastosowana w nowych przepisach klasyfikacja jest uzasadniona również faktem, że **kształcenie dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie** jest organizowane w szkołach specjalnych, w szczególności, **w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych**, w których nieletni są umieszczani na podstawie postanowienia sądu.
- ~ Natomiast **kształcenie dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem społecznym** jest organizowane w szkołach specjalnych, w szczególności, **w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii**, w których nieletni są umieszczani na podstawie postanowienia

sądu albo na wniosek rodzica, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanego przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnię specjalistyczną, ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym.

~ **Uczeń niedostosowany społecznie lub zagrożony niedostosowaniem społecznym nie jest uczniem niepełnosprawnym.**

~ **Jeżeli uczniowie ci realizują obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w oddziale integracyjnym nie są zaliczani do grupy uczniów niepełnosprawnych.** Niemniej jednak szkoła, w której ten obowiązek realizują, zapewnia im kształcenie specjalne w warunkach odpowiednich do ich potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w tym organizuje i udziela odpowiedniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także zapewnia działania o charakterze, odpowiednio, resocjalizacyjnym lub socjoterapeutycznym oraz integrację ze środowiskiem rówieńczym.

Również w przypadku tych uczniów ważny jest dialog szkoły z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi. Decyzja o przyjęciu ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym do szkoły ogólnodostępnej czy integracyjnej (a w konsekwencji – o objęciu go pomocą psychologiczno-pedagogiczną) powinna być decyzją przemyślaną i przedyskutowaną przez osoby, posiadające najlepszą wiedzę zarówno o możliwościach psychofizycznych i potrzebach ucznia, jak i specyfice szkoły, w której chce realizować obowiązek szkolny lub obowiązek nauki.

W celu wyrównywania szans edukacyjnych wszystkich dzieci i młodzieży przyjęto w polskim systemie oświaty szereg rozwiązań, które czynią system drożnym i elastycznym dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Drożność i elastyczność oznacza możliwość przechodzenie ucznia z placówki ogólnodostępnej, w tym integracyjnej, do specjalnej i odwrotnie.

Jednym z tych rozwiązań jest **podkreślenie na poszczególnych etapach edukacyjnych określonych zadań, umożliwiających dokładne poznanie dziecka, jego potrzeb i możliwości oraz wczesne wdrożenie działań pomocowych, adekwatnych do tego rozpoznania.**

Każde dziecko w przedszkolu, szkole i placówce ma prawo być objęte działaniami pedagogicznymi i psychologicznymi, mającymi na celu rozpoznanie jego możliwości psychofizycznych (w tym szczególnych uzdolnień), indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz zaspokojenie tych potrzeb. **Działania wynikające z przepisów prawa to:**

- ~ **Praca zespołów do spraw wczesnego wspomagania rozwoju dziecka**, tworzonych w przedszkolach, w szkołach podstawowych (w tym specjalnych), w ośrodkach oraz w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (w tym poradniach specjalistycznych). Celem wczesnego wspomagania jest stymulacja rozwoju psychoruchowego oraz społecznego dziecka – od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole. Wczesne wspomaganie jest prowadzone bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną.⁴
- ~ **Obserwacja pedagogiczna prowadzona przez nauczycieli w przedszkolu, zakończona analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna), wpisana w podstawę programową wychowania przedszkolnego i realizowana w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych.** Nieharmonijności w rozwoju psychomotorycznym i społeczno-emocjonalnym dziecka pojawiają się bardzo wcześnie i powinny być dostrzeżone przez nauczyciela już w przedszkolu. W przypadku, gdy nauczyciel przedszkola dostrzeże trudności w uczeniu się lub/i uzdolnienia dziecka, powinno ono zostać objęte pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Informacja o funkcjonowaniu dziecka w różnych sferach powinna znaleźć się w ocenie gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole. Jest wówczas cennym źródłem informacji i wskazówek zarówno dla rodziców, jak i dla nauczycieli szkoły podstawowej, w której dziecko podejmie naukę. Informacja o stanie przygotowań dziecka do pojęcia nauki w szkole podstawowej powinna odnosić się do stopnia opanowania przez dziecko wymagań określonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego w następujących obszarach:
  - umiejętności społeczne i odporność emocjonalna,
  - umiejętności matematyczne i gotowość do nauki czytania i pisanie,
  - sprawność motoryczna i koordynacja ruchowo-wzrokowa,
  - samodzielność, w tym wykonywanie czynności samoobsługowych.

Nauczyciel dokonujący diagnozy przedszkolnej określa również potrzeby rozwojowe dziecka, w tym zauważone predyspozycje, uzdolnienia i zainteresowania. Opisując osiągnięcia, możliwości i potrzeby dziecka, odnosi się także do podjętych lub potrzebnych działań służących rozwijaniu jego potencjału i zaspokajaniu potrzeb.

WAŻNE!

Obserwacja i umiejętne wspieranie rozwoju dziecka na etapie edukacji przedszkolnej powinno być wspólnym zadaniem rodziców i nauczycieli.

⁴ Por.: art. 71b ust. 2a ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzenie MENiS z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz. U. Nr 68, poz. 587).

Edukacja przedszkolna to niezwykle ważny etap w rozwoju człowieka – w najmłodszych latach kształtuje się bowiem większość umiejętności intelektualnych i społecznych. Badania dowodzą, że lata między narodzinami a trzecim – czwartym rokiem życia są kluczowe dla:

- jakości samodzielnego **startu w życie społeczne** poza środowiskiem rodzinnym;
- kształtowania się **kompetencji poznawczych**, warunkujących sukces w zdobywaniu wiedzy o świecie i sobie w środowisku naturalnym oraz instytucjonalnym (w przedszkolu i szkole);
- rozwijania u dzieci **kluczowych postaw**: ciekawości świata, poczucia własnej wartości, samodzielności i wytrwałości, koncentracji, słuchania i zapamiętywania, umiejętności językowych oraz umiejętności współdziałania z innymi;
- kształtowania się **zrębów osobowości, indywidualności i tożsamości**, wyznaczających jakość realizacji zadań osobistych oraz wypełniania w okresie dorosłym ról na polu rodzinnym, zawodowym i w obszarze spędzania czasu wolnego.⁵

Obserwacje prowadzone przez nauczycieli i specjalistów na pierwszym etapie edukacyjnym (w klasach I–III szkoły podstawowej), mające na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się. Dostrzeżenie przez nauczycieli i specjalistów symptomów ryzyka dysleksji powinno skutkować objęciem ucznia klas I–III pomocą na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych lub w formie dodatkowych zajęć (np. korekcyjno-kompensacyjnych). Jeżeli trudności z nauką czytania i pisania będą uporczywe, długotrwałe i nie ustąpią całkowicie pomimo dodatkowej pracy ucznia nad pokonaniem trudności, a uzyskiwane wyniki będą niewspółmierne do możliwości i wysiłku ucznia, stanowić to będzie wskazanie do pogłębionej diagnozy (w poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej) przeprowadzanej na II etapie edukacyjnym (w klasach IV–VI). Informacje o potencjale i problemach dziecka (ucznia klas I–III) powinny być elementem treści rocznych opisowych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* nakłada na nauczycieli wymóg uwzględniania w tych ocenach:

- poziomu opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego,
- wskazań dotyczących potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia związanych z przezwyciężaniem trudności w nauce lub rozwijaniem uzdolnień.

⁵ Por.: Dzieci [w:] *Raport o kapitale intelektualnym Polski*, Zespół Doradców Strategicznych Premiera RP, red. dr Michał Boni, Warszawa, 10 lipca 2010 r., s. 42.

- ~ **Specjalistyczna diagnoza ucznia, u którego rozpoznano wcześniej ryzyko wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, dokonywana na drugim etapie edukacyjnym (w klasach IV–VI szkoły podstawowej).**

WAŻNE!

Systematyczna obserwacja rozwoju ucznia, a następnie oferowanie specjalistycznej pomocy, ma uchronić dzieci i młodzież przed zbyt późną diagnozą, kiedy charakter trudności jest często uogólniony i niejednokrotnie towarzyszą tym trudnościom objawy zaburzeń emocjonalnych. Uruchomienie „systemu wczesnego reagowania” w postaci otoczenia uczniów klas I–III specjalistyczną pomocą, świadczoną w ich środowisku, zwiększy szansę na wyrównanie deficytów. Jednocześnie, wtedy, kiedy pomoc w klasach I–III okaże się niewystarczająca, II etap edukacyjny (klasy IV–VI szkoły podstawowej) będzie okresem, w którym można przeprowadzić specjalistyczne diagnozy w poradni – zakończone, stosownie do potrzeb, wydaniem opinii.

Trzeba podkreślić, że to **nie nauczyciele będą przeprowadzać specjalistyczne diagnozy – instytucjami, mającymi uprawnienia do ich wykonywania są nadal poradnie psychologiczno-pedagogiczne**, w tym poradnie specjalistyczne.

Ważnym zadaniem nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej jest prowadzenie profesjonalnego, a jednocześnie przyjaznego i otwartego dialogu z uczniem i z jego rodzicami, zachęcanie ich do skorzystania z usług specjalistów z poradni, w szczególności, gdy pomoc udzielana w szkole okaże się niewystarczająca. Rodzice obawiają się często „etykietowania” swoich dzieci – uspokojenie ich i przekonanie, że wczesna diagnoza pomoże znaleźć skuteczne sposoby na rozwiązanie problemu, zależy przede wszystkim od nauczyciela, którego darzą szacunkiem i zaufaniem.

- ~ **Doradztwo edukacyjno-zawodowe w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej.** Zarówno uczeń, jak i jego rodzice, otrzymają wsparcie i wyczerpujące informacje na temat oferty szkół ponadgimnazjalnych, zawodów poszukiwanych na rynku pracy oraz zawodów zagrożonych bezrobociem. Uczeń będzie mógł się dowiedzieć, jakie cechy osobowościowe są pożądane do pracy w konkretnym zawodzie oraz jakie są przeciwwskazania dla danego zawodu. Nauczyciele pomogą mu określić zainteresowania i wybrać najlepszą szkołę lub ścieżkę zawodową, a także rozwijać kompetencje przydatne w podejmowaniu decyzji dotyczących dalszego kształcenia i wyboru zawodu.

WAŻNE:

Planując doradztwo edukacyjno-zawodowe w szkole, w tym – uwzględnione w nowej organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej *zajęcia związane z wyborem kierunku*

kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej, trzeba zadbać o stworzenie kompleksowych, systemowych działań dla uczniów, obejmujących szkołę, poradnię psychologiczno-pedagogiczną oraz takie podmioty, jak np. Powiatowy Urząd Pracy (PUP) czy pracodawców. Tak realizowany model doradztwa edukacyjno-zawodowego powinien funkcjonować już od poziomu gimnazjum, ponieważ to na tym etapie uczeń podejmuje trudne, a jednocześnie bardzo ważne decyzje dotyczące wyboru ścieżki edukacyjnej wiążącej się z późniejszą karierą zawodową.⁶

- ~ Na każdym etapie edukacyjnym – **rozpoznanie zainteresowań i szczególnych uzdolnień uczniów** oraz planowanie wsparcia związanego z rozwijaniem tych zainteresowań i uzdolnień.⁷

Analizy i badania edukacyjne ostatnich lat wykazują, że w Polsce wsparcie dla uczniów szczególnie uzdolnionych jest niewystarczające. Widać postępy w rozwoju ponadprzedmiotowych kompetencji gimnazjalistów, uczestniczących w międzynarodowych badaniach PISA⁸, prowadzonych od 2000 r. w trzyletnich cyklach. Analiza wyników badań polskich piętnastolatków w latach 2000 i 2006 wskazała jednak na *mankament polskiego systemu kształcenia: słabe rozwijanie umiejętności samodzielnego myślenia uczniów. We wszystkich trzech dziedzinach badanych w PISA polscy uczniowie wypadali znacznie słabiej niż przeciętnie uczniowie innych krajów wszędzie tam, gdzie wymagano od nich odejścia od znanych procedur postępowania, algorytmów czy prostego skojarzenia ze sobą informacji. Jeśli postawiony przed uczniem problem wymagał własnej refleksji, zwięzłego sformułowania logicznie skonstruowanej wypowiedzi, określenia strategii postępowania, wykazania się elementami rozumowania matematycznego odbiegającego od znanego algorytmu, sformułowania hipotezy, określenia warunków wnioskowania czy wskazania błędnego wnioskowania, rezultat polskich uczniów był słabszy od analogicznego wyniku rówieśników z innych krajów.*⁹ Na początku grudnia 2010 r. ogłoszono wyniki badań PISA 2009¹⁰ (Polska była w nich jednym z 65 krajów świata, w których 15-latków objęto badaniami w zakresie czytania, matematyki i nauk przyrodniczych). W 2009 r. poziom umiejętności polskich uczniów okazał się wyższy od średniego poziomu krajów OECD. Polscy gimnazjaliści od 2000 r. systematycznie podnoszą swój wynik w zakresie czytania i nauk przyrodniczych (do najniższych w Europie należy w tej chwili odsetek polskich

⁶ Por. Jas M., Łysak K., Jak budować programy rozwojowe szkół, by edukacja była skuteczna, przyjazna i nowoczesna? Poradnik beneficjenta z Serii „Fundusze unijne dla oświaty”, Warszawa, październik 2009, s. 16–17, www.efs.men.gov.pl

⁷ § 18 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

⁸ Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów – badania prowadzone pod auspicjami OECD (Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju).

⁹ Szkoła przyjaźnie wymagająca. Reforma programowa zmian potrzebnych w systemie edukacji. Projekt do konsultacji. MEN, Warszawa, kwiecień 2008.

¹⁰ Por.: Opis wyników PISA 2009, <http://www.men.gov.pl> oraz http://www.ifispan.waw.pl/pliki/pisa_2009.pdf

uczniów osiągających najniższe wyniki w czytaniu – 15% i w naukach przyrodniczych – 13,1%). Na niezmiennym od 2006 r., choć dobrym poziomie, pozostała matematyka (20% polskich uczniów osiąga słabe wyniki). Zmniejszenie tego odsetka jest więc dziś wyzwaniem dla polskich szkół oraz dla zespołów, planujących i koordynujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla uczniów – zarówno tych z trudnościami w uczeniu się matematyki, jak i dla uzdolnionych matematycznie.

Jednocześnie badania pokazały, że polska szkoła nie wspiera wystarczająco uczniów uzdolnionych – cechuje ją małe zróżnicowanie oferty w ramach systemu, szkoły i klasy, co ogranicza możliwość dopasowania sposobu i programu uczenia do potrzeb i talentów ucznia. *Jeden model szkoły, jeden program dla wszystkich powoduje, że szkoła nie jest dobra dla nikogo.*¹¹

WAŻNE!

Nowe rozwiązania prawne związane z organizacją i udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym – wprowadzenie w przedszkolach, szkołach i w placówkach nowej formy wsparcia: zajęć rozwijających uzdolnienia) **stwarzają możliwość indywidualizacji procesu kształcenia uczniów uzdolnionych. Trzeba zwrócić szczególną uwagę, aby tej szansy nie zmarnować.**¹²

2.3. JAKIE FORMY POMOCY DLA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI I ROZWOJOWYMI PRZEWIDZIANE ZOSTAŁY W NOWYCH PRZEPISACH PRAWA?

W rozporządzeniu kluczowym dla organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej określone są formy tej pomocy dla ucznia, w tym zajęcia rozwijające uzdolnienia i zainteresowania, zajęcia dydaktyczno wyrównawcze i specjalistyczne. Czas trwania zajęć zależy od ich charakteru: inny jest dla zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, inny – dla specjalistycznych.

Poniższa tabela zawiera zestawienie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wpisanych w nową regulację prawną.

¹¹ *Raport o Kapitale Intelektualnym Polski*, Warszawa, lipiec 2008, s. 61.

¹² Za: Jas M., Łysak K., *Jak budować programy rozwojowe szkół, by edukacja była skuteczna, przyjazna i nowoczesna?* Poradnik beneficjenta z Serii „Fundusze unijne dla oświaty”, Warszawa, październik 2009, s. 15, www.efs.men.gov.pl

Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniom w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach)

Lp.	Formy pomocy	Dla kogo organizuje się tę formę?	Na jakiej podstawie?	Kto prowadzi tę formę?	Ile trwa pojedyncza jednostka tej formy?	Jaki jest czas udzielania pomocy w tej formie?	Ilu uczestników tej formy?
1.	Klasy terapeutyczne	dla uczniów: <ul style="list-style-type: none"> wykazujących jednorodne lub sprężone zaburzenia, wymagających dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specyficznych potrzeb edukacyjnych wymagających długotrwałej pomocy specjalistycznej (§ 7 ust. 1) klasy organizuje się z początkiem roku szkolnego – (§ 7 ust. 6)	opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej (§ 7 ust. 8)	nauczyciele właściwych zajęć edukacyjnych (§ 7 ust. 3)	Nauczanie jest prowadzone według realizowanych w danej szkole programów nauczania, z dostosowaniem metod i form ich realizacji do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów (§ 7 ust. 4)	Do zlikwidowania opóźnień w uzyskaniu osiągnięć edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego lub zdiagnozowania albo wyeliminowania zaburzeń stanowiących powód objęcia ucznia daną formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej (§ 15)	do 15 (§ 7 ust. 5)
2.	Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi <ul style="list-style-type: none"> specyficznymi trudnościami w uczeniu się (§ 10) 	zalecenia zespołu w odniesieniu do ucznia posiadającego: <ul style="list-style-type: none"> orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, 	nauczyciele i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie dla rodzaju prowadzonych zajęć (§ 14)	60 min. (§ 13 ust. 1) W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć specjalistycznych w czasie krótszym niż 60 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć (§ 13 ust. 2)	Na podstawie oceny efektywności zastosowanych form dyrektor szkoły decyduje o wcześniejszym zakończeniu	do 5 (§ 10)

Lp.	Formy pomocy	Dla kogo organizuje się tę formę?	Na jakiej podstawie?	Kto prowadzi tę formę?	Ile trwa pojedyncza jednostka tej formy?	Jaki jest czas udzielania pomocy w tej formie?	Ilu uczestników tej formy?
3.	Zajęcia logopedyczne	<ul style="list-style-type: none"> dla uczniów z zaburzeniami mowy, które powodują zaburzenia komunikacji językowej oraz utrudniają naukę (§ 11) 	<ul style="list-style-type: none"> orzeczenie o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego, szkolnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, rozpoznano indywidualną potrzebę objęcia ucznia pomocą (§ 19 ust.2) 		60 min. (§ 13 ust. 1) W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć specjalistycznych w czasie krótszym niż 60 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć (§ 13 ust. 2)	uczelnia uczniowi danej formy pomocy -psychologiczno -pedagogicznej (§ 23 ust. 4)	do 4 (§ 11)
4.	Zajęcia socjoterapeutyczne, inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	<ul style="list-style-type: none"> dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne (§ 12) 	<ul style="list-style-type: none"> orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, rozpoznano indywidualną potrzebę objęcia ucznia pomocą (§ 19 ust.2) 		45 min. (§ 13 ust.1)		do 10 (§ 12)
5.	Zajęcia dydaktyczno-wyównawcze	<ul style="list-style-type: none"> dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego (§ 9) 	<ul style="list-style-type: none"> orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, rozpoznano indywidualną potrzebę objęcia ucznia pomocą (§ 19 ust.2) 				do 8 (§ 9)
6.	Zajęcia rozwijające uzdolnienia	<ul style="list-style-type: none"> dla uczniów szczególnie uzdolnionych (§ 8) 	<ul style="list-style-type: none"> orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, rozpoznano indywidualną potrzebę objęcia ucznia pomocą (§ 19 ust.2) 				do 8 (§ 8)

Lp.	Formy pomocy	Dla kogo organizuje się tę formę?	Na jakiej podstawie?	Kto prowadzi tę formę?	Ile trwa pojedyncza jednostka tej formy?	Jaki jest czas udzielania pomocy w tej formie?	Ilu uczestników tej formy?
7.	Zajęcia związane z wybo-rem kierunku kształcenia i zawodu oraz pla-nowaniem kształcenia i kariery zawodowej	dla uczniów gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej (§ 16)	wspomaganie uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych (§16)	doradca zawodowy (§ 31 ust. 1 pkt 2) nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjalści (§16)	Czas trwania jednostki zajęć, czas trwania udzielanej pomocy oraz liczba uczestników zajęć wynika z organizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkole. Na poszczególnych przedmiotach realizowane są elementy doradztwa edukacyjno – zawodowego, a w klasach odbywają się zajęcia z tym związane, przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy.		
8.	Porady i konsultacje	dla uczniów	Tematyka i forma prowadzonych zajęć będą uwzględniać indywidualne potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne ucznia.				
9.	Porady, konsultacje, warsztaty, szkolenia	dla rodziców, uczniów, nauczycieli	Tematyka i forma prowadzonych zajęć będą uwzględniać indywidualne potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne ucznia i odpowiadać zdiagnozowanym problemom lokalnego środowiska oraz uwzględniać planowanie współpracy ze środowiskiem domowym dzieci i młodzieży.				

Tabela 3. Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniom w publicznych szkołach i placówkach.

WAŻNE!

- ~ Regulując w rozporządzeniu poszczególne rodzaje zajęć, **zrezygnowano z rozwiązania dotychczasowego rozporządzenia, polegającego na określaniu minimalnej liczby uczniów w grupie**. Nowa regulacja daje możliwość obejmowania określoną formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej nawet jednego ucznia, jeśli zajdzie taka potrzeba.
- ~ W porównaniu z dotychczasowymi przepisami **zrezygnowano z wyodrębnienia zajęć psychoedukacyjnych**, jako jednej z form pomocy psychologiczno-pedagogicznej. **Zamiast tych zajęć zaproponowano warsztaty, szkolenia, konsultacje czy porady dla rodziców**, co daje większą szansę na zindywidualizowanie kontaktu z nimi. Natomiast **w odniesieniu do ucznia, zajęcia psychoedukacyjne zastąpiono zajęciami terapeutycznymi, poradami i konsultacjami**.
- ~ **Zrezygnowano z** organizowanych na podstawie § 5 ust. 3 dotychczasowego rozporządzenia **klas wyrównawczych w szkołach podstawowych i gimnazjach** (korzystał z tego rozwiązania znikomy odsetek uczniów). **Uczniom dotychczas uczęszczającym do tych klas należy również obecnie zapewnić wsparcie**, np. w postaci wskazanych w przepisach nowego rozporządzenia form pomocy, które dyrektor szkoły, w ramach swoich kompetencji w tym zakresie, powinien dla nich zaplanować i wdrożyć. W przypadku, gdy u uczniów występują jednocześnie zaburzenia wymagające dostosowania nauczania do ich specyficznych potrzeb edukacyjnych, mogą oni uczęszczać do klas terapeutycznych, zapewniających długotrwałą pomoc specjalistyczną.
- ~ W § 6 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 oraz w § 8 wprowadzono nową formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej – **zajęcia rozwijające uzdolnienia**. Zajęcia te służyć będą rozwijaniu uzdolnień dzieci i młodzieży np. poprzez przygotowywanie ich do zewnętrznego prezentowania osiągnięć, w tym – do udziału w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, także międzynarodowych (sukcesy w olimpiadach i konkursach, w tym międzynarodowych, odnoszone przez polskich uczniów w ostatnich latach, świadczą o tym, że indywidualna praca z uczniem uzdolnionym w proponowanej formie jest działaniem potrzebnym). W ramach zajęć rozwijających uzdolnienia mogą być podejmowane inicjatywy badawcze, prowadzone obserwacje, mogą też być realizowane projekty edukacyjne.
- ~ **Uregulowano czas trwania poszczególnych zajęć** (zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze – 45 minut, godzina zajęć specjalistycznych – 60 minut). W § 13 ust. 2 zawarto jednak **przepis, umożliwiający dostosowanie czasu trwania zajęć specjalistycznych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia**. Uzasadnione może być podzielenie tych zajęć, np. ze względu na stan zdrowia ucznia, na dwa spotkania. Zajęcia trwające 60 minut w przypadku takiego ucznia mogą być zbyt męczące i nie przynieść oczekiwanych efektów. Jeżeli np. takiego ucznia objęto zajęciami logopedycznymi w wymiarze jednej godziny (60 minut) tygo-

dniowo, to lepiej wówczas spotkać się z nim na zajęciach logopedycznych dwa razy po 30 minut w tygodniu. A więc zastosowanie tego przepisu w praktyce to jedynie kwestia organizacji pracy.

W odniesieniu do każdego ucznia, którego objęto powyżej omawianymi formami pomocy, odzwierciedlenie wymaganego wymiaru zajęć powinno znaleźć się w tygodniowym rozkładzie zajęć przedszkola, szkoły lub placówki. Jeśli zajęcia nie mają charakteru spotkań cotygodniowych, bo np. określone zostało 20 godzin terapii w ciągu 5 miesięcy, to też należy odzwierciedlić je w dokumentacji pracy szkoły.

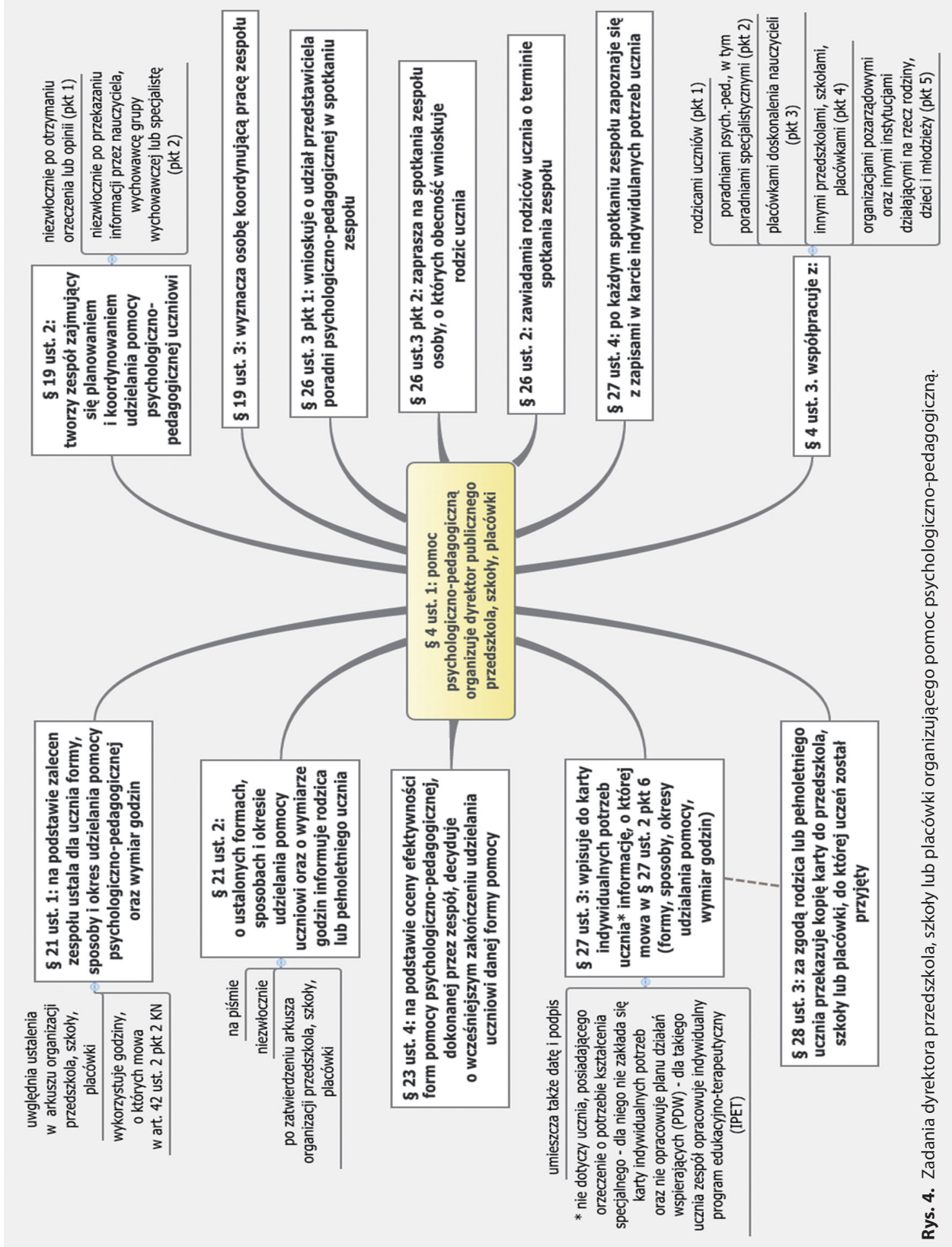
Przepis zawarty w § 13 ust. 2 pozwala na elastyczną, a przede wszystkim optymalną, organizację tych zajęć w przedszkolu, szkole czy placówce – to tam jest możliwe dokonanie właściwej oceny konkretnej sytuacji danego ucznia i w konsekwencji zorganizowanie dla niego odpowiedniej pomocy, w zgodzie z zasadą indywidualizacji.

Jednocześnie podkreślić należy, że **planowanie i organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznym przedszkolu, szkole lub placówce odbywa się w ścisłej współpracy z organem prowadzącym szkołę**. Zatwierdzenie arkusza organizacji to gwarancja organu prowadzącego na finansowanie, a tym samym zapewnienie realizacji różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wsparcie organu prowadzącego polega również na wykonywaniu niezbędnych remontów obiektów szkolnych oraz realizacji innych zadań inwestycyjnych (art. 5 ust. 7 pkt 2 ustawy o systemie oświaty).

Prawidłowe warunki edukacyjne w procesie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tworzą ponadto nauczyciele, wychowawcy i specjaliści, wiedzący np. o tym, że:

- ~ dziecko poruszające się na wózku inwalidzkim potrzebuje takiego ustawienia ławek, aby mogło swobodnie się przemieszczać;
- ~ dziecko z ADHD nie powinno siedzieć przy oknie, aby nic nie rozpraszało jego uwagi;
- ~ dziecko autystyczne, w tym z zespołem Aspergera, nie toleruje nadmiaru bodźców dźwiękowych itp.

Rozumienie potrzeb osób niepełnosprawnych dobrze obrazuje poniższy przykład: Przed kilkunastu laty zespół amerykańskich architektów, zaangażowanych do projektowania obiektów „przyjaznych niepełnosprawnym”, postanowił przeprowadzić pewien zaskakująco prosty eksperyment. Otóż przez tydzień architekci odwiedzali różne miejsca użyteczności publicznej, poruszając się... na wózkach inwalidzkich. To pozwoliło im tak projektować budynek i jego otoczenie, aby wyjść naprzeciw rzeczywistym, czasem bardzo prozaicznym, potrzebom osób niepełnosprawnych.

Rys. 4. Zadania dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki organizującego pomoc psychologiczno-pedagogiczną.

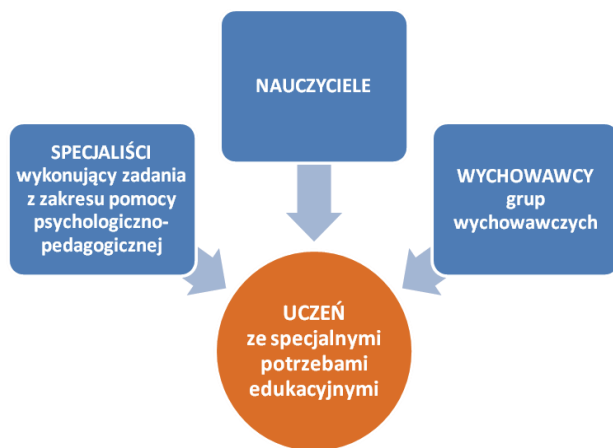
2.4. KTO ORGANIZUJE POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNĄ DLA UCZNIA W PRZEDSZKOLU, SZKOLE I PLACÓWCE?

Pomoc psychologiczno-pedagogiczną **organizuje dyrektor** przedszkola, szkoły i placówki. Nakłada to na niego szereg zadań, przedstawionych na rys. 4, na str. 38.

Trzeba podkreślić, że **dyrektor** przedszkola, szkoły lub placówki **organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną niezwłocznie po otrzymaniu orzeczenia lub opinii wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne lub po uzyskaniu od nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, prowadzących zajęcia z uczniem, informacji o rozpoznaniu indywidualnej potrzeby ucznia i konieczności udzielenia mu pomocy.** W dotychczasowych regulacjach organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej była także zadaniem dyrektora, ale w nowych przepisach zaakcentowano jego współdziałanie z osobami, które pozostają w bezpośrednim kontakcie z uczniem, pracując z nim na co dzień.

2.5. KTO UDZIELA UCZNIOWI POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ?

Pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielają uczniowi nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści prowadzący zajęcia z uczniem **tworzą zespół planujący i koordynujący udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej temu uczniowi** – zatem działają w sposób zorganizowany, a ich decyzje i czynności powinny być spójne, planowe, wzajemnie uzgodnione i uzupełniające się (rys. 5).

Rys. 5. Osoby udzielające uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce.

Do grupy **specjalistów** zaliczamy w szczególności: **psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych** (§ 4 ust 2). Te osoby wchodzi w skład odpowiedniego zespołu lub zespołów planujących i koordynujących udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia (zadania wynikające z kluczowego rozporządzenia), a ponadto wykonują inne zadania:

pedagog i psycholog (§ 29)	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań pedagogicznych wynikających z zadań zespołu planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi, a ponadto: • prowadzenie badań i działań diagnostycznych dotyczących poszczególnych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, a także wspieranie mocnych stron uczniów (pkt 1); • minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz realizacja różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poszczególnych uczniów (pkt 2); • prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej (pkt 3).
logopeda (§ 30)	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań pedagogicznych wynikających z zadań zespołu planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi, a ponadto: • prowadzenie badań wstępnych w celu ustalenia stanu mowy uczniów, w tym stanu mowy głośnej i pisma (pkt 1); • diagnozowanie logopedyczne oraz, odpowiednio do jego wyników, udzielanie pomocy logopedycznej poszczególnym uczniom z trudnościami w uczeniu się, w współpracy z nauczycielami prowadzącymi zajęcia z uczniem (pkt 2); • prowadzenie terapii logopedycznej indywidualnej i grupowej dla uczniów, w zależności od rozpoznanych potrzeb (pkt 3); • podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu zaburzeń komunikacji językowej, w tym współpraca z najbliższym środowiskiem ucznia (pkt 4).
doradca zawodowy lub nauczyciel realizujący jego zadania (§ 31)	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań pedagogicznych wynikających z zadań zespołu planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi, a ponadto: • systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania poszczególnych uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej (ust. 1 pkt 1); • gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia (ust. 1 pkt 2); • prowadzenie zajęć przygotowujących uczniów do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej (ust. 1 pkt 3); • koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę (ust. 1 pkt 4); • współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnianiu ciągłości działań w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego (ust. 1 pkt 5).

Rys. 6. Zadania specjalistów: psychologa i pedagoga, logopedy oraz doradcy zawodowego opisane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Należy podkreślić, że **prawodawca nie zamyka listy specjalistów, którzy mogą w przedszkolach, szkołach i placówkach wykonywać zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej**. Oznacza to, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna może być także udzielana przez innych specjalistów, zgodnie ze stwierdzonymi w przedszkolu, szkole i placówce potrzebami dzieci i młodzieży. Praktyka pokazuje, że często są to specjaliści w zakresie terapii pedagogicznej, posiadający kwalifikacje m.in. do prowadzenia zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla dzieci i młodzieży ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Specjalista terapii pedagogicznej przygotowany jest między innymi do rozpoznawania ryzyka wystąpienia u dzieci specyficznych trudności w uczeniu się i może wspierać nauczycieli w realizacji tego zadania.

W § 6 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych określono ponadto **zasady zatrudniania** tzw. nauczycieli wspomagających w przedszkolach, szkołach i oddziałach.

Przepis określa, że:

- ~ **zatrudnia się obligatoryjnie nauczycieli** posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego – **w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi oraz w przedszkolach i szkołach integracyjnych** (§ 6 ust. 1);
- ~ **zatrudnia się dodatkowo, za zgodą organu prowadzącego**, nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym – **w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych** (§ 6 ust. 2).

Nauczyciele posiadający kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej wykonują zadania, określone w § 6 ust. 3 pkt 1–4 tego rozporządzenia:

- 1) *prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami zajęcia edukacyjne oraz wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami realizują zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie;*
- 2) *prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami pracę wychowawczą z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;*
- 3) *uczestniczą, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w programie, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów;*
- 4) *udzielają pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, w doborze*

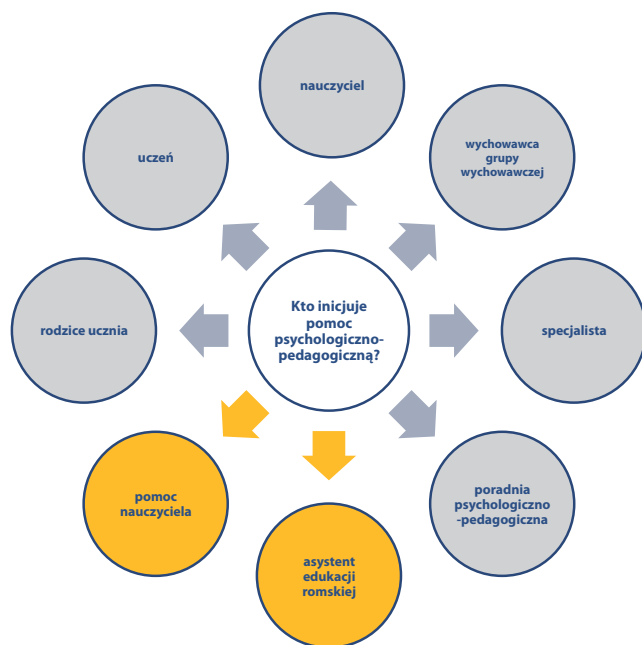
form i metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

WAŻNE!

Dyrektor organizujący pomoc psychologiczno-pedagogiczną musi pamiętać, że to nie rozporządzenie, ale przede wszystkim konkretne potrzeby dziecka warunkują, jakich nauczycieli i specjalistów warto pozyskać i zatrudnić, aby udzielić mu odpowiedniej pomocy.

2.6. KTO MOŻE INICJOWAĆ OBJĘCIE UCZNIĄ POMOCĄ PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNĄ?

Istotna zmiana w nowych przepisach w porównaniu z dotychczas obowiązującymi polega na poszerzeniu grona osób, które mogą inicjować objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną (§ 5 rozporządzenia MEN z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole). Jako osoby mogące wystąpić z inicjatywą udzielenia uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej wskazano również pomoc nauczyciela oraz asystenta edukacji romskiej.

Rys. 7. Podmioty upoważnione do inicjowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia.

Pomoc nauczyciela, jako osoba uczestnicząca w procesie edukacji dzieci i młodzieży, ma możliwość obserwowania uczniów i współdziałania z nauczycielem w identyfikowaniu ich specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

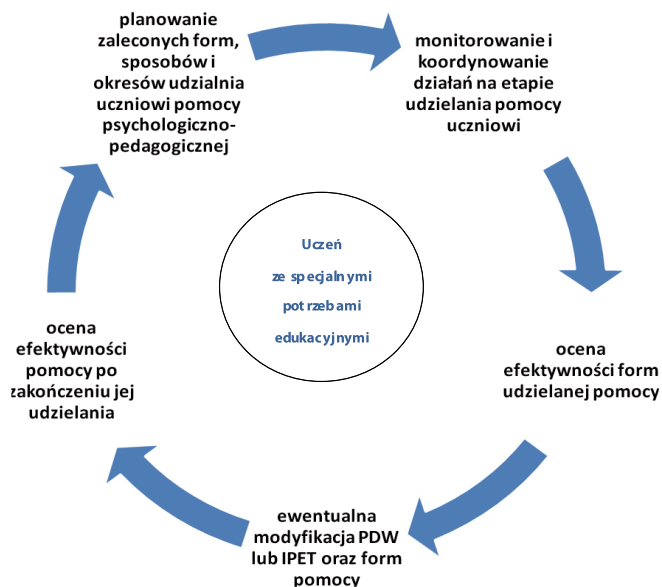
Asystenci edukacji romskiej to najczęściej Romowie obdarzeni zaufaniem lokalnych społeczności romskich. Zapewniają wszechstronną pomoc uczniom romskim w kontaktach ze środowiskiem szkolnym, budują pozytywny obraz szkoły i korzyści płynących z wykształcenia, zapewniają wsparcie emocjonalne uczniom romskim, pomoc nauczycielom w rozpoznawaniu potrzeb i ewentualnych problemów poszczególnych uczniów, pomagają i prowadzą mediacje w sytuacjach trudnych i konfliktowych. Do obowiązków asystenta należy również budowanie dobrego klimatu między rodzicami uczniów a szkołą, informowanie rodziców o przebiegu nauki, a także kontrola frekwencji uczniów i postępów w nauce. Przewiduje się, że w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowie romscy najczęściej korzystać będą z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, z zajęć terapeutycznych, wynikających z trudności adaptacyjnych tych uczniów do nowego środowiska oraz z ich odmienności kulturowej (por. także uchwała nr 209/2003 Rady Ministrów z dnia 19 sierpnia 2003 r. w sprawie ustanowienia „Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce”).

3. ZESPOŁOWA FORMUŁA PRACY NAUCZYCIELI, WYCHOWAWCÓW GRUP WYCHOWAWCZYCH I SPECJALISTÓW

Nowe przepisy prawa, dotyczące organizowania i udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej we wszystkich przedszkolach, szkołach i placówkach, **podkreślają zespołową formułę pracy** osób prowadzących zajęcia z uczniem. Jest to **nawiązanie do dobrych praktyk** pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi, **wypracowanych w wielu przedszkolach, szkołach i placówkach** specjalnych.

Trzeba dodać, że **w szkołach specjalnych zorganizowanych w ośrodkach** (młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, ośrodek rewalidacyjno - wychowawczy) **zespół nauczycieli i praca zespołowa nauczycieli pracujących z uczniem były nie tylko codzienną praktyką pedagogiczną, ale również normą, umocowaną w przepisach dotyczących organizacji kształcenia specjalnego oraz zasad funkcjonowania placówek publicznych.**

Najważniejsze zadania i istotę funkcjonowania zespołów oddają słowa: **planowanie – koordynowanie – ocenianie**. Określenia zwracają uwagę na procesowy, a nie jednorazowy, charakter działań zespołu – w zależności od tego, kim jest uczeń, dla którego tworzy się zespół i jakie są jego problemy.

Rys. 8. Procesowy charakter działań zespołu organizującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi.

Zadania zespołu zostały szczegółowo opisane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

WAŻNE!

Żeby uczniowi udzielić skutecznej pomocy, potrzebne jest współdziałanie tych nauczycieli, którzy pozostają z nim w codziennym kontakcie, znają go, rozumieją jego problemy, obserwują go w różnych szkolnych sytuacjach. To jest właśnie **zespół – rozumiany nie jako sformalizowany twór, ale swoista „koalicja profesjonalistów działających dla dobra dziecka”**. Członkowie zespołu **spotykają się przede wszystkim po to, aby wspólnie omówić sytuację dziecka i poszukiwać najlepszych form pomocy.**

3.1. ORGANIZACJA PRACY ZESPOŁU PLANUJĄCEGO I KOORDYNUJĄCEGO UDZIELANIE POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ UCZNIOWI

Zespół planujący i koordynujący udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej powołuje **dyrektor** przedszkola, szkoły lub placówki dla ucznia:

- ~ posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (niezwłocznie po otrzymaniu orzeczenia);

- ~ posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego (niezwłocznie po otrzymaniu orzeczenia);
- ~ posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania (niezwłocznie po otrzymaniu orzeczenia);
- ~ posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej (niezwłocznie po otrzymaniu opinii);
- ~ wobec którego nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista stwierdził potrzebę objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, wynikającą z przeprowadzonych działań pedagogicznych (niezwłocznie po otrzymaniu informacji).

Wyjaśnijmy, co oznacza w tym przypadku określenie „niezwłocznie”. Zgodnie z art. 35 kodeksu postępowania administracyjnego (rozdział „Załatwianie spraw”) szkoła jest zobowiązana załatwiać sprawy bez zbędnej zwłoki. Sprawy, które mogą być rozpatrzone na podstawie dowodów (np. orzeczenia czy opinii poradni) przedstawione przez stronę (w tym przypadku stroną jest np. rodzic ucznia, pełnoletni uczeń lub nauczyciel, wychowawca, specjalista) na podstawie danych, którymi szkoła dysponuje, powinny być załatwiane niezwłocznie. Dla dyrektora istotna jest informacja w art. 36 k.p.a., że *o każdym przypadku niezakończonych spraw w terminie przewidzianym w art. 35 obowiązany jest zawiadomić stronę, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin załatwienia sprawy*. Ten sam obowiązek ciąży na dyrektorze również w przypadku zwłoki z przyczyn niezależnych od szkoły. Kodeks postępowania administracyjnego przewiduje odpowiedzialność porządkową, dyscyplinarną lub inną w przypadku nieuzasadnionych przyczyn niezakończonych spraw w terminie (art. 38).

Dyrektor wyznacza osobę koordynującą pracę zespołu. Jedna osoba może koordynować pracę kilku zespołów, jeśli jest taka potrzeba.

Spotkania zespołu zwołuje, w miarę potrzeb, osoba koordynująca pracę zespołu – rozporządzenia nie wskazują liczby spotkań w ciągu roku szkolnego. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, że **spotkania zespołu odbywają się w związku z wykonywaniem przez zespół zadań wynikających z przepisów**, tj.:

- ~ **na etapie planowania pomocy**
  - w celu określenia przez zespół zalecanych form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy,
  - w celu opracowania dla ucznia planu działań wspierających (PDW) lub indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET),
- ~ **na etapie oceny:**
  - aby ocenić efektywność pomocy udzielanej uczniowi

- w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
  - w celu dokonania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, z uwzględnieniem efektywności udzielanej pomocy

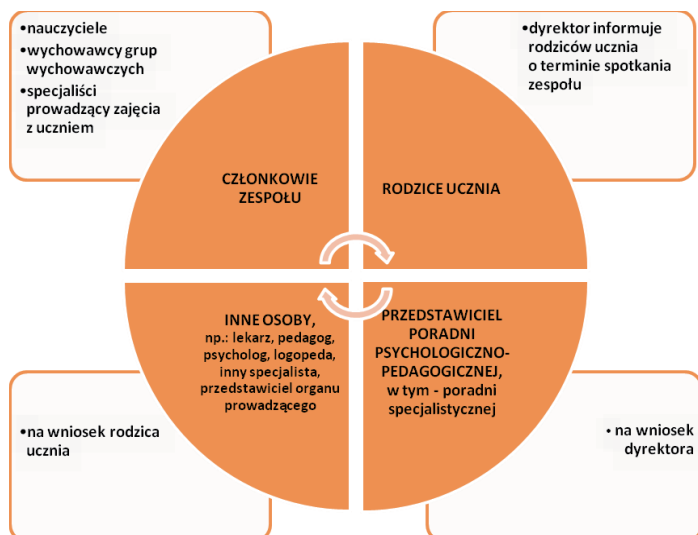
~ **w miarę potrzeb.**

WAŻNE!

Pamiętać należy, że spotkanie zespołu powinno nastąpić przed opracowaniem arkusza organizacji pracy przedszkola, szkoły lub placówki na kolejny rok szkolny. **Wynika stąd, że spotkanie zespołu odbywa się co najmniej raz w roku.**

Można tak zaplanować pracę, by spotkanie poświęcone ocenie efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej uczniowi było jednocześnie spotkaniem, na którym planuje się organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla niego na następny rok szkolny.

Przypomnijmy, że zespół tworzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści, prowadzący zajęcia z uczniem – oni mają zawsze obowiązek obecności na spotkaniu. W spotkaniach zespołu mogą brać udział inne osoby, wskazane w przepisach (§ 26 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej...).

Rys. 9. Osoby uczestniczące w spotkaniach zespołu, planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia.

Trzeba podkreślić, że **obecność osób spoza szkoły na spotkaniach zespołu będzie cenna wtedy, gdy ich wiedza pomoże jak najlepiej określić formy i sposoby pomocy dla dziecka**. Na wniosek dyrektora w spotkaniach zespołu będą mogli uczestniczyć przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznej (tj. poradni „opiekującej” się danym przedszkolem, szkołą lub placówką), szczególnie w sytuacji, gdy w szkole nie ma pedagoga czy psychologa – umożliwi to członkom zespołu skorzystanie z ich specjalistycznej wiedzy, umiejętności i doświadczenia. Jeśli – na wniosek rodzica ucznia – na spotkanie przybędzie kurator sądowy, lekarz, przedstawiciel organu prowadzącego, specjalista spoza placówki, to zespół ma szansę uzyskać nowe informacje o potrzebach dziecka, a przez to podjąć lepsze decyzje w sprawie udzielania mu pomocy.

WAŻNE!

Osoby biorące udział w spotkaniu zespołu są obowiązane do nieujawniania spraw poruszanych na spotkaniu (§ 26 ust. 4).

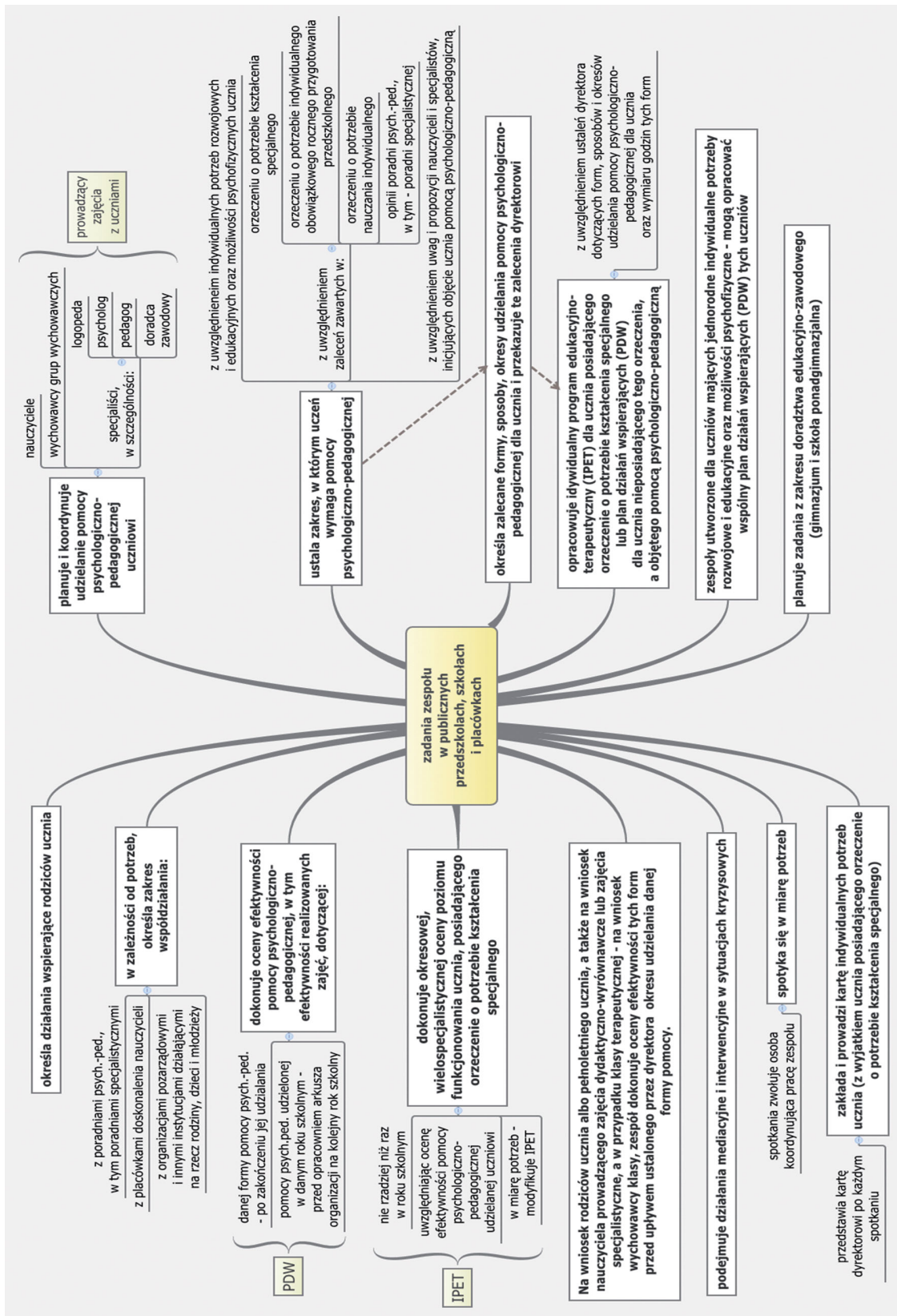
3.2. ZADANIA ZESPOŁU NAUCZYCIELI, WYCHOWAWCÓW GRUP WYCHOWAWCZYCH I SPECJALISTÓW PROWADZĄCYCH ZAJĘCIA Z UCZNIEM

Podstawowe zadania zespołu określa § 20 ust. 1 kluczowego rozporządzenia:

- 1) *ustalenie zakresu, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uwagi na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, w tym szczególne uzdolnienia;*
- 2) *określenie zalecanych form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, a w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie lub opinię (...) także z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu lub opinii.*
- 3) *zaplanowanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu ich realizacji – w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.*

Szczegółowe zestawienie zadań i działań zespołu planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia przedstawiono na rys. 10. Na rysunku uwzględniono zarówno zadania zespołu powołanego dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dla którego zespół opracowuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET), jak i zadania zespołu powołanego dla ucznia, nieposiadającego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, dla którego zespół zakłada kartę indywidualnych potrzeb i opracowuje plan działań wspierających (PDW).

Rys. 10. Zadania zespołu planującego i koordynującego udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

3.3. INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY (IPET) ORAZ PLAN DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH (PDW)

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) zespół opracowuje **wyłącznie dla ucznia, posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego**. W przypadku, gdy ten uczeń posiada jednocześnie inne orzeczenie (np. o potrzebie indywidualnego nauczania albo indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego), to udzielana pomoc odbywa się również w oparciu o IPET. Nie opracowuje się dla tego ucznia planu działań wspierających, nie zakłada się też dla niego karty indywidualnych potrzeb!

Plan działań wspierających (PDW) opracowuje się dla pozostałych uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, czyli:

- ~ dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania;
- ~ dla ucznia posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, np. opinię o specyficznych trudnościach w uczeniu się; trzeba zaznaczyć, że opinie mogą dotyczyć różnych aspektów funkcjonowania ucznia związanych z kształceniem i wychowaniem, mogą być wydawane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne (w tym specjalistyczne) na pisemny wniosek rodziców ucznia lub pełnoletniej osoby.¹³
- ~ dla ucznia, wobec którego nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista stwierdził potrzebę objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, wynikającą z przeprowadzonych działań pedagogicznych.

Dla uczniów posiadających plan działań wspierających (PDW) zakłada się kartę indywidualnych potrzeb ucznia (zwaną dalej „kartą”).

WAŻNE!

TAM, GDZIE „KARTA” – TAM, PLAN DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH (PDW).

TAM, GDZIE ORZECZENIE O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO – TAM INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY (IPET).

¹³ Por. § 4 ust. 1–3 rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.

Przykład:

Jest możliwe, że plan działań wspierających (PDW) i kartę indywidualnych potrzeb ucznia zespół będzie prowadził dla dziecka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną ze względu na dostrzeżone przez nauczycieli jego wybitne zdolności w zakresie myślenia matematycznego. Taki uczeń może korzystać np. z indywidualnych zajęć rozwijających uzdolnienia (w ramach tych zajęć – spotkania w szkole, projekty badawcze, wycieczki edukacyjne, e-learning), a ponadto z porad i konsultacji.

Może się też zdarzyć, że w szkole jest grupa uczniów o zainteresowaniach i zdolnościach matematycznych. Wtedy zespoły, planujące i koordynujące pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla każdego z tych uczniów, mogą opracować dla nich jeden wspólny plan działań wspierających, ale założą im oddzielne karty indywidualnych potrzeb. Niektóre działania ustalone dla tych uczniów będą polegały na ich wspólnym uczestnictwie w danej formie wsparcia (np. „Klub Matematyka” – zajęcia rozwijające zdolności w ustalonym przez dyrektora wymiarze, prowadzone różnymi metodami), a oprócz tego uczniowie będą korzystać z indywidualnych porad lub konsultacji, uwzględniających ich specyficzne możliwości psychofizyczne i potrzeby, wąskie zakresy ich zainteresowań itp.

Inna sytuacja: pomocą psychologiczno-pedagogiczną będzie objęty uczeń zagrożony niedostosowaniem społecznym, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, u którego nauczyciel dostrzegł talent muzyczny. Dla takiego ucznia zespół opracuje wówczas wyłącznie IPET, w którym znajdują się takie formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jak np. zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, porady i konsultacje oraz zajęcia rozwijające uzdolnienia (w tym przypadku – uzdolnienia muzyczne).

Zakres indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) regulują rozporządzenia dotyczące organizacji kształcenia i wychowania uczniów niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie. **Nowy model organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej zakłada, że niezależnie od typu szkoły (ogólnodostępna, integracyjna, specjalna) lub placówki, do jakiej trafi uczeń – IPET będzie konstruowany dla każdego dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.**

Zadaniem zespołów funkcjonujących w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach integracyjnych oraz specjalnych, a także w ośrodkach będzie, zgodnie z nową regulacją prawną, dostosowanie dotychczas realizowanych indywidualnych programów edukacyjnych (IPE) do wymogów, jakie powinien spełniać IPET w zgodzie z nowymi przepisami prawa. To dostosowanie powinno nastąpić po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.

Natomiast w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych opracowanie programu jest nowym zadaniem – zespoły opracują IPET po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.

Elementy indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET), określone w rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r., przedstawiamy poniżej:

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny zgodnie z § 5 ust.2 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia i wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych oraz z § 5 ust.2 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia i wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach, **określa:**

- 1) zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, o których mowa w przepisach w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych;
- 2) rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, w tym przypadku:
  - a) ucznia niepełnosprawnego – zakres działań o charakterze rewalidacyjnym,
  - b) ucznia niedostosowanego społecznie – zakres działań o charakterze resocjalizacyjnym,
  - c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym – zakres działań o charakterze socjoterapeutycznym;
- 3) formy i metody pracy z uczniem;
- 4) formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy, ustalone przez dyrektora przedszkola lub szkoły, będą realizowane;
- 5) określone przez zespół działania wspierające rodziców ucznia oraz zakres współdziałania przedszkola, szkoły lub placówki z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, w zakresie realizacji zadań na rzecz ucznia, którego IPET dotyczy;
- 6) zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia ,
- 7) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz realizacji zadań na rzecz integracji ucznia ze środowiskiem rówieśniczym.

Tabela 4. Elementy indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET).

Elementy planu działań wspierających (PDW) pokazuje poniższa tabela:

Plan działań wspierających
zgodnie z § 22 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, zawiera:
1) cele do osiągnięcia w zakresie, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
2) działania realizowane z uczniem w ramach poszczególnych form i sposobów udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
3) metody pracy z uczniem;
4) zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, o których mowa w przepisach rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych;
5) działania wspierające rodziców ucznia;
6) zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, podejmowanego na rzecz ucznia, którego PDW dotyczy.

Tabela 5. Elementy planu działań wspierających ucznia (PDW).

WAŻNE!

Dla uczniów mających jednorodne indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne zespoły mogą opracować wspólny plan działań wspierających.

WAŻNE!

Wsparcie merytoryczne zespołów opracowujących IPET oraz PDW jest zadaniem poradni psychologiczno-pedagogicznych, określonym w rozporządzeniu z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.

3.4. KARTA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIA

Dla każdego ucznia ze specjalnymi potrzebami, **z wyjątkiem uczniów, którzy posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zespół zakładu i prowadzi** kartę indywidualnych potrzeb ucznia (zwaną dalej „kartą”). Jest to nowe rozwiązanie, wprowadzone w § 27 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Po każdym spotkaniu zespołu kartę przedstawia się dyrektorowi przedszkola lub szkoły.

Zakres informacji zawartych w karcie określa § 27 ust. 2 ww rozporządzenia:

- 1) imię (imiona) i nazwisko ucznia;
- 2) nazwę przedszkola lub szkoły oraz oznaczenie grupy lub oddziału, do którego uczeń uczęszcza;
- 3) informację dotyczącą:
  - a) orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania lub opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej – z podaniem numeru i daty wydania orzeczenia lub opinii;
  - b) potrzeby objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną stwierdzonej w wyniku przeprowadzonych działań pedagogicznych, o których mowa w § 18 ust. 1 ww. rozporządzenia;
- 4) zakres, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uwagi na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne;
- 5) zalecane przez zespół formy, sposoby i okresy udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 6) ustalone przez dyrektora przedszkola lub szkoły formy, sposoby i okresy udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane;
- 7) ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej uczniowi;
- 8) terminy spotkań zespołu;
- 9) podpisy osób biorących udział w poszczególnych spotkaniach zespołu.

Tabela 6. Elementy karty indywidualnych potrzeb ucznia.

Posiadane przez ucznia orzeczenie lub opinia, przedłożone w przedszkolu, szkole lub placówce przez rodziców ucznia lub pełnoletniego ucznia, składać się będzie – razem z kartą – na dokumentację dotyczącą udzielanej danemu uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej. **Ideą karty jest bowiem zebranie wszystkich zgromadzonych o uczniu informacji i wykorzystanie ich w celu optymalizacji oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów oraz udzielania uczniom i ich rodzicom pomocy psychologiczno-pedagogicznej.**

Tak przygotowana karta będzie stanowiła cenne źródło informacji dla rodziców, nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, w tym również w przypadku zmiany przez ucznia przedszkola lub szkoły. Zgodnie bowiem z § 20 ust. 2 ww. rozporządzenia zespół może określić zalecane formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej także na podstawie informacji zawartych w karcie, przekazanej do nowego przedszkola lub szkoły. Takie rozwiązanie pozwoli na natychmiastowe wdrożenie działań pomocowych, będących kontynuacją wsparcia udzielanego w poprzednim przedszkolu lub szkole.

Informacjami zawartymi w karcie będzie się można posłużyć również w trakcie indywidualnych konsultacji prowadzonych z uczniem gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej, dotyczących wyboru kierunku kształcenia i zawodu.

Sposób przechowywania karty reguluje § 28 rozporządzenia, dotyczącego organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

1. Kartę dołącza się do dokumentacji badań i czynności uzupełniających, o której mowa w przepisach w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.
2. Po zakończeniu uczęszczania przez ucznia do przedszkola, po ukończeniu przez ucznia szkoły oraz w przypadku przejścia ucznia do innego przedszkola lub szkoły, rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń otrzymują oryginał karty. W dokumentacji, o której mowa w ust. 1, pozostaje kopia karty.
3. Za zgodą rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia, dyrektor przedszkola lub szkoły, do której uczeń uczęszczał, przekazuje kopię karty do przedszkola, szkoły lub placówki [...] do której uczeń został przyjęty.

Sposób przechowywania karty wynika z regulacji zawartych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 225, z późn. zm.):

§ 19. Przedszkole, szkoła i placówka gromadzi, w indywidualnej teczce, dla każdego dziecka, ucznia lub wychowanka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę, doradcę zawodowego i lekarza.

4. JAK ORGANIZOWAĆ KSZTAŁCENIE SPECJALNE ORAZ POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNĄ W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM?

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zawierają istotne wskazówki, dotyczące organizacji pracy przedszkoli, szkół i placówek w okresie transformacji, tj. do czasu przejścia do nowej formuły pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W rozporządzeniu regulującym organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz rozporządzeniach regulujących warunki kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz zagrożonej niedostosowaniem społecznym i niedostosowanych społecznie określone zostały:

- ~ daty wejścia w życie odpowiednich dla tego przedszkola, szkoły lub placówki rozporządzeń
- ~ okresy, w których – w odniesieniu do określonych grup uczniów lub rozwiązań organizacyjnych – obowiązują „stare” przepisy.

Daty wejścia w życie nowych rozwiązań, wynikających z rozporządzeń regulujących organizację pomocy psychologicznej prezentujemy na rys. 11.

Rys. 11. Daty wejścia w życie nowych rozwiązań, wynikających z rozporządzeń regulujących organizację pomocy psychologicznej.

W kolejnych podrozdziałach omówimy szczegółowo działania przedszkoli, szkół i placówek różnych typów, związane z organizacją pracy w okresie przejściowym.

4.1. CO WYNIKA Z PRZEPISÓW PRZEJŚCIOWYCH DLA UCZNIÓW, NAUCZYCIELI I DYREKTORÓW PRZEDSZKOLI, SZKÓŁ OGÓLNODOSTĘPNYCH I INTEGRACYJNYCH ORAZ PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI?

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie warunków organizowania kształcenia i wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych:*

- ~ W szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjnymi, organizuje się kształcenie, wychowanie i opiekę dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym na warunkach określonych w nowym rozporządzeniu **od roku szkolnego 2012/2013** (§ 8 ust. 1).
- ~ **W roku szkolnym 2011/2012 szkoły podstawowe i szkoły ponadgimnazjalne ogólnodostępne, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjne organizują kształcenie, wychowanie i opiekę dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym na warunkach,** określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. Nr 19, poz. 167) (§ 8 ust. 2).
- ~ Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na:
  - choroby przewlekłe,
  - zaburzenia psychiczne,
  - zaburzenia zachowania,
  - zagrożenie uzależnieniem,

którzy przed dniem wejścia w życie rozporządzenia rozpoczęli naukę w szkole ogólnodostępnej, integracyjnej lub oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej w formie kształcenia specjalnego, **mogą kontynuować naukę w takiej szkole lub oddziale do ukończenia szkoły danego typu.** Należy pamiętać, że zgodnie z przepisami nowego rozporządzenia, te grupy uczniów nie będą otrzymywać orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Natomiast będzie dla nich organizowana pomoc psychologiczno-pedagogiczna we wszystkich dostępnych formach (**§ 9**).

- ~ Uczniowie niepełnosprawni, niedostosowani społecznie i zagrożeni niedostosowaniem społecznym, którzy przed dniem 1 września 2012 r. rozpoczną naukę w **szkołach ponadgimnazjalnych** ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi lub integracyjnymi,

mogą kontynuować naukę w takich szkołach i oddziałach do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym ukończą 24. rok życia (§ 10).

- ~ Zachowują ważność *indywidualne programy edukacyjne* opracowane dla uczniów – są realizowane do końca okresu, na jaki zostały opracowane (§ 11 ust. 1), z tym, że
- ~ Zespoły są zobowiązane dokonać wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i dostosować *indywidualne programy edukacyjne* do wymogów określonych w § 5 ust. 2 pkt 1, 3–5 i 7 nowego rozporządzenia:
  - w **przedszkolach i gimnazjach** ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjnych - w terminie **do dnia 30 września 2011 r.**
  - w **szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych** ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjnych – w terminie **do dnia 30 września 2012 r.** (§ 11).
- ~ Nowe rozporządzenie **Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia i wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych** wchodzi w życie z dniem **1 września 2011 r.**

4.2. CO WYNIKA Z PRZEPISÓW PRZEJŚCIOWYCH DLA UCZNIÓW, NAUCZYCIELI I DYREKTORÓW PRZEDSZKOLI SPECJALNYCH, SZKÓŁ SPECJALNYCH, PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ OGÓLNODESTĘPNYCH Z ODDZIAŁAMI SPECJALNYMI ORAZ DLA OŚRODKÓW?

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie warunków organizowania kształcenia i wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach*

- ~ uczniowie z chorobami przewlekłymi, z zaburzeniami psychicznymi, z zaburzeniami zachowania i zagrożeni uzależnieniem, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy przed dniem wejścia w życie ww. rozporządzenia rozpoczęli naukę w szkole specjalnej lub oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej, **mogą kontynuować naukę** w takiej szkole lub oddziale do ukończenia szkoły danego typu (§ 7);
- ~ uczniowie niepełnosprawni, niedostosowani społecznie i zagrożeni niedostosowaniem społecznym, **którzy przed dniem 1 września 2012 r.** rozpoczną naukę w szkołach ponadgimnazjalnych specjalnych i oddziałach specjalnych w **szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych**, mogą kontynuować naukę w takich szkołach i oddziałach

do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 24. rok życia (§ 8);

- ~ *indywidualne programy edukacyjne* opracowane dla uczniów na podstawie dotychczasowego rozporządzenia będą realizowane do końca okresu, na jaki zostały opracowane (§ 9), **z tym, że**

Zespoły muszą dokonać wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i dostosować *indywidualne programy edukacyjne* do wymogów nowego rozporządzenia (§5 ust. 2 pkt 1,3-5 i 7) **w terminie do dnia 30 września 2011 r. (§ 9).**

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia i wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach wchodzi w życie z dniem 1 września 2011 r.

- ~ Wyjątek stanowi przepis – § 2 ust. 4: *W szkołach ogólnodostępnych nie organizuje się oddziałów specjalnych dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, który wchodzi w życie z dniem 1 września 2012 r.*

4.3. DZIAŁANIA PRZEDSZKOLI, GIMNAZJÓW, SZKÓŁ SPECJALNYCH I PLACÓWEK W ROKU SZKOLNYM 2010/2011

W celu jak najlepszego zaplanowania nowej organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej trzeba podjąć działania przygotowawcze w przedszkolach, szkołach i placówkach, w których zmiana będzie wdrożona najwcześniej (patrz: tabela 7).

Szczególnie pilne działania dotyczą gimnazjów ze względu na nową formułę egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2011/2012 (pierwszy egzamin zewnętrzny dla roczników gimnazjum, które realizują nową podstawę programową dla trzeciego etapu edukacyjnego). Gimnazjalistom zatem potrzebne jest szczególne, zindywidualizowane wsparcie psychologiczno-pedagogiczne w okresie przed egzaminem, a ponadto posiadane przez nich opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się, datowane przed 1 lutego 2011 r. (a więc przed dniem wejścia w życie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach) będą podstawą do:

- ~ dostosowania wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia – gimnazjalisty do końca edukacji szkolnej;
- ~ dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego, maturalnego oraz potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Poniższa tabela zawiera terminarz najpilniejszych działań, określonych w przepisach przejściowych – § 33–40 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Numeracja przepisów rozporządzenia	Działania przygotowawcze w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach specjalnych wszystkich typów, oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych i placówkach
§ 40	Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2011 r.
§ 35 ust.1	W roku szkolnym 2010/2011 w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach specjalnych wszystkich typów, oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych i placówkach, pomoc psychologiczno-pedagogiczna będzie udzielana na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114).
§ 34 ust.1	W terminie do dnia 31 marca 2011 r. dyrektorzy zorganizują dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zespoły , które wykonają zadania, określone w § 20 ust. 1, t.j.: <ul style="list-style-type: none"> ~ ustalenie zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia; ~ określenie zalecanych form, sposobów i okresów udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej; ~ zaplanowanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.
§ 34 ust.2	W przypadku uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2010/2011 zespoły wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust. 1, po dokonaniu oceny efektywności tej pomocy.
§ 34 ust.3	W terminie do dnia 30 kwietnia 2011 r. dyrektorzy , na podstawie zaleconych przez zespoły form, sposobów i okresów udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, ustalą dla uczniów formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2011/2012. Ustalenia te wpiszą do arkusza organizacji pracy na rok szkolny 2011/2012, który zatwierdza organ prowadzący.
§ 34 ust.4	Niewłócznie po zatwierdzeniu przez organy prowadzące arkuszy organizacji na rok szkolny 2011/2012 dyrektorzy poinformują na piśmie rodziców uczniów albo pełnoletnich uczniów o ustalonych formach, sposobach i okresach udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2011/2012. Taka informacja do rodziców dotrze najprawdopodobniej w czerwcu, ponieważ arkusze zatwierdzane będą do 25 maja danego roku.

§ 34 ust.5	W terminie do dnia 30 września 2011 r. zespoły opracują dla uczniów plany działań wspierających (PDW) oraz opracują (lub dostosują realizowane IPE) dla uczniów indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne (IPET), realizowane w roku szkolnym 2011/2012.
§ 33	Od roku szkolnego 2011/2012 pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w pełni na nowych zasadach - określonych w rozporządzeniu <i>Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.</i>
35 ust.2	UWAGA! W roku szkolnym 2011/2012 w gimnazjach, z wyjątkiem gimnazjów specjalnych oraz oddziałów specjalnych zorganizowanych w gimnazjach ogólnodostępnych, może być organizowane nauczanie w klasach wyrównawczych na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114).. Od roku szkolnego 2012/2013 nie organizuje się już klas wyrównawczych.

Tabela 7. Harmonogram wdrażania zmian w okresie przejściowym w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach specjalnych wszystkich typów, oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych i placówkach.

Przedstawiamy propozycje działań „krok po kroku”, które powinny podjąć przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, gimnazja, szkoły specjalne, oddziały specjalne w szkołach ogólnodostępnych i placówki w roku szkolnym 2010/2011, aby pomoc psychologiczno-pedagogiczna już od 1 września 2011 r. była skuteczna i zgodna z wymogami prawa.

Pierwszy krok

W okresie przejściowym ważnym zadaniem dyrektora jest **zapoznanie rady pedagogicznej z rozporządzeniami obowiązującymi, odpowiednio, od 1 lutego 2011 r. lub 1 września 2011 r.** Dyrektor powinien zastosować przemyślany, skuteczny w odniesieniu do danego zespołu nauczycieli sposób zapoznania ich z normami prawnymi oraz interpretacją tych norm (np.: zebranie rady pedagogicznej, analiza aktów prawnych w małych grupach, spotkanie informacyjne z ekspertem zewnętrznym, e-learning wewnątrzszkolny, korzystanie z zasobów platform edukacyjnych i portali, w tym strony internetowe MEN, ORE, Sejmu RP, warsztaty z zakresu praktycznego zastosowania znowelizowanego prawa itp.)

Drugi krok

Dyrektor przygotowujący przedszkole/szkołę/placówkę do zmiany musi dokonać **analizy kwalifikacji zawodowych** swoich nauczycieli (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji

Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli w kontekście zdiagnozowanych specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów. Ważne, aby **wykorzystać wszystkie kwalifikacje nauczycieli, wymagane i przydatne w organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole**. Niemniej istotne jest właściwe zaplanowanie **wykorzystania kompetencji nauczycieli**.

Warto przypomnieć raz jeszcze, że **w uzasadnionych przypadkach, za zgodą kuratora oświaty, dyrektor szkoły może zatrudnić osobę niebędącą nauczycielem, mającą przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć. Osobę tę zatrudnia się na określonej liczbie godzin na zasadach określonych w Kodeksie Pracy** (art. 7 ust. 1a i 1b ustawy o systemie oświaty). Takie rozwiązanie jest wskazane wówczas, gdy potrzeby uczniów wymagają zatrudnienia pomocy nauczyciela albo określonego specjalisty (np. w celu prowadzenia z uczniem określonego rodzaju terapii). Ta prawna możliwość pozwala dyrektorowi na elastyczne organizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w ścisłym związku z faktycznymi, zdiagnozowanymi potrzebami ucznia, niezależnie od trwającego w szkole do 31 maja każdego roku tzw. ruchu kadrowego.

Trzeci krok

Rozmowa z kadrą przedszkola/szkoły/placówki – przyszłymi członkami zespołów planujących i koordynujących udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi, może toczyć się wokół problemów:

- ~ Czy posiadamy niezbędną wiedzę, umiejętności i doświadczenie, aby skutecznie realizować czekające nas zadania?
- ~ Czy umiemy tworzyć warunki do wymiany wiedzy, umiejętności i doświadczeń (jasność wyrażania myśli, zdolność dostrzegania problemów, zdolność dostrzegania meritum, komunikatywność w kontaktach z innymi?)
- ~ Czy jesteśmy gotowi do rezygnacji z interesów osobistych na rzecz realizacji celów zespołu, którego priorytetem jest dobro ucznia?¹⁴

Dyrektor powinien zainicjować **ogólnoszkolną, merytoryczną dyskusję o jakości dotychczas stosowanych rozwiązań oraz o zakresie zmian w obszarze organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu/szkole/placówce**; dyskusja może toczyć się wokół pytań:

- ~ Na ile dotychczas stosowane rozwiązania wpisują się w założenia nowych przepisów/wymogów?
- ~ Które sprawdzone rozwiązania dadzą się zaadaptować?

¹⁴ Por. informacje o mocy sprawczej zespołu, zawarte w: Antoszkiewicz J. D., Pawlak Z., *Techniki menedżerskie. Skuteczne zarządzanie firmą*, w serii „Warsztaty menedżerskie”, Poltext, Warszawa 2000.

- ~ Które rozwiązania trzeba zmodyfikować?
- ~ Co z dotychczas stosowanych rozwiązań „przyda się” nam w nowej rzeczywistości?
- ~ Co całkiem nowego trzeba wprowadzić?
- ~ Co i kto wzmocni posiadane przez przedszkole/szkołę/placówkę zasoby?
- ~ Z których rozwiązań powinniśmy zrezygnować? itp.

Czwarty krok

Powołanie zespołów dla uczniów – do 31 marca 2011 r. – dyrektor przedszkola/szkoły/placówki organizuje pierwsze spotkanie zespołu nauczycieli i specjalistów, prowadzących zajęcia z uczniem na zasadach, wynikających z ustanowionego prawa wewnątrzszkolnego oraz wyznacza osobę koordynującą pracę zespołu lub osobę koordynującą pracę kilku zespołów (§ 19 ust. 3).

Zespół zbiera i rzetelnie analizuje dotyczące uczniów dane i informacje (zawarte np. w różnych dokumentach szkolnych nauczyciela, wychowawcy, specjalistów, pielęgniarki szkolnej itp.), **w celu** określenia specjalnych potrzeb oraz zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Warto utworzyć zespoły na tyle wcześnie, aby ich ustalenia dotyczące zakresu pomocy dla ucznia, zalecanych form, sposobów i okresu ich udzielania uczniowi poprzedzone były rzetelną analizą rozpoznanych potrzeb.

Piąty krok

Zespoły dokonują oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W roku szkolnym 2010/2011 ocena efektywności będzie miała charakter specyficzny – będzie polegać przede wszystkim na weryfikacji dotychczas stosowanych rozwiązań w obszarze pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Szkoła musi podjąć w okresie przejściowym działania pedagogiczne, służące pogłębionemu rozpoznaniu zainteresowań, uzdolnień, trudności w uczeniu się i innych rodzajów indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.

Ważnym elementem tego etapu jest rozpoznanie dokonane przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów pracujących z uczniem, w przypadku dzieci i młodzieży nieposiadających żadnego formalnego dokumentu, na podstawie którego należy je objąć pomocą, oraz **analiza zgromadzonych w dokumentacji szkolnej orzeczeń i opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych, w celu:**

- 1) rzetelnego **rozpoznania problemu ucznia** – by jak najwięcej dowiedzieć się o dziecku, o jego potrzebach edukacyjnych i rozwojowych oraz możliwościach psychofizycznych;

- 2) **zaplanowania optymalnych form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy** psychologiczno-pedagogicznej od roku szkolnego 2011/2012 i uwzględnienia tych ustaleń w arkuszu organizacji przedszkola/szkoły/placówki;
- 3) w przypadku ucznia posiadającego:
  - orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub
  - orzeczenie o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub
  - orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub
  - opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej,

zaplanowania form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej **z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu lub opinii** oraz ustaleń w arkuszu organizacji przedszkola/szkoły/placówki;
- 4) w przypadku ucznia, co do którego zespół zdecydował o potrzebie objęcia go pomocą, zaplanowania form tej pomocy, adekwatnie do dokonanego rozpoznania;
- 5) racjonalnego, optymalnego zaplanowania w arkuszu organizacji szkoły/placówki wykorzystania **godzin do dyspozycji dyrektora, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela;**
- 6) **określenia zakresu dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia**, o których mowa w przepisach w sprawie warunków oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.

Szósty krok

Dyrektor składa arkusz organizacji przedszkola/szkoły/placówki w swoim organie prowadzącym.

Siódmy krok

Po zatwierdzeniu arkusza organizacji **dyrektor niezwłocznie informuje na piśmie rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia o ustalonych dla niego formach, sposobach i okresie udzielania pomocy** psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane.

Ósmy krok

Zespół zakłada i prowadzi – dla uczniów posiadających opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, bądź dla uczniów, dla których

na podstawie rozpoznania dokonanego przez nauczycieli i specjalistów udzielana będzie pomoc – kartę indywidualnych potrzeb ucznia.

Do 30 września 2011 r. zespół/zespoły planujące i koordynujące udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- **opracowują plany działań wspierających (PDW)** realizowanych w roku szkolnym 2011/2012 – dla ucznia lub dla grupy uczniów o jednorodnych potrzebach, dla których zakłada się kartę **(z wyłączeniem uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego),**
- dokonują **wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego** oraz **dostosowują indywidualne programy edukacyjne do wymogów indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET),** określonych w § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych. Dla tego ucznia nie opracowuje się planu działań wspierających.

Dziewiąty krok

Przed opracowaniem arkusza organizacji na rok szkolny 2012/2013 zespół dokonuje oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym efektywności realizowanych zajęć), udzielonej w roku szkolnym 2011/2012.

4.4. DZIAŁANIA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I PONADGIMNAZJALNYCH — OGÓLNODOSTĘPNYCH I INTEGRACYJNYCH

Poniżej przedstawiamy zgodny z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach harmonogram obowiązujący w ogólnodostępnych i integracyjnych:

- ~ szkół podstawowych,
- ~ szkół ponadgimnazjalnych.

Numeracja przepisów rozporządzenia	Działania przygotowawcze w szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych (z wyjątkiem oddziałów specjalnych zorganizowanych w tych szkołach) oraz w szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych integracyjnych
§ 40	Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2011 r.
§ 38	W roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 w wyżej wymienionych szkołach, pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114).
§ 37 ust. 1	W terminie do dnia 31 marca 2012 r. dyrektorzy wyżej wymienionych szkół <u>utworzą dla uczniów zespoły</u> , które wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust.1.
§ 37 ust. 2	W przypadku uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2011/2012 , zespoły wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust. 1, po dokonaniu oceny efektywności tej pomocy.
§ 37 ust. 3	W terminie do dnia 30 kwietnia 2012 r. dyrektorzy szkół, o których mowa w ust. 1 pkt 1, na podstawie zaleconych przez zespoły form, sposobów i okresów udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, <u>ustalą dla uczniów formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin</u> poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2012/2013.
§ 37 ust. 4	Niezwłocznie po zatwierdzeniu przez organy prowadzące arkuszy organizacji szkół na rok szkolny 2012/2013, <u>dyrektorzy poinformują na piśmie rodziców uczniów albo pełnoletnich uczniów</u> o ustalonych dla nich formach, sposobach i okresach udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2012/2013.
§ 37 ust. 5	W terminie do dnia 30 września 2012 r. zespoły opracują dla uczniów plany działań wspierających realizowane w roku szkolnym 2012/2013.
§ 36.	Od roku szkolnego 2012/2013 w wyżej wymienionych szkołach pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana na nowych zasadach - określonych w rozporządzeniu <i>Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.</i>

Tabela 8. Harmonogram wdrażania zmian w ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych.

5. WAŻNE REGULACJE DOTYCZĄCE UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI ZAWARTE W ROZPORZĄDZENIU ZMIENIAJĄCYM ROZPORZĄDZENIE W SPRAWIE OCENIANIA, KLASYFIKOWANIA I PROMOWANIA UCZNIÓW I SŁUCHACZY

5.1. DEFINICJA SPECYFICZNYCH TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ

Przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej, regulujące ocenianie, klasyfikowanie, promowanie oraz przeprowadzanie sprawdzianu i egzaminów sprzed i po nowelizacji z dnia 17 listopada 2010 r., wprowadzają nową, istotną dla organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, definicję specyficznych trudności w uczeniu się:

§1a. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o specyficznych trudnościach w uczeniu się, należy przez to rozumieć **trudności w uczeniu się odnoszące się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego, nie-uw warunkowane schorzeniami neurologicznymi.**

WAŻNE!

Rozporządzenie zawierające tę definicję wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, tj. od 16 grudnia 2010 r.

5.2. INDYWIDUALIZACJA PRACY Z UCZNIEM ORAZ DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ DO INDYWIDUALNYCH POTRZEB ROZWOJOWYCH I EDUKACYJNYCH ORAZ MOŻLIWOŚCI PSYCHOFIZYCZNYCH UCZNIĄ

W nowych regulacjach podkreślono obowiązek indywidualizacji pracy z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych.

§ 6. 1. Nauczyciel jest obowiązany **indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych**, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

Poniżej przedstawiamy porównanie dotychczasowych i znowelizowanych przepisów:

<p>Wybrane przepisy Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.)</p>	<p>Wybrane przepisy w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych</p>
<p>§ 6. 1. Nauczyciel jest obowiązany, na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.</p> <p>2. Dostosowanie wymagań edukacyjnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom, następuje także na podstawie opinii niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym niepublicznej poradni specjalistycznej, o której mowa w art. 71b ust. 3b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwanej dalej „ustawą”.</p> <p>3. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego nauczania dostosowanie wymagań edukacyjnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia może nastąpić na podstawie tego orzeczenia.</p>	<p><i>§ 6. ust. 1a. Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:</i></p> <p><i>1) posiadającego <u>orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego</u> – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych albo przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach;</i></p> <p><i>2) posiadającego <u>orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania</u> – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;</i></p>

	<p>3) posiadającego <u>opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się, lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej – na podstawie tej opinii oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w pkt 2;</u></p> <p>4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1-3, który <u>objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w pkt 2.</u></p>
--	--

Tabela 9. Dostosowanie wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia w nowych i wcześniej obowiązujących regulacjach prawnych.

Określone w rozporządzeniach z dnia 17 listopada 2010 r. podstawy uzasadniające konieczność dostosowania wymagań:

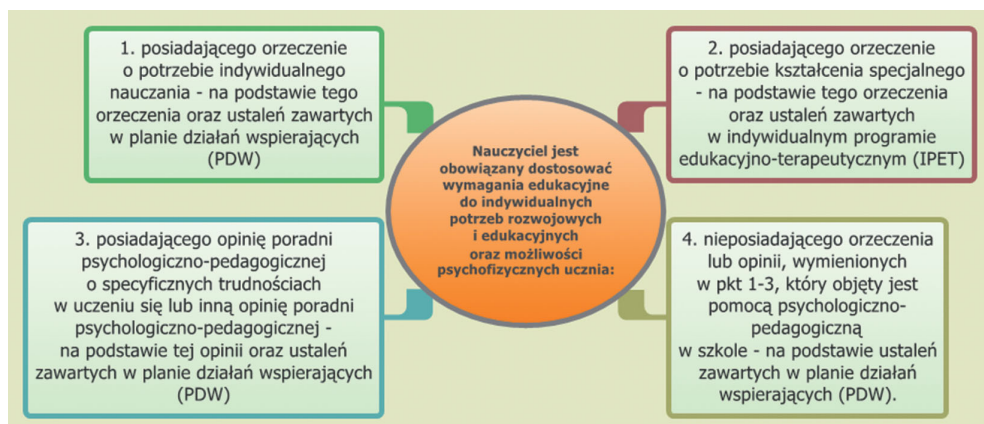
- ~ są spójne z rozumieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia w świetle nowych przepisów, regulujących organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- ~ są zgodne z filozofią wprowadzanej reformy programowej oraz ze zmianami wprowadzanymi w organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

WAŻNE!

- ~ **Grupę uczniów, którym nauczyciel obowiązany jest dostosować wymagania, rozszerzono o uczniów, którzy nie posiadają ani orzeczenia, ani opinii poradni, ale są objęci w szkole pomocą psychologiczno-pedagogiczną na podstawie rozpoznania dokonanego przez nauczycieli i specjalistów** (np. uczniowie wykazujący uzdolnienia przedmiotowe; uczniowie posiadający wysoko rozwinięte kompetencje społeczne – animatorzy szkolnych imprez, projektów uczniowskich, przedsięwzięć i akcji szkolnych; uczniowie wykazujący zainteresowania i zdolności w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych, wobec których jest potrzeba umożliwienia im wykonywania dodatkowych badań, doświadczeń, ćwiczeń laboratoryjnych itp., uczniowie znajdujący się w trudnej

sytuacji rodzinnej, wymagający szczególnego wsparcia i wzmożonego kontaktu szkoły z jego rodzicami itp.).

~ Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia także na podstawie ustaleń odpowiednio w planie działań wspierających (PDW) lub w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET).

Rys. 12. Dostosowanie wymagań edukacyjnych dla uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

WAŻNE!

Omawiane wyżej przepisy dotyczące indywidualizacji i dostosowania wymagań edukacyjnych (§ 6 i § 6a) stosuje się **od roku szkolnego 2011/2012** w odniesieniu do:

- ~ szkół podstawowych specjalnych,
- ~ oddziałów specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych,
- ~ gimnazjów,
- ~ szkół ponadgimnazjalnych specjalnych,
- ~ oddziałów specjalnych zorganizowanych w szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych.

W szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych i integracyjnych przepisy te zaczynają obowiązywać od roku szkolnego **2012/2013**.

WAŻNE!

Wymagania edukacyjne są integralnie związane z ocenianiem wewnątrzszkolnym, w tym ocenianiem osiągnięć edukacyjnych ucznia.

Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, **ocenianie osiągnięć edukacyjnych polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych, wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę.**

Nauczyciele są zobowiązani do **sformułowania wymagań edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych.**

Ponadto są zobowiązani na początku każdego roku szkolnego **poinformować uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o tych wymaganiach.**

Wymaganie te powinny być także dostosowane do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w każdym czasie, jeśli nauczyciel zostanie poinformowany o tym, że uczeń posiada opinię, orzeczenie lub jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole. Dla tych uczniów wymagania muszą być określone także na poszczególne stopnie (oceny) szkolne.

Formułowanie wymagań edukacyjnych jest najbardziej samodzielnym i najbardziej twórczym działaniem nauczyciela. Ustalanie wymagań jest okazją do powstrzymania nadmiernych oczekiwań wobec uczniów i okazją do optymalnego doboru treści nauczania.

5.3. ZASADY WYDAWANIA UCZNIOM OPINII O SPECYFICZNYCH TRUDNOŚCIACH W UCZENIU SIĘ W ŚWIETLE NOWYCH REGULACJI PRAWNYCH

Zgodnie z § 6a ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, **opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się, może być wydana uczniowi**

nie wcześniej niż po ukończeniu przez niego trzeciej klasy szkoły podstawowej i nie później niż do ukończenia szkoły podstawowej.¹⁵

WAŻNE!

Przepisy § 6a ust. 2 i 3 nadane rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* **dopuszczają możliwość wydawania przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną opinii o specyficznych trudnościach w uczeniu się także uczniowi gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.** Może się bowiem zdarzyć, że niemożliwe było przeprowadzenie diagnozy w okresie nauki w szkole podstawowej (np. gdy uczeń przebywał w tym okresie poza granicami kraju i uczył się w innym systemie edukacji). **Przepisy rozporządzenia przewidują jednak w tym przypadku szczególny tryb wydawania tej opinii.**

Opinia będzie mogła być wydana:

- 1) na wniosek nauczyciela lub specjalisty, wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzącego zajęcia z uczniem w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia
- 2) na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia.

Wniosek ten, wraz z uzasadnieniem, powinien być złożony u dyrektora szkoły. Następnie, dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, przekaze ten wniosek wraz z uzasadnieniem oraz opinią rady pedagogicznej do poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, opiekującej się szkołą, i poinformuje o tym rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia.

Rzetelna diagnoza specyficznych trudności w uczeniu się nie wymaga weryfikacji, stąd **opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej uzyskana przez ucznia w szkole podstawowej będzie ważna przez cały okres kształcenia w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Ponadto, ta sama opinia, oprócz wskazania do objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, będzie również podstawą do dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu w szkole podstawowej, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje**

¹⁵ Takie rozwiązanie jest zgodne z modelem diagnozy dysleksji rozwojowej, podawanym przez profesor Martę Bogdanowicz: diagnoza dysleksji rozwojowej może być dokonana nie wcześniej niż u ucznia klasy III szkoły podstawowej, natomiast w przypadku młodszych dzieci można mówić o występowaniu „ryzyka dysleksji rozwojowej”.

zawodowe do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów (słuchaczy) i absolwentów.

Wybrane przepisy w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. **zmieniającym** rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

§ 6a. 1. Opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, **o specyficznych trudnościach w uczeniu się** może być wydana uczniowi **nie wcześniej niż po ukończeniu trzeciej klasy szkoły podstawowej i nie później niż do ukończenia szkoły podstawowej.**

2. Na wniosek nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia lub na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia, **opinia**, o której mowa w ust. 1, **może być wydana także uczniowi gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.**

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, wraz z uzasadnieniem, składa się do dyrektora szkoły. Dyrektor szkoły, **po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej**, przekazuje wniosek wraz z uzasadnieniem oraz opinią rady pedagogicznej do poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, i informuje o tym rodziców (prawnych opiekunów) lub pełnoletniego ucznia.

5.4. OPINIE I ORZECZENIA WYDANE PRZED WEJŚCIEM W ŻYCIE NOWYCH REGULACJI PRAWNYCH

Wszystkie opinie wydane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, na podstawie rozporządzenia w sprawie warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, ważne w dniu wejścia w życie ww. rozporządzenia zachowują ważność na kolejne etapy edukacyjne.

WAŻNE!

Dotychczasowa opinia w sprawie **dostosowania wymagań edukacyjnych** u ucznia lub absolwenta, u którego stwierdzono **specyficzne trudności w uczeniu się**, stanowi podstawę dostosowania **warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do jego potrzeb i możliwości.**

Ta opinia stanowi także podstawę **dostosowania wymagań edukacyjnych**, wynikających z programu nauczania do potrzeb i możliwości ucznia (słuchacza) **przez cały okres kształcenia.**

Opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej:

1. w sprawie przystąpienia do sprawdzianu w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (słuchacza) ze względu na stwierdzone u niego **specyficzne trudności w uczeniu się** - stanowią podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia (słuchacza) lub absolwenta warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
2. w sprawie przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (słuchacza) ze względu na stwierdzone u niego **specyficzne trudności w uczeniu się** - stanowią podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia (słuchacza) lub absolwenta warunków przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
3. w sprawie przystąpienia do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych absolwenta ze względu na stwierdzone u niego **specyficzne trudności w uczeniu się** - stanowią podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych absolwenta warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
4. w sprawie przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych absolwenta ze względu na stwierdzone u niego **specyficzne trudności w uczeniu się** - stanowią podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych absolwenta warunków przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i egzaminu maturalnego.

WAŻNE!

Powyższe opinie stanowią także podstawę **do dostosowania wymagań edukacyjnych** wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (słuchacza) **przez okres kształcenia w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej – do końca okresu kształcenia.**

WAŻNE!

W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dla którego był opracowany indywidualny program edukacyjny (IPE), dostosowanie wymagań następuje na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz ustaleń zawar-

tych w indywidualnym programie edukacyjnym (§ 3 ust. 1 rozporządzenia *zmieniającego rozporządzenie w sprawie oceniania...*).

5.5. DOSTOSOWANIE WARUNKÓW PRZEPROWADZANIA SPRAWDZIANU I EGZAMINÓW ZEWNĘTRZNYCH DO POTRZEB I MOŻLIWOŚCI UCZNIÓW

Zgodnie z nowymi przepisami **dostosowanie warunków przeprowadzania** sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe będzie dotyczyć:

1. uczniów/słuchaczy/absolwentów posiadających opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się,
2. uczniów/absolwentów posiadających orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania,
3. uczniów/słuchaczy/absolwentów posiadających zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza,
4. **uczniów/słuchaczy/absolwentów, którzy byli objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole w roku, w którym przystępują odpowiednio do sprawdzianu lub egzaminu, ze względu na:**
  - **trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą,**
  - **zaburzenia komunikacji językowej,**
  - **sytuację kryzysową lub traumatyczną.**

Nowym zapisem jest dostosowanie warunków dla grupy uczniów/słuchaczy/absolwentów ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną (§ 37 ust. 4, § 59 ust. 4 i § 111 ust. 4). Mogą oni przystąpić do sprawdzianu i egzaminów w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, po uzyskaniu pozytywnej opinii rady pedagogicznej.

W wyżej wymienionych przypadkach rada pedagogiczna zyskała więc nowe uprawnienia:

- ~ będzie opiniowała, czy uczniowi należy dostosować warunki, czy też nie ma takiej potrzeby;
- ~ opinia rady pedagogicznej w tej sprawie będzie wydawana na wniosek nauczyciela lub specjalisty, za zgodą rodzica lub pełnoletniego ucznia, na wniosek rodziców (lub pełnoletniego ucznia);

- ~ rada pedagogiczna, **biorąc pod uwagę wymienione przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej możliwe sposoby dostosowania warunków** przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów, dopasuje je do potrzeb i możliwości danego ucznia;
- ~ dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracuje szczegółową informację o sposobach dostosowania **warunków** przeprowadzenia sprawdzianu i egzaminów do potrzeb i możliwości uczniów, słuchaczy i absolwentów. Informacja będzie podawana na stronie internetowej Komisji Centralnej do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin (§ 37 ust. 7, § 59 ust. 8, § 111 ust. 8 *rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*).

Rozwiązanie to wpisuje się w przyjętą nową organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole, regulowaną rozporządzeniem w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, a także formułę zespołowej pracy nauczycieli i specjalistów, którzy rozpoznają potrzeby edukacyjne ucznia, planują i realizują formy pomocy pozwalające na zaspokojenie tych potrzeb. Przedstawiciele rady pedagogicznej najlepiej znają indywidualne potrzeby ucznia, a zatem w najbardziej efektywny sposób mogą je zaspokoić.

WAŻNE!

§ 37 ust. 8, w § 59 ust. 9 oraz w § 111 ust. 9 to nowe przepisy, odnoszące się odpowiednio do sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego, do egzaminu maturalnego oraz do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe:

Rada pedagogiczna wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego do potrzeb i możliwości uczniów (słuchaczy), absolwentów spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania (sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego, lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe) określonych w szczegółowej informacji (dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej).

To zupełnie nowe zadanie, a jednocześnie uprawnienie dla rady pedagogicznej. **Nowy przepis jest dowodem zaufania do rady pedagogicznej, w skład której wchodzi osoby pracujące w zespołach planujących i koordynujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla ucznia, a więc najlepiej znające potrzeby swoich podopiecznych.**

W tabeli 10 zestawiono ważne dla organizacji sprawdzianów i egzaminów terminy dostosowania warunków przeprowadzania ich w szkołach, odpowiednio do potrzeb i możliwości uczniów w związku z nową organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Numeracja przepisów rozporządzenia	Przypadki, w których uczeń, słuchacz, absolwent może przystąpić odpowiednio do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego, lub potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w warunkach dostosowanych do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych.	sprawdzian	Egzamin:		potwierdzający kwalifikacje zawodowe
			gimnazjalny	maturalny	
		Poniższe przepisy wchodzą w życie:			
§ 37 ust. 1	Uczeń lub absolwent, który ma orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania , może przystąpić odpowiednio do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego, lub potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na podstawie tego orzeczenia.				
§ 59 ust. 1					
§ 111 ust. 1					
§ 37 ust. 2	Uczeń, słuchacz lub absolwent posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się może przystąpić odpowiednio do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego czy potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na podstawie tej opinii.	począwszy od roku szkolnego 2012/2013	począwszy od roku szkolnego 2011/1012	począwszy od roku szkolnego 2012/1013	począwszy od roku szkolnego 2012/1013
§ 59 ust. 2					
§ 111 ust. 2					
§ 37 ust. 3	Uczeń (słuchacz), absolwent chory lub nie-sprawny czasowo może przystąpić odpowiednio do sprawdzianu egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego czy potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w warunkach odpowiednich ze względu na jego stan zdrowia na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza.				
§ 59 ust. 3					
§ 111 ust. 3					

§ 37 ust. 4	<p>Uczeń (stuchacz), absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje odpowiednio do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego egzaminu maturalnego czy potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną, może przystąpić do sprawdzianu egzaminu gimnazjalnego, maturalnego lub potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.</p>			
§ 59 ust. 4	<p>(Kolejność działań podjętych w szkole przedstawia się w tym przypadku następująco: 1) nauczyciel, wychowawca lub specjalista występuje z inicjatywą pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla tego ucznia 2) zespół ustala formy pomocy dla tego ucznia i przekazuje zalecenia dyrektorowi 3) dyrektor ustala formy pomocy i wymiar godzin tych form 4) pomoc jest udzielana uczniowi w ustalonym okresie 5) zespół/dyrektor przedstawia radzie pedagogicznej wniossek o dostosowanie warunków sprawdzianu lub egzaminu dla tego ucznia 6) rada pedagogiczna opiniuje wniosek 7) pozytywna opinia rady pedagogicznej skutkuje dostosowaniem warunków.)</p>			
§ 111 ust. 4				

Tabela 10. Terminy dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych.

Istotne dla organizacji sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego zmiany w § 37 spowodowały, że:

- ~ Zrezygnowano – § 42 ust. 3 – z podawania czasu, o jaki może zostać przedłużony sprawdzian lub egzamin gimnazjalny. Będzie to określał dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w szczegółowej informacji, o której mowa w § 37 ust. 7 ww. rozporządzenia. Przedłużenie czasu trwania sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego jest jednym ze sposobów dostosowania warunków przystępowania przez ucznia do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego zgodnie jego potrzebami i możliwościami.
- ~ Uchylono w § 59 ust. 8 wskazujący, że absolwenci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, w przypadku gdy głębokość zaburzenia grafii uniemożliwia odczytanie i dokonanie prawidłowej oceny arkusza egzaminacyjnego, mają prawo do korzystania w części pisemnej egzaminu maturalnego z komputera lub maszyny do pisania.
- ~ Uchylono także ust. 9 stanowiący, że szczegółowe kryteria oceniania arkuszy egzaminacyjnych uwzględniają indywidualne potrzeby psychofizyczne i edukacyjne absolwentów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

Uchylenie powyższych przepisów wynika z tego, że zarówno możliwość korzystania z komputera czy maszyny do pisania podczas egzaminu, jak też szczegółowe kryteria oceniania arkuszy egzaminacyjnych, są sposobami dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zewnętrznego do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych absolwentów i będą określane przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w szczegółowej informacji.

Rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych reguluje również sytuację absolwentów, którzy ukończyli szkołę we wcześniejszych latach i którzy chcieliby ponownie przystąpić do matury lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, a w trakcie nauki w szkole posiadali **opinię** poradni psychologiczno-pedagogicznej **o specyficznych trudnościach w uczeniu się** lub **zaświadczenie lekarskie, stwierdzające chorobę lub czasową niesprawność**. Rozporządzenie wskazuje, **kto** dla tych absolwentów określa sposób dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu do ich potrzeb.

I tak:

Egzamin maturalny § 59 ust. 10	Egzamin zawodowy § 111 ust. 10
W przypadku absolwentów, którzy w trakcie nauki w szkole posiadali <u>opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się</u> lub	W przypadku absolwentów, o których mowa w ust. 2 i 3, którzy ukończyli szkołę we wcześniejszych latach, sposób lub sposoby dostosowania warunków przepro-

<p><u>zaświadczenie lekarskie, stwierdzające chorobę lub czasową niesprawność, którzy ukończyli szkołę we wcześniejszych latach, sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego do potrzeb i możliwości absolwentów, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego,</u> określonych w szczegółowej informacji opracowanej przez dyrektora Komisji Centralnej, <u>wskazuje przewodniczący zespołu egzaminacyjnego w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej.</u></p>	<p>wadzenia egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do potrzeb i możliwości absolwentów, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego, określonych w szczegółowej informacji opracowanej przez dyrektora Komisji Centralnej, wskazuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) na etapie pisemnym – <u>przewodniczący szkolnego zespołu nadzorującego w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej;</u> 2) na etapie praktycznym – <u>kierownik ośrodka egzaminacyjnego w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej.</u>
--	--

Tabela 11. Podmioty upoważnione do dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego dla absolwentów.

5.6. WARUNKI I FORMY PRZEPROWADZANIA SPRAWDZIANU I EGZAMINÓW ZEWNĘTRZNYCH DLA UCZNIÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH, NIEDOSTOSOWANYCH SPOŁĘCZNIE I ZAGROŻONYCH NIEDOSTOSOWANIEM SPOŁĘCZNYM

Zarówno § 7 ust. 1 rozporządzenia *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych*, jak i § 6 ust. 1 rozporządzenia *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach*

określają:

- ~ prawo uczniów niepełnosprawnych do przystępowania do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe **w WARUNKACH i w FORMIE dostosowanej** – na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – **do rodzaju ich niepełnosprawności**,
- ~ prawo uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym do przystępowania do sprawdzianu i egzaminów **w WARUNKACH dostosowanych** – na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – **do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych**.

Dostosowanie WARUNKÓW przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia **polega między innymi na:**

- ~ zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, wykorzystanie odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych;
- ~ odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie sprawdzianu lub egzaminów;
- ~ zapewnieniu obecności w czasie sprawdzianu lub egzaminu specjalisty z zakresu danej niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym, jeżeli jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub absolwentem lub do pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

Najpilniejsze zadania w zakresie dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych stoi przed gimnazjami, w których już od września 2011 r. zacznie funkcjonować nowy model organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Te same zadania będą obowiązywać rok później także pozostałe szkoły i placówki.

Prezentujemy algorytm postępowania szkoły (zespołu, dyrektora gimnazjum, rady pedagogicznej) w zakresie realizacji zadań związanych z dostosowaniem warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych:

Dostosowanie warunków sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych

Uczeń/słuchacz/absolwent może przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu zewnętrznego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na podstawie:

<p>orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania.</p>	<p>opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się.</p>	<p>zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza ze względu na chorobę lub niesprawność czasową ucznia, słuchacza, absolwenta.</p>	<p>pozytywnej opinii rady pedagogicznej, w przypadku gdy w roku szkolnym, w którym przystępuje do sprawdzianu lub egzaminu, <u>był</u></p>
--	--	---	---

	<p>Opinię przedkłada się dyrektorowi szkoły zgodnie z: §37 ust. 2, §59 ust. 2, §111 ust. 2 rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.</p>		<p><u>objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną.</u></p> <p>Opinia rady pedagogicznej jest wydawana na wniosek nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem (słuchaczem) w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza), lub na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza).</p>
--	---	--	---

Dla tych uczniów/słuchaczy/absolwentów nie przygotowuje się odrębnych zestawów zadań.

Dostosowuje się tylko warunki (np. czas trwania egzaminu), a nie formę egzaminu (np. specjalny arkusz egzaminacyjny).

<p>Dyrektor Komisji Centralnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów do potrzeb i możliwości uczniów/słuchaczy/absolwentów i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji Centralnej nie później niż do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin.</p>		<p>Rada pedagogiczna wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminów do potrzeb i możliwości uczniów/słuchaczy/absolwentów spośród możliwych – określonych przez Dyrektora Komisji Centralnej – sposobów dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego.</p>
---	--	---

Przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego w danej szkole zapewnia uczniom/absolwentom/słuchaczom) przystąpienie do sprawdzianu lub egzaminu zewnętrznego w warunkach dostosowanych do ich potrzeb i możliwości.

Tabela 12. Dostosowanie warunków sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych – algorytm działań.

W przypadku absolwentów:

- ~ posiadających opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się,
- ~ chorych, niesprawnych czasowo, posiadających zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza,

którzy ukończyli szkołę we wcześniejszych latach, sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do potrzeb i możliwości absolwentów, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe wskazuje przewodniczący zespołu egzamina-

cyjnego, przewodniczący zespołu nadzorującego lub kierownik ośrodka egzaminacyjnego w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej.

Dostosowanie FORMY sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych polega na przygotowaniu przez Centralną Komisję Egzaminacyjną zestawów zadań albo arkuszy egzaminacyjnych dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności uczniów/słuchaczy/absolwentów.

Na czym polega różnica w stosunku do poprzednich regulacji?

Otóż w poprzednich rozporządzeniach wskazane były wprost tylko niektóre rodzaje niepełnosprawności, uprawniające do dostosowania – odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności – zestawów zadań dla uczniów przystępujących do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego oraz arkuszy egzaminacyjnych dla absolwentów, przystępujących do egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Jednakże w praktyce Centralna Komisja Egzaminacyjna dostosowywała zestawy zadań oraz arkusze dla uczniów lub absolwentów niepełnosprawnych odpowiednio do ich niepełnosprawności zgodnie ze wskazaniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego posiadanych przez tych uczniów.

W związku z tym wprowadzenie w nowych rozporządzeniach regulacji, dającej możliwość dostosowania zestawów zadań oraz arkuszy egzaminacyjnych dla wszystkich niepełnosprawnych uczniów lub absolwentów, wychodzi naprzeciw już stosowanej praktyce.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i ich form do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów lub absolwentów niepełnosprawnych, **a także niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym**. Informacja ta będzie podawana do publicznej wiadomości do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin.

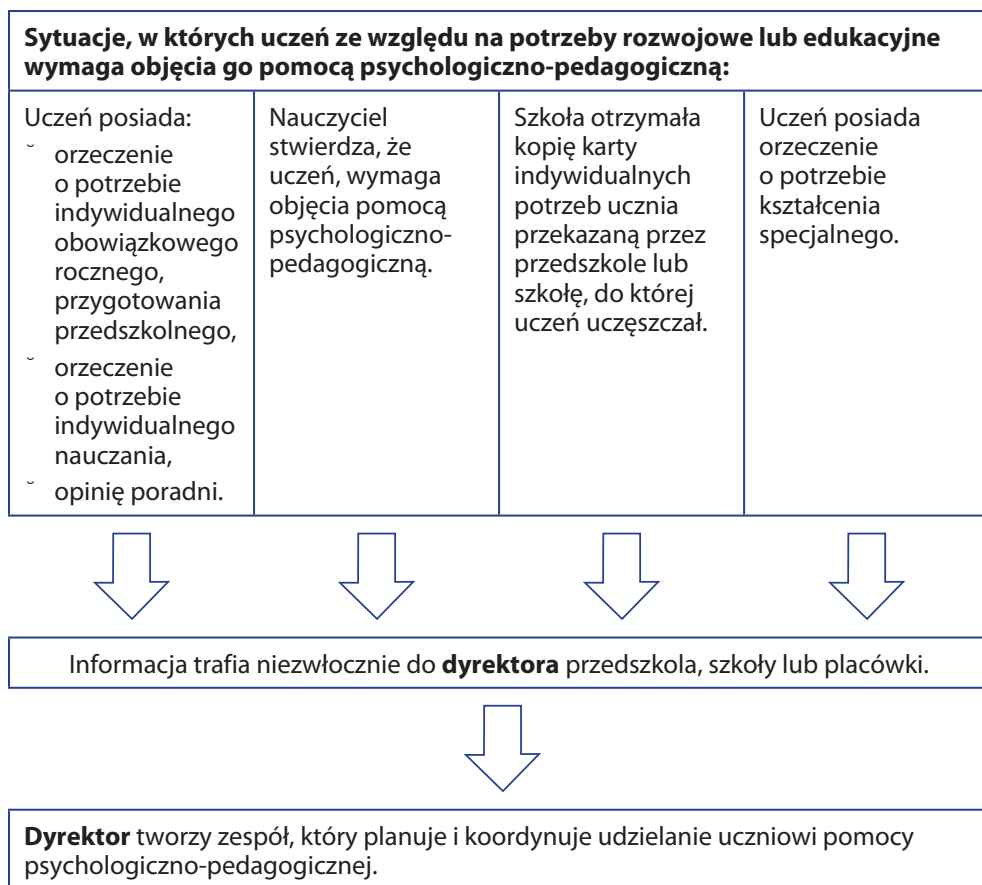
Na podstawie powyższej informacji oraz z uwzględnieniem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego danego ucznia lub absolwenta niepełnosprawnego, niedostosowanego społecznie i zagrożonego niedostosowaniem społecznym, rada pedagogiczna wskaże sposób dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminów dla tego ucznia.

Na przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego, przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego, przewodniczącego szkolnego zespołu nadzorującego lub kierownika ośrodka egzaminacyjnego nałożono obowiązek zapewnienia uczniowi lub absolwentowi niepełnosprawnemu, niedostosowanemu społecznie lub zagrożonemu niedostosowaniem społecznym warunków przystąpienia do egzaminu dostosowanych do rodzaju jego nie-

pełnosprawności, indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, uwzględniających wskazania rady pedagogicznej.

Reasumując – określenie istotnych elementów dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych, a także wprowadzenie nowej procedury w tym zakresie przyczyni się do zwiększenia szans edukacyjnych uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. To z kolei, szczególnie w przypadku gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, ma istotne znaczenie w procesie rekrutacji, odpowiednio do szkół ponadgimnazjalnych i na studia wyższe.

6. PODSUMOWANIE – ORGANIZACJA POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ W SZKOLE „KROK PO KROKU”

Dyrektor wyznacza osobę koordynującą pracę zespołu lub zespołów.

Spotkania **zespołu** odbywają się w miarę potrzeb, zwołuje je **osoba koordynująca** pracę zespołu.

O terminie spotkania zespołu dyrektor przedszkola, szkoły i placówki informuje rodziców ucznia.

Zespół ustala zakres pomocy, jakiej wymaga uczeń, określa zlecane formy, sposoby i okresy udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, a w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie lub opinię – także z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu lub opinii.

Dyrektor przedszkola, szkoły i placówki na podstawie zaleceń zespołu ustala dla ucznia formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane.

O ustalonych dla ucznia formach, sposobach i okresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, **dyrektor** przedszkola, szkoły i placówki niezwłocznie **informuje na piśmie rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia**.

Uczniowi posiadającemu kartę indywidualnych potrzeb ustalone przez **dyrektora** formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w których poszczególne formy będą realizowane, **dyrektor** wpisuje do karty przedszkola lub szkoły oraz umieszcza datę lub podpis.

Uczniowi posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowuje się indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET), uwzględniający zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dostosowany do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

<p>Zespół, na podstawie ustalonych przez dyrektora przedszkola, szkoły i placówki form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane (zapisanych w karcie) opracowuje dla ucznia (z wyjątkiem dzieci w przedszkolu posiadających opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju) plan działań wspierających (PDW).</p>	<p>W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ustalone przez dyrektora przedszkola, szkoły i placówki formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, stanowią element indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego,</p>
<p>Nauczyciele dostosowują wymagania edukacyjne wynikające z podstawy programowej oraz przyjętego w szkole programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie orzeczenia lub opinii oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających (PDW).</p> <p>Dostosowują również metody pracy z uczniem.</p>	<p>Nauczyciele dostosowują wymagania edukacyjne wynikające z podstawy programowej oraz przyjętego w szkole programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET).</p> <p>Dostosowują również metody pracy z uczniem.</p>
<p>Zespół dokonuje oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi, w tym efektywności realizowanych zajęć, dotyczącej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej – po zakończeniu jej udzielania; ~ pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej w danym roku szkolnym – przed opracowaniem arkusza organizacji przedszkola, szkoły lub placówki na kolejny rok szkolny.	<p>Zespół dokonuje wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej temu uczniowi, w tym oceny efektywności realizowanych zajęć, dotyczącej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej – po zakończeniu jej udzielania; ~ pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej w danym roku szkolnym – przed opracowaniem arkusza organizacji przedszkola, szkoły lub placówki na kolejny rok szkolny.

<p>Zespół dokonuje oceny efektywności form pomocy psychologiczno-pedagogicznej przed upływem ustalonego przez dyrektora przedszkola lub szkoły okresu udzielania danej formy pomocy na wniosek:</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia, ~ nauczyciela lub specjalisty prowadzącego zajęcia z uczniem, ~ wychowawcy klasy w przypadku klasy terapeutycznej 	<p>Zespół dokonuje oceny efektywności form pomocy psychologiczno-pedagogicznej przed upływem ustalonego przez dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki okresu udzielania danej formy pomocy na wniosek:</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia, ~ nauczyciela lub specjalisty prowadzącego zajęcia z uczniem, ~ wychowawcy klasy w przypadku klasy terapeutycznej
<p>Dokonując oceny, zespół określa wnioski i zalecenia dotyczące dalszej pracy z uczniem, w tym zalecane formy, sposoby i okresy udzielania uczniowi dalszej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Jest to podstawa do wprowadzenia modyfikacji w karcie oraz PDW.</p>	<p>Zespół dokonuje wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i, w miarę potrzeb dokonuje modyfikacji indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego.</p>

<p>Rada pedagogiczna wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminów do potrzeb i możliwości ucznia lub absolwenta – który został objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminów, określonych w szczegółowej informacji dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.</p>	<p>Rada pedagogiczna na podstawie informacji dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej wskazuje sposób dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia lub absolwenta, uwzględniając posiadane przez tego ucznia lub absolwenta orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.</p>
---	--

Tabela. 13. Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej „krok po kroku” – zestawienie najważniejszych działań.

7. PROJEKT „PODNIESIENIE EFEKTYWNOŚCI KSZTAŁCENIA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI” A INNE PROJEKTY ORAZ PRZEDSIĘWZIĘCIA MINISTERSTWA EDUKACJI NARODOWEJ

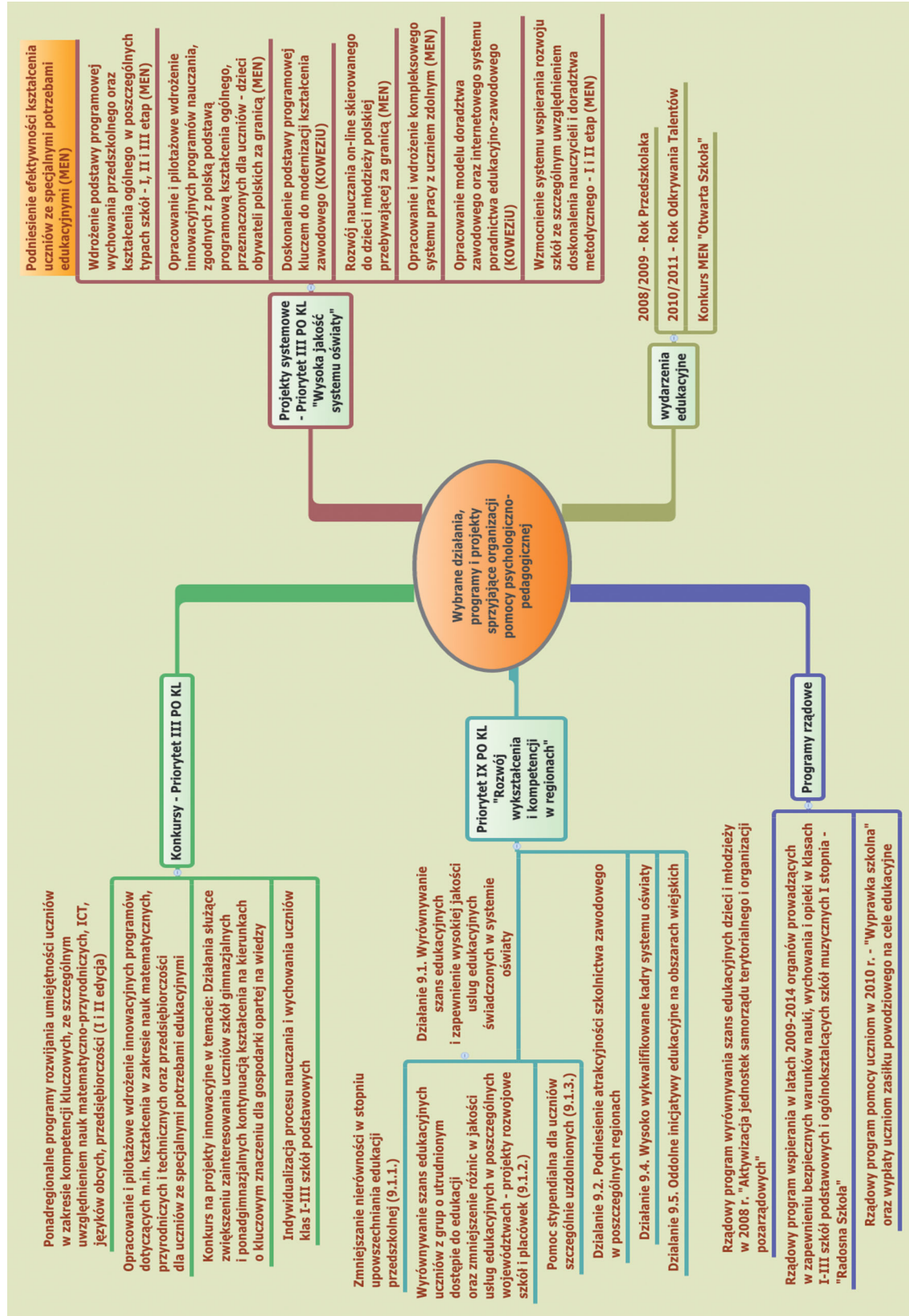
Przygotowanie i wdrożenie pakietu przepisów regulujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną to jedno z działań w ramach projektu „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, współfinansowanego ze środków PO KL w ramach Priorytetu III. Wysoka jakość systemu oświaty. Działanie 3.3. Poprawa jakości kształcenia. Poddziałanie 3.3.3. Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty systemowe.

Projekt „Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” trzeba postrzegać jako element szerokiego spektrum działań Ministerstwa Edukacji Narodowej, mających na celu podniesienie jakości systemu edukacji, w tym - wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów. Jeśli do projektów systemowych, realizowanych w ramach Priorytetu III PO KL dodać inne działania Ministerstwa, w tym przedsięwzięcia rekomendowane przez MEN oraz projekty realizowane w regionach w ramach Priorytetu IX PO KL, otrzymujemy „mapę „komplementarnych inicjatyw, ułatwiających efektywne wdrożenie nowego modelu organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach (patrz: Rys. 1).

Warto śledzić także informacje dotyczące przebiegu „Pilotażu nowych rozwiązań w obszarze kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej”, ogłoszonego przez Ministra Edukacji Narodowej w listopadzie 2010 r.

Komplementarność programów, projektów i przedsięwzięć, inicjowanych na poziomie krajowym i regionalnym, jest dużym ułatwieniem w procesie wdrażania zmian związanych z organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej, np.:

- ~ wdrożone podstawy programowe wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego rekomendują konieczność indywidualizacji pracy z uczniem, a wpisane w nie komentarze oraz zalecane warunki i sposoby realizacji dają dodatkowe wskazówki do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- ~ pomoce dydaktyczne i wyposażenie szkół – w ramach programu rządowego „Radosna Szkoła” – wzbogacą warsztat pracy nauczycieli pracujących z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uatrakcyjnią proces edukacyjny i zwiększą jego efektywność;
- ~ wyposażenie szkół uczestniczących w projekcie „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy” (Poddziałanie 3.3.4 PO KL) oraz wiedza i doświadczenia kadry

Rys. 13. Źródła wzmocnienia efektywności nowego modelu organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

kierowniczej i nauczycieli realizujących projekt okazał się niezwykle przydatne w organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej zarówno dla uczniów z dysfunkcjami, jak i uczniów szczególnie uzdolnionych (nowoczesna wiedza z zakresu diagnozowania możliwości psychofizycznych i potrzeb rozwojowych ucznia, atrakcyjne i efektywne sposoby pracy z uczniami, profesjonalne badania skuteczności działań i postępu podopiecznych itp.);¹⁶

realizowany w regionach w ramach Priorytetu IX projekt systemowy „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych” daje szkołom możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na wspieranie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz otwiera drogę do realizacji skutecznych, efektywnych, innowacyjnych pomysłów na formy wspierania tych uczniów, z uwzględnieniem specyfiki ich potrzeb oraz specyfiki (koncepcji pracy, warunków, zasobów itp.) konkretnej szkoły.

Proponowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zasady udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej we wszystkich przedszkolach, szkołach i placówkach, w szczególności ogólnodostępnych i integracyjnych, są zgodne ze wskazówkami Polityki UNESCO, dotyczącymi edukacji włączającej, rozumianej jako włączanie dzieci z problemami edukacyjnymi w pełny proces edukacyjny. Taki model edukacji jest odpowiedzią na złożoność obrazu współczesnego społeczeństwa, przeciwdziałania wykluczeniu, jest „najskuteczniejszym środkiem zwalczania dyskryminacji, tworzenia przyjaznych społeczności, budowania otwartego społeczeństwa oraz wprowadzania w życie edukacji dla wszystkich.”¹⁷

8. TEKSTY PODPISANYCH ROZPORZĄDZEŃ MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ DOTYCZĄCYCH KSZTAŁCENIA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI, W TYM ORGANIZACJI POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

¹⁶ Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”, realizowany w pięciu regionach (woj. łódzkie, lubelskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie) przez Grupę Edukacyjną S.A., został najwyżej oceniony w konkursie „Dobre praktyki EFS 2010”, organizowanym corocznie przez Instytucję Zarządzającą Programem Kapitał Ludzki – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

¹⁷ „Deklaracja z Salamanki”, UNESCO 1994, s. VIII.

1487

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 17 listopada 2010 r.

w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 11 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Publiczne przedszkola, szkoły i placówki, o których mowa w art. 2 pkt 3, 3a, 5 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwane dalej „placówkami”, udzielają i organizują uczniom uczęszczającym do przedszkola, szkół i placówek, ich rodzicom oraz nauczycielom pomoc psychologiczno-pedagogiczną na zasadach określonych w rozporządzeniu.

2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o przedszkolu, należy przez to rozumieć także oddział przedszkolny zorganizowany w szkole podstawowej.

§ 2. 1. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających w szczególności:

- 1) z niepełnosprawności;
- 2) z niedostosowania społecznego;
- 3) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- 4) ze szczególnych uzdolnień;
- 5) ze specyficznych trudności w uczeniu się;
- 6) z zaburzeń komunikacji językowej;
- 7) z choroby przewlekłej;
- 8) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
- 9) z niepowodzeń edukacyjnych;

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej — oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. Nr 216, poz. 1591).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705 oraz z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991.

10) z zaniechań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi;

11) z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu, szkole i placówce rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.

§ 3. Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce jest dobrowolne i nieodpłatne.

§ 4. 1. Pomoc psychologiczno-pedagogiczną organizuje dyrektor przedszkola, szkoły i placówki.

2. Pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce udzielają uczniom nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści wykonujący w przedszkolu, szkole i placówce zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psycholodzy, pedagogzy, logopedzi i doradcy zawodowi, zwani dalej „specjalistami”.

3. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest organizowana i udzielana we współpracy z:

- 1) rodzicami uczniów;
- 2) poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi;
- 3) placówkami doskonalenia nauczycieli;
- 4) innymi przedszkolami, szkołami i placówkami;
- 5) organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

§ 5. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu, szkole i placówce jest udzielana z inicjatywy:

- 1) ucznia;
- 2) rodziców ucznia;
- 3) nauczyciela, wychowawcy grupy wychowawczej lub specjalisty, prowadzącego zajęcia z uczniem;

- 4) poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
- 5) asystenta edukacji romskiej;
- 6) pomocy nauczyciela.

§ 6. 1. W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana uczniom w formie:

- 1) klas terapeutycznych;
- 2) zajęć rozwijających uzdolnienia;
- 3) zajęć dydaktyczno-wyrównawczych;
- 4) zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- 5) zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej — w przypadku uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych;
- 6) porad i konsultacji.

2. W przedszkolu i placówce pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana uczniom w formie:

- 1) zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- 2) porad i konsultacji.

3. W placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwanej dalej „ustawą”, pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana uczniom także w formie zajęć rozwijających uzdolnienia.

4. W przedszkolu, szkole i placówce pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana rodzicom uczniów i nauczycielom w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń.

§ 7. 1. Klasy terapeutyczne organizuje się dla uczniów wykazujących jednorodne lub sprzężone zaburzenia, wymagających dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specyficznych potrzeb edukacyjnych oraz długotrwałej pomocy specjalistycznej.

2. Klasy terapeutycznych nie organizuje się w szkołach specjalnych.

3. Zajęcia w klasach terapeutycznych prowadzą nauczyciele właściwych zajęć edukacyjnych.

4. Nauczanie w klasach terapeutycznych jest prowadzone według realizowanych w danej szkole programów nauczania, z dostosowaniem metod i form ich realizacji do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.

5. Liczba uczniów w klasie terapeutycznej wynosi do 15.

6. Klasy terapeutyczne organizuje się z początkiem roku szkolnego.

7. Do klas terapeutycznych, za zgodą organu prowadzącego szkołę, w ramach posiadanych środków, mogą uczęszczać uczniowie innej szkoły, z uwzględnieniem przepisów art. 17 ust. 2—3a ustawy.

8. Objęcie ucznia nauką w klasie terapeutycznej wymaga opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej.

§ 8. Zajęcia rozwijające uzdolnienia organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy. Liczba uczestników zajęć wynosi do 8.

§ 9. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze organizuje się dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego. Liczba uczestników zajęć wynosi do 8.

§ 10. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne organizuje się dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Liczba uczestników zajęć wynosi do 5.

§ 11. Zajęcia logopedyczne organizuje się dla uczniów z zaburzeniami mowy, które powodują zaburzenia komunikacji językowej oraz utrudniają naukę. Liczba uczestników zajęć wynosi do 4.

§ 12. Zajęcia socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym organizuje się dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne. Liczba uczestników zajęć wynosi do 10.

§ 13. 1. Godzina zajęć rozwijających uzdolnienia i zajęć dydaktyczno-wyrównawczych trwa 45 minut, a godzina zajęć specjalistycznych — 60 minut.

2. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć specjalistycznych w czasie krótszym niż 60 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć.

§ 14. Zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia specjalistyczne prowadzą nauczyciele i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie dla rodzaju prowadzonych zajęć.

§ 15. Nauka ucznia w klasie terapeutycznej oraz udział ucznia w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych i zajęciach specjalistycznych trwa do czasu zlikwidowania opóźnień w uzyskaniu osiągnięć edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego lub złagodzenia albo wyeliminowania zaburzeń stanowiących powód objęcia ucznia daną formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

§ 16. Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej organizuje się w celu wspomagania uczniów gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy. Zajęcia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.

§ 17. Porady i konsultacje dla uczniów oraz porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia dla rodziców uczniów i nauczycieli prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.

§ 18. 1. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą działania pedagogiczne mające na celu:

- 1) rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie sposobów ich zaspokojenia, w tym:
  - a) w przedszkolu — obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna),
  - b) w klasach I—III szkoły podstawowej — obserwację i pomiary pedagogiczne mające na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się,
  - c) w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej — doradztwo edukacyjno-zawodowe;
- 2) rozpoznanie zainteresowań i uzdolnień uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie wsparcia związanego z rozwijaniem zainteresowań i uzdolnień uczniów.

2. W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista informuje o tym niezwłocznie dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki.

§ 19. 1. Planowanie i koordynowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, jest zadaniem zespołu składającego się z nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów, prowadzących zajęcia z uczniem, zwanego dalej „zespołem”.

2. Zespół tworzy dyrektor przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy:

- 1) dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej — niezwłocznie po otrzymaniu orzeczenia lub opinii;
- 2) dla ucznia, w którym mowa w § 18 ust. 2, który nie posiada orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1 — niezwłocznie po przekazaniu przez nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę informacji o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

3. Dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, wyznacza osobę koordynującą pracę zespołu. Pracę kilku zespołów może koordynować także jedna osoba.

§ 20. 1. Do zadań zespołu należą:

- 1) ustalenie zakresu, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uwagi na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, w tym szczególne uzdolnienia;
- 2) określenie zalecanych form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, a w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie lub opinię, o których mowa w § 19 ust. 2 pkt 1 — także z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu lub opinii;
- 3) zaplanowanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu ich realizacji — w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.

2. W przypadku, o którym mowa w § 28 ust. 3, zespół może określić zalecane formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej także na podstawie informacji zawartych w karcie indywidualnych potrzeb ucznia, o której mowa w § 27 ust. 1, przekazanej przez przedszkole lub szkołę, do której uczeń uczęszczał.

§ 21. 1. Dyrektor przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, na podstawie zaleceń zespołu, o których mowa w § 20 ust. 1 pkt 2, ustala dla ucznia formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane. Wymiar godzin zajęć, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 2—5 i ust. 2 pkt 1, ustala się z uwzględnieniem godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. — Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.³⁾).

2. O ustalonych dla ucznia formach, sposobach i okresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, dyrektor przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, niezwłocznie informuje na piśmie rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia.

3. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ustalone przez dyrektora przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, są uwzględniane w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowa-

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 170, poz. 1218 i Nr 220, poz. 1600, z 2007 r. Nr 17, poz. 95, Nr 80, poz. 542, Nr 102, poz. 689, Nr 158, poz. 1103, Nr 176, poz. 1238, Nr 191, poz. 1369 i Nr 247, poz. 1821, z 2008 r. Nr 145, poz. 917 i Nr 227, poz. 1505 oraz z 2009 r. Nr 1, poz. 1, Nr 56, poz. 458, Nr 67, poz. 572, Nr 97, poz. 800, Nr 213, poz. 1650 i Nr 219, poz. 1706.

nym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych albo przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach.

§ 22. 1. Zespół, na podstawie ustalonych przez dyrektora przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, opracowuje dla ucznia, z wyjątkiem ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, plan działań wspierających zawierający:

- 1) cele do osiągnięcia w zakresie, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 2) działania realizowane z uczniem w ramach poszczególnych form i sposobów udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) metody pracy z uczniem;
- 4) zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, o którym mowa w przepisach w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych;
- 5) działania wspierające rodziców ucznia;
- 6) w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

2. Zespoły utworzone dla uczniów mających jednorodne indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne mogą opracować wspólny plan działań wspierających dla tych uczniów.

3. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zespół, na podstawie ustalonych przez dyrektora przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, określa działania wspierające rodziców ucznia oraz, w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Ustalenia zespołu są uwzględniane w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w § 21 ust. 3.

§ 23. 1. Zespół dokonuje oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi, w tym efektywności realizowanych zajęć, dotyczącej:

- 1) danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej — po zakończeniu jej udzielania;
- 2) pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej w danym roku szkolnym — przed opracowaniem arkusza organizacji przedszkola, szkoły lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, na kolejny rok szkolny.

2. Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia, a także na wniosek nauczyciela prowadzącego zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze lub zajęcia specjalistyczne, a w przypadku klasy terapeutycznej — na wniosek wychowawcy klasy, zespół dokonuje oceny efektywności tych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej przed upływem ustalonego przez dyrektora przedszkola lub szkoły okresu udzielania danej formy pomocy.

3. Dokonując oceny, o której mowa w ust. 1 i 2, zespół określa wnioski i zalecenia dotyczące dalszej pracy z uczniem, w tym zalecane formy, sposoby i okresy udzielania uczniowi dalszej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

4. Na podstawie oceny, o której mowa w ust. 2, dyrektor przedszkola lub szkoły decyduje o wcześniejszym zakończeniu udzielania uczniowi danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

§ 24. Zespół podejmuje działania mediacyjne i interwencyjne w sytuacjach kryzysowych.

§ 25. 1. Spotkania zespołu odbywają się w miarę potrzeb.

2. Spotkania zespołu zwołuje osoba koordynująca pracę zespołu.

§ 26. 1. Rodzice ucznia mogą uczestniczyć w spotkaniach zespołu.

2. O terminie spotkania zespołu dyrektor przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, informuje rodziców ucznia.

3. W spotkaniach zespołu mogą także uczestniczyć:

- 1) na wniosek dyrektora przedszkola, szkoły i placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy — przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
- 2) na wniosek rodzica ucznia — inne osoby, w szczególności lekarz, psycholog, pedagog, logopeda lub inny specjalista.

4. Osoby biorące udział w spotkaniu zespołu są obowiązane do nieujawniania spraw poruszanych na spotkaniu zespołu.

§ 27. 1. Zespół zakłada i prowadzi kartę indywidualnych potrzeb ucznia, zwaną dalej „kartą”. Karty nie zakłada się dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

2. Karta zawiera:

- 1) imię (imiona) i nazwisko ucznia;
- 2) nazwę przedszkola lub szkoły oraz oznaczenie grupy lub oddziału, do którego uczeń uczęszcza;
- 3) informację dotyczącą:
  - a) orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania lub opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej — z podaniem numeru i daty wydania orzeczenia lub opinii,
  - b) potrzeby objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną stwierdzonej w wyniku przeprowadzonych działań pedagogicznych, o których mowa w § 18 ust. 1;
- 4) zakres, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uwagi na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne;
- 5) zalecane przez zespół formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 6) ustalone przez dyrektora przedszkola lub szkoły formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane;
- 7) ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 8) terminy spotkań zespołu;
- 9) podpisy osób biorących udział w poszczególnych spotkaniach zespołu.

3. Informację, o której mowa w ust. 2 pkt 6, wpisuje do karty dyrektor przedszkola lub szkoły oraz umieszcza datę i podpis.

4. Po każdym spotkaniu zespołu kartę przedstawia się dyrektorowi przedszkola lub szkoły.

§ 28. 1. Kartę dołącza się do dokumentacji badań i czynności uzupełniających, o której mowa w przepisach w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.

2. Po zakończeniu uczęszczania przez ucznia do przedszkola, po ukończeniu przez ucznia szkoły oraz w przypadku przejścia ucznia do innego przedszkola lub szkoły rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń otrzymują oryginał karty. W dokumentacji, o której mowa w ust. 1, pozostaje kopia karty.

3. Za zgodą rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia dyrektor przedszkola lub szkoły, do której uczeń uczęszczał, przekazuje kopię karty do przedszkola, szkoły lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, do której uczeń został przyjęty.

§ 29. Do zadań pedagoga i psychologa w przedszkolu, szkole i placówce należy ponadto:

- 1) prowadzenie badań i działań diagnostycznych dotyczących poszczególnych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, a także wspieranie mocnych stron uczniów;
- 2) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz realizacja różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poszczególnych uczniów;
- 3) prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej.

§ 30. Do zadań logopedy w przedszkolu, szkole i placówce należy ponadto:

- 1) prowadzenie badań wstępnych w celu ustalenia stanu mowy uczniów, w tym mowy głośnej i pisma;
- 2) diagnozowanie logopedyczne oraz, odpowiednio do jego wyników, udzielanie pomocy logopedycznej poszczególnym uczniom z trudnościami w uczeniu się, we współpracy z nauczycielami prowadzącymi zajęcia z uczniem;
- 3) prowadzenie terapii logopedycznej indywidualnej i grupowej dla uczniów, w zależności od rozpoznanych potrzeb;
- 4) podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu zaburzeń komunikacji językowej, w tym współpraca z najbliższym środowiskiem ucznia.

§ 31. 1. Do zadań doradcy zawodowego należy ponadto:

- 1) systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania poszczególnych uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- 2) gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;
- 3) prowadzenie zajęć przygotowujących uczniów do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej;
- 4) koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę;
- 5) współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

2. W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela planującego i realizującego zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.

§ 32. Wsparcie merytoryczne dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce zapewniają poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, oraz placówki doskonalenia nauczycieli.

§ 33. W przedszkolach, gimnazjach i placówkach, szkołach podstawowych specjalnych i szkołach ponadgimnazjalnych specjalnych oraz w oddziałach specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych pomoc psychologiczno-pedagogiczna na zasadach określonych w rozporządzeniu jest udzielana od roku szkolnego 2011/2012.

§ 34. 1. W terminie do dnia 31 marca 2011 r.:

1) dyrektorzy przedszkoli, gimnazjów i placówek, o których mowa w art. 2 pkt 5 ustawy, szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych oraz szkół podstawowych ogólnodostępnych i szkół ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, w których zorganizowano oddziały specjalne, utworzą dla uczniów zespoły;

2) zespoły wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust. 1.

2. W przypadku uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2010/2011, zespoły wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust. 1, po dokonaniu oceny efektywności tej pomocy.

3. W terminie do dnia 30 kwietnia 2011 r. dyrektorzy przedszkoli, szkół i placówek, o których mowa w ust. 1 pkt 1, na podstawie zaleconych przez zespoły form, sposobów i okresów udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej ustalą dla uczniów formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2011/2012.

4. Niezwłocznie po zatwierdzeniu przez organy prowadzące arkuszy organizacji przedszkoli, szkół i placówek, o których mowa w ust. 1 pkt 1, na rok szkolny 2011/2012 dyrektorzy poinformują na piśmie rodziców uczniów albo pełnoletnich uczniów o ustalonych dla uczniów formach, sposobach i okresach udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2011/2012.

5. W terminie do dnia 30 września 2011 r. zespoły opracują dla uczniów plany działań wspierających realizowane w roku szkolnym 2011/2012.

§ 35. 1. W roku szkolnym 2010/2011 w przedszkolach, gimnazjach i placówkach, szkołach podstawowych specjalnych i szkołach ponadgimnazjalnych specjalnych oraz oddziałach specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana na zasadach określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w § 39.

2. W roku szkolnym 2011/2012 w gimnazjach, z wyjątkiem gimnazjów specjalnych oraz oddziałów specjalnych zorganizowanych w gimnazjach ogólnodostępnych, może być organizowane nauczanie w klasach wyrównawczych na zasadach określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w § 39.

§ 36. W szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych oraz oddziałów specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, pomoc psychologiczno-pedagogiczna na zasadach określonych w rozporządzeniu jest udzielana od roku szkolnego 2012/2013.

§ 37. 1. W terminie do dnia 31 marca 2012 r.:

1) dyrektorzy szkół podstawowych i szkół ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych oraz szkół podstawowych ogólnodostępnych i szkół ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, w których zorganizowano oddziały specjalne, utworzą dla uczniów zespoły;

2) zespoły wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust. 1.

2. W przypadku uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2011/2012, zespoły wykonają zadania, o których mowa w § 20 ust. 1, po dokonaniu oceny efektywności tej pomocy.

3. W terminie do dnia 30 kwietnia 2012 r. dyrektorzy szkół, o których mowa w ust. 1 pkt 1, na podstawie zaleconych przez zespoły form, sposobów i okresów udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej ustalą dla uczniów formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2012/2013.

4. Niezwłocznie po zatwierdzeniu przez organy prowadzące arkuszy organizacji szkół, o których mowa w ust. 1 pkt 1, na rok szkolny 2012/2013 dyrektorzy poinformują na piśmie rodziców uczniów albo pełnoletnich uczniów o ustalonych dla uczniów formach, sposobach i okresach udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin poszczególnych form pomocy udzielanej od roku szkolnego 2012/2013.

5. W terminie do dnia 30 września 2012 r. zespoły opracują dla uczniów plany działań wspierających realizowane w roku szkolnym 2012/2013.

§ 38. W roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 w szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych oraz oddziałów specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana na zasadach określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w § 39.

§ 39. Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114).

§ 40. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2011 r.

Minister Edukacji Narodowej: *K. Hall*

1489

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 17 listopada 2010 r.

w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach

Na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w:

- 1) przedszkolach specjalnych oraz oddziałach specjalnych w przedszkolach ogólnodostępnych;
- 2) szkołach specjalnych wszystkich typów, w tym szkołach przysposabiających do pracy, oraz oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych;
- 3) młodzieżowych ośrodkach wychowawczych;
- 4) młodzieżowych ośrodkach socjoterapii;
- 5) specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych;
- 6) specjalnych ośrodkach wychowawczych;
- 7) ośrodkach umożliwiających dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio:
  - a) obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego,
  - b) obowiązku szkolnego,
  - c) obowiązku nauki.

§ 2. 1. Przedszkola specjalne, oddziały specjalne w przedszkolach ogólnodostępnych, szkoły specjalne

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej — oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. Nr 216, poz. 1591).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705 oraz z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991.

oraz oddziały specjalne w szkołach ogólnodostępnych organizuje się dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych:

- 1) niesłyszących,
  - 2) słabosłyszących,
  - 3) niewidomych,
  - 4) słabowidzących,
  - 5) z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
  - 6) z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
  - 7) z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
  - 8) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
  - 9) z niepełnosprawnościami sprzężonymi
- z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Przedszkoli specjalnych i oddziałów specjalnych w przedszkolach ogólnodostępnych nie organizuje się dla dzieci, o których mowa w ust. 1 pkt 6.

3. Szkoły specjalne przysposabiające do pracy organizuje się wyłącznie dla młodzieży, o której mowa w ust. 1 pkt 7 i 9.

4. W szkołach ogólnodostępnych nie organizuje się oddziałów specjalnych dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

5. Organizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim określają przepisy w sprawie zasad organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim.

§ 3. Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym w szkołach specjalnych i oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych może być prowadzone do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy:

- 1) 18. rok życia — w przypadku szkoły podstawowej;
- 2) 21. rok życia — w przypadku gimnazjum;
- 3) 23. rok życia — w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej.

§ 4. 1. Przedszkola, szkoły i oddziały oraz ośrodki, o których mowa w § 1, zapewniają:

- 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 2) odpowiednie, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne;
- 3) zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne;
- 5) integrację uczniów ze środowiskiem rówieśniczym;
- 6) przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

2. Liczbę dzieci w oddziale przedszkola specjalnego i w oddziale specjalnym w przedszkolu ogólnodostępnym oraz liczbę uczniów w oddziale szkoły specjalnej i w oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej określają przepisy w sprawie ramowych statutowych publicznych przedszkola oraz publicznych szkół.

§ 5. 1. Dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowuje się indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, uwzględniający zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dostosowany do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, zwany dalej „programem”.

2. Program określa:

- 1) zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, o którym mowa w przepisach w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych;
- 2) rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, w tym w przypadku:
  - a) ucznia niepełnosprawnego — zakres działań o charakterze rewalidacyjnym,
  - b) ucznia niedostosowanego społecznie — zakres działań o charakterze resocjalizacyjnym,
  - c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym — zakres działań o charakterze socjoterapeutycznym;
- 3) formy i metody pracy z uczniem;
- 4) formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar

godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, ustalone przez dyrektora przedszkola lub szkoły zgodnie z przepisami, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 3;

- 5) działania wspierające rodziców ucznia oraz zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, określone przez zespół wymieniony w ust. 3, zgodnie z przepisami, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 3;
- 6) zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 4;
- 7) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, 5 i 6.

3. Program opracowuje zespół, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, o którym mowa w przepisach wymienionych w § 4 ust. 1 pkt 3, po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny.

4. Zespół, o którym mowa w ust. 3, nie rzadziej niż raz w roku szkolnym dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi, dokonaną zgodnie z przepisami wymienionymi w § 4 ust. 1 pkt 3, oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.

§ 6. 1. Uczniowie lub absolwenci niepełnosprawni przystępują do sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, zwanego dalej „sprawdzianem”, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, zwanego dalej „egzaminem gimnazjalnym”, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, przeprowadzanych zgodnie z przepisami w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności, a uczniowie lub absolwenci niedostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem społecznym — w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

2. Dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do rodzaju niepełnosprawności lub

indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia lub absolwenta polega w szczególności na:

- 1) zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych;
- 2) odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie sprawdzianu lub egzaminu;
- 3) zapewnieniu obecności w czasie sprawdzianu lub egzaminu specjalisty z zakresu danej niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym, jeżeli jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub absolwentem lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

3. Dla uczniów i absolwentów niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, przystępujących do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przygotowuje się odpowiednio zestawy zadań albo arkusze egzaminacyjne dostosowane do rodzaju niepełnosprawności.

4. Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów lub absolwentów. Szczegółową informację podaje się do publicznej wiadomości na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin.

5. Na podstawie informacji, o której mowa w ust. 4, rada pedagogiczna wskazuje sposób dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia lub absolwenta, uwzględniając posiadane przez tego ucznia lub absolwenta orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

6. Przystąpienie do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu

potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przez ucznia lub absolwenta niepełnosprawnego w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności oraz przez ucznia lub absolwenta niedostosowanego społecznie lub zagrożonego niedostosowaniem społecznym w warunkach dostosowanych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych zapewnia odpowiednio przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego, przewodniczący zespołu egzaminacyjnego, przewodniczący szkolnego zespołu nadzorującego lub kierownik ośrodka egzaminacyjnego.

§ 7. Uczniowie z chorobami przewlekłymi, z zaburzeniami psychicznymi, z zaburzeniami zachowania i zagrożeni uzależnieniem, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy przed dniem wejścia w życie rozporządzenia rozpoczęli naukę w szkole specjalnej lub oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej, mogą kontynuować naukę w takiej szkole lub oddziale do ukończenia szkoły danego typu.

§ 8. Uczniowie niepełnosprawni, niedostosowani społecznie i zagrożeni niedostosowaniem społecznym, którzy przed dniem 1 września 2012 r. rozpoczęli naukę w szkołach ponadgimnazjalnych specjalnych i oddziałach specjalnych w szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, mogą kontynuować naukę w takich szkołach i oddziałach do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uceń kończy 24. rok życia.

§ 9. 1. Indywidualne programy edukacyjne opracowane dla uczniów na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 10, są realizowane do końca okresu, na jaki zostały opracowane.

2. Zespoły, o których mowa w § 5 ust. 3, dokonają wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i dostosują indywidualne programy edukacyjne do wymogów określonych w § 5 ust. 2 pkt 1, 3–5 i 7 w terminie do dnia 30 września 2011 r.

§ 10. Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 19, poz. 166).

§ 11. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2011 r., z wyjątkiem § 2 ust. 4, który wchodzi w życie z dniem 1 września 2012 r.

Minister Edukacji Narodowej: *K. Hall*

1490

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 17 listopada 2010 r.

w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych

Na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych: niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera i z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zwanych dalej „uczniami niepełnosprawnymi”, oraz dla uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w:

- 1) przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych;
- 2) przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi;
- 3) przedszkolach i szkołach integracyjnych.

§ 2. 1. Kształcenie uczniów niepełnosprawnych w przedszkolach, szkołach i oddziałach, o których mowa w § 1, organizuje się na każdym etapie edukacyjnym, w integracji z uczniami pełnosprawnymi, w przedszkolu i szkole najbliższej ich miejsca zamieszkania.

2. Kształcenie uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym w szkołach i oddziałach, o których mowa w § 1, organizuje się na każdym etapie edukacyjnym, w integracji ze środowiskiem rówieńskim.

§ 3. Kształcenie uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym w szkołach i oddziałach, o któ-

rych mowa w § 1, może być prowadzone do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy:

- 1) 18. rok życia — w przypadku szkoły podstawowej;
- 2) 21. rok życia — w przypadku gimnazjum;
- 3) 23. rok życia — w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej.

§ 4. 1. Przedszkola, szkoły i oddziały, o których mowa w § 1, zapewniają:

- 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 2) odpowiednie, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne;
- 3) zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne;
- 5) przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

2. Liczbę dzieci w oddziale przedszkola i liczbę uczniów w oddziale szkoły, o których mowa w § 1, określają przepisy w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół.

§ 5. 1. Dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowuje się indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, uwzględniający zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dostosowany do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, zwany dalej „programem”.

2. Program określa:

- 1) zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, o którym mowa w przepisach w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych;

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej — oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. Nr 216, poz. 1591).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705 oraz z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991.

2) rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, w tym w przypadku:

- a) ucznia niepełnosprawnego — zakres działań o charakterze rewalidacyjnym,
- b) ucznia niedostosowanego społecznie — zakres działań o charakterze resocjalizacyjnym,
- c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym — zakres działań o charakterze socjoterapeutycznym;

3) formy i metody pracy z uczniem;

4) formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, ustalone przez dyrektora przedszkola lub szkoły zgodnie z przepisami, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 3;

5) działania wspierające rodziców ucznia oraz zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, określone przez zespół wymieniony w ust. 3, zgodnie z przepisami, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 3;

6) zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 4;

7) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1 i 5.

3. Program opracowuje zespół, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, o którym mowa w przepisach wymienionych w § 4 ust. 1 pkt 3, po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny.

4. Zespół, o którym mowa w ust. 3, nie rzadziej niż raz w roku szkolnym dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi, dokonaną zgodnie z przepisami wymienionymi w § 4 ust. 1 pkt 3, oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.

§ 6. 1. W przedszkolach i szkołach, o których mowa w § 1 pkt 2 i 3, zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego.

2. W przedszkolach i szkołach, o których mowa w § 1 pkt 1, za zgodą organu prowadzącego można

zatrudniać dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

3. Nauczyciele, o których mowa w ust. 1 i 2:

1) prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami zajęcia edukacyjne oraz wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami realizują zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie;

2) prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami pracę wychowawczą z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;

3) uczestniczą, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w programie, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów;

4) udzielają pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, w doborze form i metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

4. Dyrektor przedszkola lub szkoły, uwzględniając indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wyznacza zajęcia edukacyjne oraz zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, realizowane wspólnie z innymi nauczycielami przez nauczycieli, o których mowa w ust. 1 i 2, lub w których nauczyciele ci uczestniczą.

§ 7. 1. Uczniowie lub absolwenci niepełnosprawni przystępują do sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, zwanego dalej „sprawdzianem”, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, zwanego dalej „egzaminem gimnazjalnym”, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, przeprowadzanych zgodnie z przepisami w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności, a uczniowie lub absolwenci niedostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem społecznym — w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

2. Dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia lub absolwenta polega w szczególności na:

1) zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych;

2) odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie sprawdzianu lub egzaminu;

3) zapewnieniu obecności w czasie sprawdzianu lub egzaminu specjalisty z zakresu danej niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym, jeżeli jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub absolwentem lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

3. Dla uczniów i absolwentów niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, przystępujących do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przygotowuje się odpowiednio zestawy zadań albo arkusze egzaminacyjne dostosowane do rodzaju niepełnosprawności.

4. Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów lub absolwentów. Szczegółową informację podaje się do publicznej wiadomości na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin.

5. Na podstawie informacji, o której mowa w ust. 4, rada pedagogiczna wskazuje sposób dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do rodzaju niepełnosprawności lub indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia lub absolwenta, uwzględniając posiadane przez tego ucznia lub absolwenta orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

6. Przystąpienie do sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przez ucznia lub absolwenta niepełnosprawnego w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności oraz przez ucznia lub absolwenta niedostosowanego społecznie lub zagrożonego niedostosowaniem społecznym w warunkach dostosowanych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych zapewnia odpowiednio przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego, przewodniczący zespołu egzaminacyjnego, przewodniczący szkolnego zespołu nadzorującego lub kierownik ośrodka egzaminacyjnego.

§ 8. 1. W szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, z oddziałami

integracyjnymi oraz integracyjnych organizuje się kształcenie, wychowanie i opiekę dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym na warunkach określonych w rozporządzeniu od roku szkolnego 2012/2013.

2. W roku szkolnym 2011/2012 szkoły podstawowe i szkoły ponadgimnazjalne ogólnodostępne, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjne organizują kształcenie, wychowanie i opiekę dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym na warunkach określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w § 12.

§ 9. Uczniowie z chorobami przewlekłymi, z zaburzeniami psychicznymi, z zaburzeniami zachowania i zagrożeni uzależnieniem, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy przed dniem wejścia w życie rozporządzenia rozpoczęli naukę w szkole integracyjnej lub oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej, mogą kontynuować naukę w takiej szkole lub oddziale do ukończenia szkoły danego typu.

§ 10. Uczniowie niepełnosprawni, niedostosowani społecznie i zagrożeni niedostosowaniem społecznym, którzy przed dniem 1 września 2012 r. rozpoczną naukę w szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi lub integracyjnych, mogą kontynuować naukę w takich szkołach i oddziałach do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 24. rok życia.

§ 11. 1. Indywidualne programy edukacyjne opracowane dla uczniów na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 12, są realizowane do końca okresu, na jaki zostały opracowane.

2. Zespoły, o których mowa w § 5 ust. 3, dokonają wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i dostosują indywidualne programy edukacyjne do wymogów określonych w § 5 ust. 2 pkt 1, 3–5 i 7:

1) w przedszkolach i gimnazjach ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjnych — w terminie do dnia 30 września 2011 r.;

2) w szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjnych — w terminie do dnia 30 września 2012 r.

§ 12. Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. Nr 19, poz. 167).

§ 13. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2011 r.

Minister Edukacji Narodowej: *K. Hall*

1491

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 17 listopada 2010 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) § 1a otrzymuje brzmienie:

„§ 1a. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o specyficznych trudnościach w uczeniu się, należy przez to rozumieć trudności w uczeniu się odnoszące się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego, nieuwarunkowane schorzeniami neurologicznymi.“;

2) w § 6:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.“,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego — na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych albo przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach;

2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania — na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;

3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej — na podstawie tej opinii oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w pkt 2;

4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1—3, który objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole — na podstawie ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w pkt 2.“,

c) uchyla się ust. 2 i 3;

3) po § 6 dodaje się § 6a w brzmieniu:

„§ 6a. 1. Opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się może być wydana uczniowi nie wcześniej niż po ukończeniu trzeciej klasy szkoły podstawowej i nie później niż do ukończenia szkoły podstawowej.

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej — oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. Nr 216, poz. 1591).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705 oraz z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991.

³⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 130, poz. 906, z 2008 r. Nr 3, poz. 9 i Nr 178, poz. 1097, z 2009 r. Nr 58, poz. 475, Nr 83, poz. 694 i Nr 141, poz. 1150 oraz z 2010 r. Nr 156, poz. 1046.

2. Na wniosek nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia lub na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia, opinia, o której mowa w ust. 1, może być wydana także uczniowi gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.
3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, wraz z uzasadnieniem składa się do dyrektora szkoły. Dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, przekazuje wniosek wraz z uzasadnieniem oraz opinię rady pedagogicznej do poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, i informuje o tym rodziców (prawnych opiekunów) lub pełnoletniego ucznia.”;
- 4) w § 11:
- a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. Klasyfikacja śródroczna ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym polega na okresowym podsumowaniu jego osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w § 6 ust. 1a pkt 1, i zachowania ucznia oraz ustaleniu śródrocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i śródrocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, zgodnie z § 13 ust. 4 i § 15 ust. 5.”;
- b) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
- „5. Klasyfikacja roczna ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym w klasach I—III szkoły podstawowej polega na podsumowaniu jego osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w § 6 ust. 1a pkt 1, i zachowania ucznia w danym roku szkolnym oraz ustaleniu jednej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, zgodnie z § 13 ust. 4 i § 15 ust. 5.”;
- c) ust. 7 otrzymuje brzmienie:
- „7. Klasyfikacja roczna ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, polega na podsumowaniu jego osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa w § 6 ust. 1a pkt 1, i zachowania ucznia w danym roku szkolnym oraz ustaleniu rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, zgodnie z § 13 ust. 4 i § 15 ust. 5.”;
- 5) w § 23 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:
- „1. Do słuchaczy szkół dla dorosłych stosuje się odpowiednio przepisy § 2 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, § 3, § 4 ust. 1, § 5—6a, § 8, § 9, § 11 ust. 9, § 12 ust. 1—3, § 13 ust. 1 i 2, § 14, § 17 ust. 7—10, 14, 14a i 16, § 18 ust. 1, § 19 ust. 1, 2 pkt 1, ust. 3, 4 pkt 1, ust. 5, 6, 7 pkt 1 i ust. 8—10 i § 20 ust. 3.
2. W szkole dla dorosłych funkcjonującej w zakładzie karnym lub areszcie śledczym dostosowanie wymagań edukacyjnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych słuchacza następuje na podstawie opinii psychologa zatrudnionego w zakładzie karnym lub areszcie śledczym.”;
- 6) § 37 otrzymuje brzmienie:
- „§ 37. 1. Uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania może przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie tego orzeczenia.
2. Uczeń (słuchacz) posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się może przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie tej opinii. Opinię przedkłada się dyrektorowi szkoły, w terminie do dnia 15 października roku szkolnego, w którym uczeń (słuchacz) przystępuje do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego.
3. Uczeń (słuchacz) chory lub niesprawny czasowo może przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach odpowiednich ze względu na jego stan zdrowia, na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza.
4. Uczeń (słuchacz), który w roku szkolnym, w którym przystępuje do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną, może przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do jego in-

- dywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.
5. Opinia rady pedagogicznej, o której mowa w ust. 4, jest wydawana na wniosek nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem (słuchaczem) w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza) lub na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza).
  6. Dla uczniów (słuchaczy), o których mowa w ust. 1–4, nie przygotowuje się odrębnych zestawów zadań.
  7. Dyrektor Komisji Centralnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego do potrzeb i możliwości uczniów (słuchaczy), o których mowa w ust. 1–4, i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji Centralnej, nie później niż do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian i egzamin gimnazjalny.
  8. Rada pedagogiczna wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego do potrzeb i możliwości uczniów (słuchaczy), o których mowa w ust. 1–4, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego, określonych w szczegółowej informacji, o której mowa w ust. 7.”;
- 7) w § 41 w ust. 1 pkt 7 otrzymuje brzmienie:
- „7) zapewnia uczniom (słuchaczom), o których mowa w § 37 ust. 1–4, przystąpienie do sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do ich potrzeb i możliwości;”;
- 8) w § 42 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- „3. Dla uczniów (słuchaczy), o których mowa w § 37 ust. 1–4, czas trwania sprawdzianu lub każdej części egzaminu gimnazjalnego może być przedłużony. Czas, o jaki może zostać przedłużony sprawdzian lub każda część egzaminu gimnazjalnego, określa dyrektor Komisji Centralnej w szczegółowej informacji, o której mowa w § 37 ust. 7.”;
- 9) § 59 otrzymuje brzmienie:
- „§ 59. 1. Absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu maturalnego, posiadał orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, może przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie tego orzeczenia.
2. Absolwent posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się może przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie tej opinii. Opinię przedkłada się dyrektorowi szkoły wraz z deklaracją, o której mowa w § 63 ust. 1.
  3. Absolwent chory lub niesprawny czasowo może przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach odpowiednich ze względu na jego stan zdrowia, na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza.
  4. Absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu maturalnego, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną, może przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.
  5. Opinia rady pedagogicznej, o której mowa w ust. 4, jest wydawana na wniosek nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem (słuchaczem) w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza) lub na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza).
  6. W przypadku absolwentów szkół w zakładach karnych lub aresztach śledczych opinię, o której mowa w ust. 2, może wydać psycholog zatrudniony odpowiednio w zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Przepisy § 6a stosuje się odpowiednio.
  7. Dla absolwentów, o których mowa w ust. 1–4, nie przygotowuje się odrębnych arkuszy egzaminacyjnych.
  8. Dyrektor Komisji Centralnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego do potrzeb i możliwości absolwentów, o których mowa w ust. 1–4, i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji Centralnej, nie później niż do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany egzamin maturalny.
  9. Rada pedagogiczna wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego do

potrzeb i możliwości absolwentów, o których mowa w ust. 1–4, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego, określonych w szczegółowej informacji, o której mowa w ust. 8.

10. W przypadku absolwentów, o których mowa w ust. 2 i 3, którzy ukończyli szkołę we wcześniejszych latach, sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego do potrzeb i możliwości absolwentów, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego, określonych w szczegółowej informacji, o której mowa w ust. 8, wskazuje przewodniczący zespołu egzaminacyjnego, o którym mowa w § 64 ust. 1, w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej.”;
- 10) § 111 otrzymuje brzmienie:
- „§ 111. 1. Absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu zawodowego, posiadał orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, może przystąpić do egzaminu zawodowego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie tego orzeczenia.
2. Absolwent posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się może przystąpić do egzaminu zawodowego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie tej opinii. Opinię przedkłada się dyrektorowi szkoły wraz z deklaracją, o której mowa w § 115 ust. 1.
  3. Absolwent chory lub niesprawny czasowo może przystąpić do egzaminu zawodowego w warunkach odpowiednich ze względu na jego stan zdrowia, na podstawie zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez lekarza.
  4. Absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu zawodowego, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną, może przystąpić do egzaminu zawodowego w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.
  5. Opinia rady pedagogicznej, o której mowa w ust. 4, jest wydawana na wniosek nauczyciela lub specjalisty wykonującego w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzących zajęcia z uczniem (słuchaczem) w szkole, i po uzyskaniu zgody rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza) lub na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) albo pełnoletniego ucznia (słuchacza).
6. W przypadku absolwentów szkół w zakładach poprawczych, zakładach karnych lub aresztach śledczych opinię, o której mowa w ust. 2, może wydać psycholog zatrudniony odpowiednio w zakładzie poprawczym, zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Przepisy § 6a stosuje się odpowiednio.
  7. Dla absolwentów, o których mowa w ust. 1–4, nie przygotowuje się odrębnych arkuszy egzaminacyjnych.
  8. Dyrektor Komisji Centralnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego do potrzeb i możliwości absolwentów, o których mowa w ust. 1–4, i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji Centralnej, nie później niż do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany egzamin zawodowy.
  9. Rada pedagogiczna wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego do potrzeb i możliwości absolwentów, o których mowa w ust. 1–4, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego, określonych w szczegółowej informacji, o której mowa w ust. 8.
  10. W przypadku absolwentów, o których mowa w ust. 2 i 3, którzy ukończyli szkołę we wcześniejszych latach, sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego do potrzeb i możliwości absolwentów, spośród możliwych sposobów dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego, określonych w szczegółowej informacji, o której mowa w ust. 8, wskazuje:
    - 1) na etapie pisemnym — przewodniczący szkolnego zespołu nadzorującego, o którym mowa w § 118 ust. 1, w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej;
    - 2) na etapie praktycznym — kierownik ośrodka egzaminacyjnego, o którym mowa w § 127 ust. 1, w porozumieniu z dyrektorem komisji okręgowej.”;
  - 11) w § 123 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Dla absolwentów, o których mowa w § 111 ust. 1–4, czas trwania etapu pisemnego egza-

minu zawodowego może być przedłużony. Czas, o jaki może zostać przedłużony etap pisemny egzaminu zawodowego, określa dyrektor Komisji Centralnej w szczególowej informacji, o której mowa w § 111 ust. 8.”;

12) w § 126 w ust. 4 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) zapewnia absolwentom, o których mowa w § 111 ust. 1–4, przystąpienie do egzaminu zawodowego w warunkach dostosowanych do ich potrzeb i możliwości;”;

13) w § 132 ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Dla absolwentów, o których mowa w § 111 ust. 1–4, czas trwania etapu praktycznego egzaminu zawodowego może być przedłużony. Czas, o jaki może zostać przedłużony etap praktyczny egzaminu zawodowego, określa dyrektor Komisji Centralnej w szczególowej informacji, o której mowa w § 111 ust. 8.”.

§ 2. 1. W przypadku ucznia (sluchacza) posiadającego wydaną przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (sluchacza) ze względu na stwierdzone u niego zaburzenia i odchylenia rozwojowe, dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (sluchacza) następuje na podstawie tej opinii oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla niego na podstawie przepisów w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

2. W przypadku ucznia (sluchacza) posiadającego wydaną przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (sluchacza) ze względu na stwierdzone u niego specyficzne trudności w uczeniu się uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom, dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (sluchacza) następuje na podstawie tej opinii oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla niego na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1. Opinia ta stanowi podstawę do dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do potrzeb i możliwości ucznia (sluchacza) przez okres kształcenia w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej.

3. Opinia, o której mowa w ust. 2, stanowi także podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia (sluchacza) lub absolwenta warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego.

4. W przypadku ucznia (sluchacza) lub absolwenta posiadającego wydaną przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, odpowiednio:

1) w sprawie przystąpienia do sprawdzianu w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (sluchacza) ze względu na stwierdzone u niego specyficzne trudności w uczeniu się — opinia ta stanowi podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia (sluchacza) lub absolwenta warunków przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego;

2) w sprawie przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia (sluchacza) ze względu na stwierdzone u niego specyficzne trudności w uczeniu się — opinia ta stanowi podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia (sluchacza) lub absolwenta warunków przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego;

3) w sprawie przystąpienia do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych absolwenta ze względu na stwierdzone u niego specyficzne trudności w uczeniu się — opinia ta stanowi podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych absolwenta warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego;

4) w sprawie przystąpienia do egzaminu zawodowego w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych absolwenta ze względu na stwierdzone u niego specyficzne trudności w uczeniu się — opinia ta stanowi podstawę do dostosowania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych absolwenta warunków przeprowadzania egzaminu zawodowego i egzaminu maturalnego.

5. Opinie, o których mowa w ust. 4, stanowią także podstawę do dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (sluchacza) przez okres kształcenia w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej.

§ 3. 1. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dla którego był opracowany indywidualny program edukacyjny, dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia następuje na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjnym.

2. W przypadku ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, dla którego był opracowany indywidualny program edukacyjny, klasyfikacja śródroczna i roczna, o której mowa odpowiednio w § 11 ust. 2, 5 i 7 rozporządzenia wymienionego w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, odbywa się z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjnym.

§ 4. 1. W szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych oraz oddziałów specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, przepisy § 6, § 6a, § 11 ust. 2, 5 i 7 i § 23 ust. 1 i 2 rozporządzenia, o którym mowa w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, stosuje się od roku szkolnego 2012/2013.

2. Do roku szkolnego 2011/2012 w szkołach podstawowych i szkołach ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych oraz oddziałów specjalnych zorganizowanych w szkołach podstawowych ogólnodostępnych i szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, stosuje się przepisy § 6, § 11 ust. 2, 5 i 7 i § 23 ust. 1 i 2 rozporządzenia, o którym mowa w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 sierpnia 2011 r.

§ 5. 1. Przepisy § 37, § 41 ust. 1 pkt 7 i § 42 ust. 3 rozporządzenia, o którym mowa w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, w odniesieniu do sprawdzianu stosuje się od roku szkolnego 2012/2013.

2. Do sprawdzianu przeprowadzanego w roku szkolnym 2011/2012 stosuje się przepisy § 37, § 41 ust. 1 pkt 7 i § 42 ust. 3 rozporządzenia, o którym mowa w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 sierpnia 2011 r.

§ 6. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2011 r., z wyjątkiem:

- 1) § 1a rozporządzenia, o którym mowa w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, który wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
- 2) § 59, § 111, 123 ust. 3, § 126 ust. 4 pkt 4 i § 132 ust. 7 rozporządzenia, o którym mowa w § 1 niniejszego rozporządzenia, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, które wchodzi w życie z dniem 1 września 2012 r.

Minister Edukacji Narodowej: *K. Hall*

1488

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 17 listopada 2010 r.

**w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych,
w tym publicznych poradni specjalistycznych**

Na podstawie art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym publiczne poradnie specjalistyczne, zwane dalej „poradniami”, udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży.

2. Do zadań poradni należy w szczególności:

- 1) diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży, w tym:
  - a) predyspozycji i uzdolnień,
  - b) przyczyn niepowodzeń edukacyjnych,
  - c) specyficznych trudności w uczeniu się;
- 2) wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w tym zwłaszcza dzieci i młodzieży:
  - a) szczególnie uzdolnionych,
  - b) niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
  - c) ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,
  - d) z zaburzeniami komunikacji językowej,
  - e) z chorobami przewlekłymi;
- 3) prowadzenie terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym dzieci

i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, z zachowaniami dysfunkcyjnymi, niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, oraz ich rodzin;

- 4) pomoc dzieciom i młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej oraz wspieranie nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego;
- 5) wspomaganie dzieci i młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą;
- 6) pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień dzieci i młodzieży;
- 7) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka oraz ich rodzicom;
- 8) współpraca ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się, w tym ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I—III szkoły podstawowej;
- 9) współpraca z przedszkolami, szkołami i placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, o których mowa w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych oraz w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach, oraz planów działań wspierających, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
- 10) współpraca w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 11) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny;

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej — oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. Nr 216, poz. 1591).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705 oraz z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991.

- 12) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji przedszkola, szkoły lub placówki, w tym udzielanie nauczycielom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno-wychowawczych;
- 13) prowadzenie edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego, wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli;
- 14) udzielanie, we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli, wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach.

3. Poradnie specjalistyczne prowadzą działalność ukierunkowaną na specyficzny, jednorodny charakter problemów, z uwzględnieniem potrzeb środowiska.

4. Poradnia realizuje zadania w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie;
- 2) opiniowanie;
- 3) działalność terapeutyczną;
- 4) prowadzenie grup wsparcia;
- 5) prowadzenie mediacji;
- 6) interwencję kryzysową;
- 7) działalność profilaktyczną;
- 8) poradnictwo;
- 9) konsultacje;
- 10) działalność informacyjno-szkoleniową.

§ 2. Korzystanie z pomocy udzielanej przez poradnie jest dobrowolne i nieodpłatne.

§ 3. 1. Organ prowadzący określa teren działania poradni.

2. Poradnia udziela pomocy uczniom, ich rodzicom i nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek mających siedzibę na terenie działania poradni.

3. W przypadku dzieci nieuczęszczających do przedszkola lub szkoły oraz ich rodziców, pomocy udziela poradnia właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.

4. Na podstawie porozumienia zawartego między organami prowadzącymi poradnie, poradnia może udzielać pomocy uczniom, ich rodzicom i nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek niemających siedziby na terenie działania poradni oraz niezamieszkałym na terenie działania poradni dzieciom, które nie uczęszczają do przedszkola lub szkoły, i ich rodzicom.

§ 4. 1. Poradnia wydaje opinie w sprawach określonych w odrębnych przepisach. Jeżeli odrębne przepisy nie stanowią inaczej, opinię wydaje się zgodnie z przepisami ust. 3—7.

2. Dzieci i młodzież oraz ich rodzice mogą uzyskać opinię poradni także w innych niż określone w odrębnych przepisach sprawach związanych z kształceniem i wychowaniem dzieci i młodzieży.

3. Poradnia wydaje opinię na pisemny wniosek rodziców albo pełnoletniej osoby, której dotyczy opinia.

4. Osoba, która składa wniosek, może dołączyć do wniosku posiadaną dokumentację uzasadniającą wniosek, w szczególności wyniki obserwacji i badań psychologicznych, pedagogicznych, logopedycznych i lekarskich, a w przypadku ucznia — także opinię nauczyciela prowadzącego zajęcia z uczniem.

5. Jeżeli w celu wydania opinii jest niezbędne przeprowadzenie badań lekarskich, osoba, która składa wniosek, powinna, na wniosek poradni, przedstawić zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia zawierające informacje niezbędne do wydania opinii.

6. Opinia poradni zawiera:

- 1) oznaczenie poradni wydającej opinię;
- 2) numer opinii;
- 3) datę wydania opinii;
- 4) imię i nazwisko osoby, której dotyczy opinia, datę i miejsce urodzenia oraz miejsce zamieszkania, a w przypadku ucznia — również nazwę i adres szkoły oraz oznaczenie klasy, do której uczeń uczęszcza;
- 5) diagnozę poziomu rozwoju, w tym indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych osoby, której dotyczy opinia, a także opis mechanizmów wyjaśniających funkcjonowanie tej osoby;
- 6) zalecane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 7) podpisy specjalistów, którzy sporządzili opinię;
- 8) podpis dyrektora poradni.

7. W przypadku gdy opinia dotyczy ucznia, na pisemny wniosek rodziców albo pełnoletniego ucznia, poradnia przekazuje kopię opinii do przedszkola, szkoły lub placówki, do której uczeń uczęszcza.

8. Dzieci i młodzież oraz ich rodzice mogą uzyskać w poradni informację o wynikach diagnozy przeprowadzonej w poradni. Informację wydaje się na pisemny wniosek rodziców albo pełnoletniej osoby, której dotyczy informacja.

§ 5. W poradniach są organizowane i działają zespoły orzekające, wydające orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Zespoły orzekające są organizowane i działają na podstawie przepisów w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

§ 6. 1. Poradnia realizuje zadania przy pomocy specjalistów: psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych.

2. Zadania poradni, w zależności od potrzeb, mogą być realizowane również przy pomocy innych specjalistów, w szczególności lekarzy, których udział jest niezbędny do efektywnego udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, rodzicom i nauczycielom.

§ 7. Osoby, o których mowa w § 6, realizują zadania poradni również poza poradnią, w szczególności w przedszkolu, szkole i placówce oraz środowisku rodzinnym dzieci i młodzieży.

§ 8. Poradnia realizuje zadania, współdziałając z innymi poradniami, a także przedszkolami, szkołami i placówkami oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami świadczącymi poradnictwo i pomoc dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom.

§ 9. 1. Pomoc dzieciom i młodzieży może być udzielana w poradniach także przez wolontariuszy, którzy wspierają realizację zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej przez poradnię.

2. Dyrektor poradni informuje wolontariusza o specyfice pracy poradni i konieczności zachowania tajemnicy w sprawach dotyczących dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli korzystających z pomocy poradni.

3. Dyrektor poradni zawiera z wolontariuszem porozumienie określające:

- 1) zakres, sposób i czas wykonywania przez wolontariusza zadań;
- 2) czas trwania porozumienia;
- 3) zobowiązanie wolontariusza do wykonywania zadań we współpracy z osobami, o których mowa w § 6;
- 4) zobowiązanie wolontariusza do nieujawniania informacji dotyczących dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli korzystających z pomocy poradni;
- 5) postanowienie o możliwości rozwiązania porozumienia.

4. Wolontariusz wykonuje zadania określone w porozumieniu we współpracy z osobami, o których mowa w § 6, oraz pod nadzorem dyrektora poradni lub wyznaczonej przez niego osoby.

§ 10. 1. Poradnia może posiadać filie.

2. Filie tworzy i likwiduje oraz określa zakres i teren ich działania organ prowadzący.

§ 11. 1. Poradnia prowadzi:

- 1) wykaz alfabetyczny dzieci i młodzieży korzystających z pomocy poradni, zawierający numer porządkowy, imię (imiona) i nazwisko, datę urodzenia i adres zamieszkania;
- 2) rejestr wydanych opinii i rejestr wydanych orzeczeń, zawierający numer porządkowy, o którym mowa w pkt 1, numer opinii lub orzeczenia oraz datę wydania opinii lub orzeczenia;

3) dokumentację, o której mowa w przepisach w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.

2. Dokumentacja, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, może być prowadzona także w formie elektronicznej.

3. Za zgodą organu prowadzącego poradnię, dokumentacja, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, może być prowadzona wyłącznie w formie elektronicznej; dokumentacja prowadzona w formie elektronicznej zwana jest dalej „dokumentacją elektroniczną”.

4. Prowadzenie dokumentacji elektronicznej wymaga:

- 1) zachowania selektywności dostępu do danych stanowiących dokumentację elektroniczną;
- 2) zabezpieczenia danych stanowiących dokumentację elektroniczną przed dostępem osób nieuprawnionych;
- 3) zabezpieczenia danych stanowiących dokumentację elektroniczną przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub utratą;
- 4) rejestrowania historii zmian i ich autorów.

5. System informatyczny służący do prowadzenia dokumentacji elektronicznej powinien umożliwić eksport danych do formatu XML oraz sporządzenie w formie papierowej dokumentacji, o której mowa w ust. 1 pkt 1 i 2.

§ 12. 1. Poradnie działają w ciągu całego roku jako placówki, w których nie są przewidziane ferie szkolne.

2. Organ prowadzący, który prowadzi więcej niż jedną poradnię, może ustalić terminy przerw w pracy niektórych poradni w okresie ferii letnich. Ustalenie terminów przerw w pracy poradni w okresie ferii letnich następuje w porozumieniu z dyrektorem poradni.

3. Dzienny czas pracy poradni ustala dyrektor poradni za zgodą organu prowadzącego.

§ 13. Skorowidz alfabetyczny dzieci i młodzieży korzystających z pomocy poradni, prowadzony przez poradnię na podstawie dotychczasowych przepisów, staje się z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia wykazem alfabetycznym dzieci i młodzieży korzystających z pomocy poradni, o którym mowa w § 11 ust. 1 niniejszego rozporządzenia.

§ 14. Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 5, poz. 46).

§ 15. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2011 r.

Minister Edukacji Narodowej: *K. Hall*

1492

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ¹⁾

z dnia 17 listopada 2010 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej

Na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (Dz. U. Nr 223, poz. 1869) w załączniku do rozporządzenia wprowadza się następujące zmiany:

1) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Statut poradni określa cele i zadania poradni oraz sposób wykonywania tych zadań, z uwzględnieniem potrzeb osób korzystających z pomocy poradni, a także organizację i zakres współdziałania z innymi poradniami, przedszkolami, szkołami i placówkami oraz

organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami świadczącymi poradnictwo i pomoc dzieciom i młodzieży, rodzicom oraz nauczycielom.”;

2) w § 5 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Szczegółową organizację działania poradni w danym roku szkolnym określa arkusz organizacji poradni, opracowany przez dyrektora poradni, z uwzględnieniem rocznego planu pracy oraz planu finansowego poradni — w terminie do dnia 30 kwietnia danego roku. Arkusz organizacji poradni zatwierdza organ prowadzący poradnię w terminie do dnia 25 maja danego roku.”;

3) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Statut poradni określa zakres zadań pracowników poradni, z uwzględnieniem zadań realizowanych poza poradnią, w szczególności w przedszkolach, szkołach i placówkach oraz środowisku rodzinnym dzieci i młodzieży.”;

4) w § 7 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor poradni, za zgodą organu prowadzącego poradnię, może utworzyć stanowisko wicedyrektora lub stanowiska wicedyrektorów oraz, w zależności od potrzeb, inne stanowiska kierownicze.”.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2011 r.

Minister Edukacji Narodowej: *K. Hall*

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej kieruje działem administracji rządowej — oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. Nr 216, poz. 1591).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705 oraz z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991.

Wydawca:

Ministerstwo Edukacji Narodowej

al. J. Ch. Szucha 25

00-918 Warszawa

tel. +48 22 34 74 228

fax +48 22 34 74 229

e-mail: dzse_men@men.gov.pl

egzemplarz bezpłatny